

Jenni-Sofia Peippo

Oppilas oman soittonsa asiantuntijana

Itsearviointitaitojen kehittyminen itseohjautuvassa soitonopiskelussa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi YAMK

YAMK, Musiikki

Opinnäytetyö

Päivämäärä 27.5.2016

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Jenni-Sofia Peippo Oppilas oman soittonsa asiantuntijana – Itsearviointitaitojen kehittyminen itseohjautuvassa soitonopiskelussa 72 sivua + 3 liitettä 27.5.2016
Tutkinto	Musiikkipedagogi YAMK
Koulutusohjelma	Musiikin tutkinto
Suuntautumisvaihtoehto	Musiikkipedagogi
Ohjaaja	Annu Tuovila, MuT
<p>Kehittämistyöni pohjautuu viulunsoiton opettajan työhöni Hämeenlinnan Sibelius-opistossa lukuvuonna 2015–2016. Toimintatutkimukseni tarkoitus oli kokeilla uutta opetustapaa ja työskentelymenetelmää kannustaen oppilaita opetuskokeilun myötä itseohjautuvuuteen ja itsearviointitaitojen kehittämiseen. Kehittämistyöni päämäärä oli lisätä oppilaiden innokkuutta omaa harrastustaan kohtaan ja saada oppilaat toimimaan aktiivisina itsensä kouluttajina ja kehittäjinä.</p> <p>Kehittämistyöni työvälineenä käytin videointia. Videoinnit tehtiin helposti saatavilla olevalla tekniikalla – puhelimilla. Videointia tapahtui sekä tunnilla että kotiharjoittelun yhteydessä. Keskityimme videoinneissa kolmeen asiaan: intonaatioon, äänenlaatuun ja soittoasentoihin. Oppilaan omista soittotaitoinneista koottiin äänikirjasto. Google Drive toimi äänikirjaston alustana. Vanhemmat pääsivät aktiivisesti seuraamaan lapsensa musiikkiharrastusta äänikirjaston kautta.</p> <p>Videointi osoittautui hyväksi keinoksi kehittää oppilaan itsearviointitaitoja ja soitonopiskelun itseohjautuvuutta. Itsearviointitaitojen kehittyminen johti itseohjautuvuuden lisääntymiseen. Videointi toimi myös kotiharjoittelun kannustimena, sillä oppilaiden oli tuotava tunnille konkreettinen näyte kotiharjoittelun tuloksista. Vanhemmat olivat tyytyväisiä päästessään seuraamaan soittohetken tapahtumia ja lapsensa soittoharrastuksen edistymistä.</p>	
Avainsanat	soitonopiskelu, itsearviointi, itseohjautuvuus, videointi, äänikirjasto, Google Drive

Author Title Number of Pages Date	Jenni-Sofia Peippo Violin Students as Experts in Their Own Playing – The Development of Self-assessment Skills in Self-directed Learning 72 pages + 3 appendices 27 May 2016
Degree	Master of Music
Degree Programme	Music
Specialisation Option	Music Pedagogy
Supervisor	Annu Tuovila, DMus
<p>My research and development project is based on my work as a violin teacher at the Sibelius Institute Hämeenlinna during the semester 2015–2016. In my action research, I tried out a new teaching method and encouraged students in self-directed learning and self-assessment. I wanted the students to find a new kind of inspiration to play the violin and to engage them in efficient self-training and self-development.</p> <p>The main research method was video recording. The equipment had to be easy to use, so we mainly did the recordings on mobile phones. The recording took place during the lessons and while practising at home. In the recordings, we focused on three elements: intonation, sound quality and playing positions. The lesson recordings were collected into an e-library located on Google Drive. The parents had an access to Google Drive so they could actively follow the lessons.</p> <p>Video recordings proved to be a good way to learn the self-assessment skills and self-directed learning. Students' self-assessment skills developed, which led to self-directed learning. It encouraged students to practise at home, because they had to bring a video sample of the training results to the lesson. The parents were pleased about the opportunity to follow the lessons.</p>	
Keywords	Music learning, self-assessment, self-directed learning, video recording, Google Drive

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Kohti kehittämistyötä	3
2.1 Opetussuunnitelman viitoittama tie	3
2.2 Oppimisen vapaaehtoisuus ja innokkuus	4
2.3 Musiikin perusteiden murros	7
2.4 Kehittämistyön tutkimuskysymykset	9
3 Lasten soitonoppimisen ohjaaminen	11
3.1 Laadukas oppiminen	11
3.2 Havainnoinnin ohjaaminen	13
3.3 Lapsen kehitysvaiheet oppimisen lähtökohtana	14
3.4 Myönteinen käsitys omista kyvyistä	16
3.4.1 Lapsen minäkäsitys	17
3.4.2 Musiikillinen minäkäsitys	22
3.4.3 Minäpystyvyys	22
4 Itsearviointitaidot soiton oppimisen apuna	24
4.1 Oppilaan ohjaaminen kohti itsearviointia	24
4.2 Oppimista tukeva arviointi ja palaute	25
4.3 Oppimisympäristön dialogisuus	27
5 Itseohjautuvuutta soiton oppimiseen	28
5.1 Soiton oppiminen oppilaan ohjaamaksi	28
5.2 Soiton oppiminen tiedon ja taidon rakentamisena	29
5.3 Käytännön ongelmien ratkominen	30
5.4 Tiedonkäsittelykyvyn huomioiminen	31
5.5 Lapset asiantuntijoina	33
5.6 Kohti elinikäistä oppimista	35
6 Digitaalinen oppiminen	36
6.1 Katsaus oppimisteknologiaan	36
6.2 Videoinnin käyttö opetustilanteissa	37
7 Kehittämistyö	41
7.1 Toimintatutkimus	41
7.2 Kehittämistyön vaiheet	42
7.3 Kehittämistyöhön osallistuvat oppilaat	44

7.4	Lupakysymykset vanhemmille	45
7.5	Tuntivideoinnit	46
7.6	Äänikirjastojen luonti	48
7.7	Kyselyt ja haastattelut	49
7.7.1	<i>Oppilaiden kysely</i>	49
7.7.2	<i>Oppilaiden haastattelu</i>	50
7.7.3	<i>Vanhempien kysely</i>	50

8 Tulokset 51

8.1	"Oon kattonu vähän niitä videoita ja kuullut ne virheet ja niitä sitten parannellut."	51
8.2	Oppilaiden kommentit haastattelun yhteydessä	53
8.2.1	<i>"Ei noi sormet mennyt kovin puhtaasti ja silleen."</i>	53
8.2.2	<i>"Se ranne."</i>	54
8.2.3	<i>"Se meni hyvin!"</i>	54
8.2.4	<i>"Tuon puhtauden korjaisin."</i>	55
8.2.5	<i>"Vibraattoja vois laittaa enemmän."</i>	55
8.2.6	<i>"Emmätiiä."</i>	55
8.2.7	<i>"Toi mun pikkurilli on aika suorana tuossa."</i>	56
8.2.8	<i>"Kuka toi on?"</i>	56
8.2.9	<i>"Ehkä sitä puhtautta ja vibraattoja vois harjoitella."</i>	56
8.2.10	<i>"Huonommin kuin eka."</i>	57
8.3	Oppilaiden vanhempien kommentit	57
8.4	Oppilaiden suhtautuminen videointiin	58
8.5	Itsearviointitaitojen kehittyminen opetuskokeilun aikana	59
8.6	Itseohjautuvuuden kehitys opetuskokeilun aikana	60
8.7	Harjoittelun ja soittotekniikan kehittyminen	61
8.8	Tuntivuorovaikutus ja opetuksen muuttuminen	62
8.9	Varmuutta esiintymiseen	63
8.10	Yhteisöllisyyden tunteen lisääntyminen	63

9 Pohdinta 64

Lähteet 68

Liitteet

Liite 1. Tiedote soitonopiskelijoille ja vanhemmille

Liite 2. Kysely koskien tuntivideointia ja kotivideointia

Liite 3. Kysely oppilaiden vanhemmille koskien tuntivideointia ja äänikirjastoa

1 Johdanto

Työskennellessäni viulunsoiton opettajana olen ajoittain käyttänyt apuna videointia. Usein videoinnin tarpeet ovat liittyneet soiton viimeiseen hiomiseen ennen esiintymistä tai tasosuoritusta. Olen pyytänyt oppilasta katsomaan videon ja tarkastelemaan, mikä onnistuu jo hyvin, ja löytyisikö hänen mielestään soitossa vielä kehitettävää. Olen käyttänyt videointia myös soittoasennon opetuksen apuna. Olen voinut näyttää videoinnin avulla oppilaalle esimerkiksi, pysyykö viulukäden ranne suorana – soittaessa pienen oppilaan on sitä joskus vaikea itse kontrolloida. Olen huomannut, että oppilaat kokevat oman soiton katsomisen ja kuuntelemisen usein hyvin mielenkiintoiseksi osaksi soitto-opintoja.

Otin soiton videoinnin kehittämistyössäni jatkuvaan käyttöön. Halusin uudistaa omaa pedagogiikkaani ja instrumenttiopintoja Hämeenlinnan Sibelius-opistossa ja kannustaa oppilaita videoinnin avulla itseohjautuvuuteen ja itsearviointitaitojen kehittämiseen. Kehittämistyöhöni liittyvän opetuskokeilun suoritin lukuvuonna 2015–2016 toimiessani viulunsoiton opettajana. Opetuskokeilun tulosten perusteella tarkoitus on jatkaa opetusmetodin käyttöä ja kehitystä tulevina vuosina.

Videointia tapahtui kehittämistyöhöni liittyvässä opetuskokeilussa sekä tunnilla että kotiharjoittelun yhteydessä. Tunnin yhteydessä kuvattuja videoita tarkastelimme ja analysoimme välittömästi taltioinnin jälkeen tunnilla. Lisäksi oppilaan oli tuotava jokaiselle tunnille näyte kotiharjoittelusta, pieni otos omaa soittoaan ja kerrottava, mitä hän itse kuulee siinä – mikä meni hyvin, mikä kaipaisi vielä kehittämistä. Opettajana ohjasin kotiharjoittelua pyytämällä oppilasta tarkkailemaan harjoittelussa ja videoinnissa tiettyjä asioita: puhtautta, äänen laatua tai soittoasentoa. Pieni taltioitu otos saattoi olla myös esimerkiksi harjoiteltavan kappaleen teknisesti vaikea kohta.

Kehittämistyöhöni liittyviin tuntivideointeihin käytin omaa puhelintani. Äänen- ja kuvanlaatu on riittävä, sekä käyttö hyvin helppoa ja nopeaa. Tiedostojen siirto on myös vaivatonta. Kotiharjoittelun tallennusvälineeksi sopi hyvin esimerkiksi oppilaan oma puhelin.

Oppilaiden soittovideoista koottiin äänikirjasto pilvipalvelu Google Driveen. Tarkoitus oli antaa oppilaiden vanhemmille mahdollisuus seurata lastensa soitto-opintoja uudella tavalla äänikirjaston välityksellä. Vanhempien osallistuminen lapsensa soittoharrastuk-

seen liittyy vahvasti oppilaiden soitto-opintojen tukemiseen; harrastus vaatii vanhempien läsnäoloa ja kannustusta motivaation ylläpitämiseen sekä elinikäisen musiikkisuhteen luomiseen. Taustalla on ajatus yhteisöllisyyden tunteen muodostamisesta.

Harjoittelumotivaatio on hyvin tärkeässä asemassa soittotaidon kehittymisessä. Motivaation taustalla on vapaaehtoisuus – oppilas haluaa kehittyä ja on näin ollen kiinnostunut omasta soitostaan. Kehittämistyöni tarkoitus oli lisätä oppilaiden innostusta omaa soittoharrastusta kohtaan ja saada heidät toimimaan aktiivisina itsensä kouluttajina ja kehittäjinä. Videot toimivat motivaatiokeinona sekä reaaliaikaisesti että pidemmällä aikavälillä; oppilas voi katsoa vuoden tai kahden päästä ensimmäisiä videointejaan ja huomata kehittyneensä. Videoinnit säilyvät myös hyvänä muistona musiikkiopistoajoista sekä musiikin aktiivisille harrastajille että ammattiin tähtääville soittajille.

Itsearviointitaidoilla ja itseohjautuvuudella on tärkeä rooli oppilaan aktiivisessa itsensä kehittämisessä ja ohjaamisessa. Itsearviointitaitojen kehittäminen keskittyi kehittämissyössäni oppilaiden soittovideointien tarkasteluun ja analysointiin. Pyrin aktivoimaan oppilasta itsearviointiin dialogin kautta. Itseohjautuvuus on seurausta itsearviointitaitojen kehittymisestä. Itseohjautuvuutta harjoitettiin erityisesti kotiharjoittelun videoinnin avulla. Soittotunnilla käydään useassa oppilaitoksessa vain kerran viikossa. Ihanteellinen tilanne olisi, että oppilas itse pystyisi videoinnin avulla arvioimaan kotiharjoittelun yhteydessä omaa soittoaan tai soittoasentoaan, huomaamaan epäkohtia, ja näin ollen kehittämään soittotaitoaan itseohjautuvasti. Oppilas saisi tällä tavoin jatkuvasti palautetta omasta soitostaan soittotunnilla käynnin lisäksi. Tarkoitus oli, että oppilas työskentelee soittotunnilla ja kotona huolellisesti ja aktiivisesti itseään kehittäen ja huomaa soitossaan kehitystä ja kehittämiskohteita.

Kerron ensin tässä kehittämistyöni kirjallisessa raportissa kehittämistyöhön johtaneista asioista. Seuraavissa neljässä luvussa käsittelen lapsen soiton ohjaamista, itsearviointia, itseohjautuvuutta ja opetuksen digitalisoitumista. Luvuissa 7–8 esittelen kehittämisen prosessin ja sen tulokset.

2 Kohti kehittämistyötä

Kehittämistyöni lähtökohtina ovat jatkuva itseni kehittäminen musiikkipedagogina ja uusien työtapojen etsiminen. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelma antaa hyviä suuntia oman pedagogisen työn viitoittamiseen. Uudistus-halukkuuteni taustalla vaikuttaa myös työelämässä kokemani musiikin perusteiden opetuksen murros. Minulla on suuri halu löytää mielekkäitä opetusmenetelmiä; oppilaiden viihtyminen ja tyytyväisyys ovat hyvin tärkeitä asioita, tuloksellisuutta unohtamatta. Pidän soittoharrastusta sen tavoitteellisuuden ja jopa ammattiin tähtäämisen takia tärkeänä ja vakavana harrastuksena. Oppilaan on nähtävä vaivaa jo senkin vuoksi, että soittoharrastus vie paljon aikaa. Oppimisen tulee silti olla miellyttävää ja hauskaa, ja oppilaan tulee harrastaa vapaaehtoisesti.

Sibelius-opistossa vuonna 2013 toteutetun oppilastyytyväisyyskyselyn mukaan muun muassa harjoittelutaitojen kehittämiseen ja esiintymisvalmennukseen tulee kiinnittää huomiota opintojen suunnittelussa. Kehittämistyöni ottaa näihin kahteen asiaan kantaa itseohjautuvuuden ja itsearviointitaitojen kehittämisen myötä. Alati muuttuva lasten ja nuorten kulttuuriympäristö luo paineen jatkuvalla kehitystyöllä koulumaailman lisäksi myös musiikkiopistomaailmassa. ”Opettajat, jotka ymmärtävät visuaalisen kulttuurin pedagogisen merkityksen, pyrkivät hyödyntämään nuorten visuaalista kulttuuria opetuksessaan”, kirjoittaa Reijo Kupiainen artikkelissaan *Visuaalinen maailma, koulu ja oppiminen* (Kupiainen 2011, 105).

2.1 Opetussuunnitelman viitoittama tie

Opettajana minulle on tärkeää suhtautua jokaiseen oppilaaseen yksilönä ja antaa kullekin oppilaalle hänen tarvitsemansa oppi – tuli hänestä sitten ammattimuusikko tai aktiivinen harrastaja. Vuonna 2002 laaditun taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti opetuksen tulee luoda edellytykset hyvän musiikkisuhteen syntymiselle ja musiikin elämänikäiselle harrastamiselle, kuten myös antaa valmiudet musiikkialan ammattiopintoihin. (Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002, 6.)

Opettajuuteni kulmakiviä ovat myönteisyys ja onnistumisten korostaminen. Soiton kehittämiskohteiden tarkastelu tulee suorittaa hyvässä ilmapiirissä, oppijaa tukien ja kan-

nustaen parempaan suoritukseen. Kehittämistyöni päämäärä on ohjata oppilas kehittämään itse itseään. Oppilaiden työskentelyllä tulee olla selvä tarkoitus. Oppilaille tulee olla selvää, miten asetettu päämäärä tavoitetaan – miten he pääsevät onnistuneeseen lopputulokseen oman työskentelynsä avulla. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppilasta tulee ohjata keskittyneeseen, määrätietoiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn. Opetuksen tulee pohjautua oppimiskäsitykseen, jossa oppiminen nähdään aktiivisena ja tavoitteellisena prosessina. Tähän prosessiin vaikuttavat oppilaan yksilöllisten ominaisuuksien ja motivaation lisäksi opiskeluympäristö. Oppilas rakentaa oppimisprosessin kautta kuvaa maailmasta ja itsestään maailman osana. (Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002, 6–7.)

Opetussuunnitelman perusteissa oppimisympäristöä kuvaillaan sellaiseksi, jossa oppilaalla tulee olla mahdollisuus asettaa omat tavoitteensa, oppia työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa löytäen itselle sopivia työskentelytapoja. Hyvä oppimisympäristö auttaa oppilaan vuorovaikutustaitojen, aloitekyvyn ja pitkäjänteisen työskentelyn kehittymisessä. Oppimisympäristön tulee myös tukea oppilaan aktiivisuutta, luovuutta, itsenäistä ajattelua ja oppimismotivaatiota. (Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002, 7.)

Opetussuunnitelma kannustaa opettajia ohjaamaan oppilaita itseohjautuvuuteen. Oppimisprosessia kuvaillaan aktiiviseksi, oppilaslähtöiseksi ja itsenäisyyteen kannustavaksi. Opettajan tehtävä on tukea ja vahvistaa oppilaan minäpystyvyyttä ja itsenäisyyttä. Miten oppilaan itsenäisyyttä ja oma-aloitteisuutta voisi vahvistaa?

2.2 Oppimisen vapaaehtoisuus ja innokkuus

Annu Tuovila tutki vuonna 2003 valmistuneessa väitöskirjassaan *Mä soitan ihan omasta ilosta!* musiikkiopistoa käyvien 7–13-vuotiaiden lasten musiikkiopisto-opintoja ja musiikin harrastamista. Tuovila kirjoittaa väitöskirjassaan omista kokemuksistaan musiikkiopisto-opettajana. Hän kertoo, että vaikka musiikkiopiston pääsykokeisiin oli paljon hakijoita ja opinnot edistyivät oppilailla hyvin, useat oppilaat vaikuttivat opintoihinsa tyytymättömiltä, mikä ilmeni muun muassa haluttomuutena harjoitella. Kaikki oppilaat eivät Tuovilan väitöskirjan mukaan olleet innostuneita harrastuksestaan tai kiinnostuneita saamastaan opetuksesta. (Tuovila 2003, 20.)

Omat havaintoni oppimisinnostuksesta ovat samankaltaisia. Musiikkiopistossa käydään usein monta kertaa viikossa soitto- tai laulutunneilla, musiikin perusteiden tunneilla ja orkesteri-, kuoro- tai kamarimusiikkiharjoituksissa, mutta silti näyttää siltä, että osa oppilaista ei harrasta musiikkia omasta tahdostaan tai iloisella mielellä. Osa oppilaista on passiivisena osallistujana ikiomassa harrastuksessaan. Miten oppimisinnostusta ja aktiivisuutta voisi lisätä? Oppilaan omistajuutta omasta oppimisestaan ja omasta harrastuksestaan tulee vahvistaa. Oppilaan vahva osallistuminen, syvä kokemuksellisuus ja motivaatio toimivat soitto-opintojen ylläpitäjinä ja lisäävät harrastuksen mielekkyyttä ja jatkuvuutta.

Musiikkiopisto kilpailee oppilaista muiden harrastusten kanssa. Miten musiikkiopisto voi säilyttää asemansa kirjavassa lasten harrastusten joukossa? Tavoitteellisuus silmällä pitäen opintojen tulisi täyttää erilaisten oppijoiden tarpeet ja nykynuorison vaatimukset – oppilaista kasvaa sekä ammattiin pyrkiviä että harrastajia. Opintojen ja sisältökokoaisuuksien muokkaamiselle on jatkuvaa painetta. Maailma muuttuu, ja opintojen on muututtava vastaamaan aikaansa.

Sibelius-opistossa toteutettiin vuonna 2013 oppilastytytyväisyyskysely. Kyselyyn vastasivat musiikin perusteiden opetuksen yhteydessä 13–15-vuotiaat oppilaat. Kyselyn tavoitteena oli selvittää oppilaiden mielipiteitä opetuksen laadusta, oppimisympäristöstä ja opiskelumotivaatiosta. Lähtökohtana kyselytutkimukselle oli Sibelius-opiston toimintastrategia vuosilta 2012–2015 (Oppilaskysely 2013, 1):

”Haluamme oppilaidemme kokevan opiston turvallisena ja innostavana oppimisympäristönä. Pedagogisen toiminnan tavoitteena on, että opetus on monipuolista ja laadukasta. Opetuksen tavoitteena on oppilaiden motivoituminen opiskeluun ja itsensä pitkäjänteiseen kehittämiseen, jotta heille kasvaisi hyvä suhde musiikkiin ja tanssiin. Opetuksen lähtökohtina ovat jokaisen omat valmiudet, taipumukset ja tavoitteet. Oppilaiden motivaatiota pyritään lisäämään erilaisilla lyhytkursseilla, leireillä, esiintymismatkoilla, yhteistyöprojekteilla ja tapahtumiin osallistumisilla.”

Kyselytutkimukseen vastasi 93 oppilasta, joista kaikkiin tutkimuksen kysymyksiin vastasi 88 oppilasta. Kyselyyn osallistuneiden oppilaiden keski-ikä oli 14 vuotta. Opiskeluvuosia vastanneilla oppilailla Sibelius-opiston oppilaina oli keskimäärin 6,4 vuotta. (Oppilaskysely 2013, 1.)

Kyselytutkimuksen raportin mukaan soittotunneille saavutaan yleensä hyvällä mielellä ja tunneilta lähdetään hieman paremmalla mielellä. *”Vaikka soittotunnille tulee semmoisella fiiliksellä, että eipä huvittaisi yhtää, niin tunnin jälkeen on hyvä mieli, eikä se aina johdu siitä, että pääsee pois.”* Musiikin opiskelussa selvästi mukavinta on raportin mukaan soitto- ja laulutaidon kehittyminen ja taitavaksi tuleminen (80%). Seuraavaksi mukavinta on kavereiden tapaaminen (51,1%), yhdessä musisointi (45,6%) ja uusien kokemusten tai elämysten saanti (36,7%). Myös harrastuksen tuomat haasteet ja päätötdodistuksen saaminen koetaan mukavaksi (34,4%). Raportin mukaan ikävimpänä asiana musiikkiopinnoissa koettiin annetuista vaihtoehtoista se, että harrastus vie liikaa aikaa (68,7%). (Oppilaskysely 2013, 1.)

Opintojen tavoitteet kuluvana lukuvuonna olivat raportin mukaan suurimmalla osalla tiedossa. Musiikkiopinnoista oppilaat ovat saaneet halua harrastaa musiikkia myös opiston ulkopuolella (72,8%), rohkeutta (61,7%), keskittymiskykyä (58%), halua harrastaa musiikkia myös musiikkiopistojen päätyttyä (49,4%), oma-aloitteisuutta (38,3%), ilmaisutaitoa (34,6%), yhteistyötaitoja (29,6%) ja mielikuvitusta (23,5%). (Oppilaskysely 2013, 2.)

Tyytyväisimpiä oppilaat olivat pääinstrumentin soittotekniikan kehittymiseen ja nuottien lukemisen kehittymiseen. Vähiten tyytyväisiä oltiin harjoittelutaitojen kehittymiseen ja esiintymisvarmuuden kehittymiseen. Raportin mukaan liki 90% oppilaista harjoittelee soittamista vähintään kaksi tai kolme kertaa viikossa. Neljä tai viisi kertaa viikossa harjoittelee 36,5% vastanneista. Yhdeksän vastaajaa harjoittelee vain kerran viikossa. Noin 30% vastaajista harjoittelee useamman kerran päivässä. Vain viisi vastaajaa pitää soittopäiväkirjaa. Harjoittelu koetaan mukavana (47%), työläänä (27%) ja palkitsevana (22,1%). Vain kuuden vastaajan mukaan harjoittelu tuntuu turhauttavalta. Vastanneista 83,3% harjoittelee omasta halusta. 48,8% oppilaista harjoittelee myös opettajaa varten ja 34,5% oppilaista harjoittelee lisäksi vanhempien tahdosta. Osa oppilaista harjoittelee päivässä 15 minuuttia, osa jopa 120 minuuttia. Harjoittelupäivinä soittoaika on keskimäärin 33 minuuttia. (Oppilaskysely 2013, 2.)

Oppilaiden mielestä soitonopettajat selittävät asiat ymmärrettävästi, ovat innostavia ja rohkaisevat kokeiluihin. Annettu ohjelmisto ja harjoitukset koetaan sopivan vaativina, mutta ei aina kovin kiinnostavina. Vastaajat kokevat saavansa kannustavaa palautetta edistymisestään. (Oppilaskysely 2013, 2.)

Johtopäätösten mukaan oppilaat pitävät musiikkiopinnoissaan mukavimpana asiana soittotaidon kehittymistä samoin kuin kavereiden tapaamista ja yhteismusisointia. Oppilaat haluavat saada uusia kokemuksia ja elämyksiä harrastuksestaan. Harjoittelutaitojen oppimiseen ja kehittämiseen tarvitaan lisää apua. Johtopäätösten mukaan tietoisuutta harjoittelusta tulisi lisätä myös vanhemmille. (Oppilaskysely 2013, 3.)

Musiikinopiskelu koetaan aikaa vievänä harrastuksena, mutta samalla pidetään sen haastavuudesta ja omien taitojen kehittymisestä. Suurin osa vastanneista saa iloa musiikin opinnoistaan. Johtopäätösten mukaan opettajan ja oppilaiden välisessä vuorovaikutuksessa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että oppilaat rohkaistuisivat tuomaan tunteilla esille omia ajatuksiaan ja ideoitaan. Johtopäätelmissä esitetään kysymyksiä: ”Miten nuorten ääni pääsee opiston toiminnassa paremmin esille? Voidaanko opetusmenetelmien ja ohjelmiston monipuolistamisella saada lisää kiinnostavuutta ja elämyksellisyyttä oppitunneille?” (Oppilaskysely 2013, 4.)

Esiintymistilanteista nauttivia on vähemmän. Esiintyminen on jännittävää ja joidenkin oppilaiden mielestä myös pelottavaa. Johtopäätelmissä kysytäänkin, voisiko esiintymisen valmentautumiseen satsata enemmän? Miten konserteista saataisiin enemmän nuorten näköisiä? (Oppilaskysely 2013, 4.)

Sibelius-opiston oppilastyytyväisyyskyselyn tulokset kertovat kehittämistyöni tarpeellisuudesta. Nuorten vastauksista nousevat esiin halu kehittää soittotaitoja sekä tarve saada lisää esiintymisvarmuutta ja apua harjoitteluun. Lähestyn kehittämistyössäni näitä asioita itsearviointitaitojen kehittämisen ja itseohjautuvuuteen tukemisen kautta. Videointi toimii erinomaisena keinona harjoittaa esiintymistaitoja. Esiintymistaitojen kehittämiseen tulee kiinnittää huomiota heti opintojen alkaessa. Esiintymiskoulutuksen tavoitteena on luonteva ja vapautunut suhde esiintymiseen (Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002, 19).

2.3 Musiikin perusteiden murros

Olen valmistunut vuonna 2008 musiikkipedagogiksi pääaineenani viulu Pirkanmaan ammattikorkeakoulusta. Tämän jälkeen suoritin viulunsoitosta Solistiset erikoistumisopinnot 1 vuonna 2010 Tampereen ammattikorkeakouluun. Valmistuin musiikinteoriapedagogiksi vuonna 2013 Tampereen ammattikorkeakoulusta. Olen aloittanut musiikin perusteiden opettajan työt vuonna 2011 Sibelius-opistossa Hämeenlinnassa.

Muistan lapsuudestani musiikkiopistovuosien teoriatunnit vaikeaselkoisina, suorituskeskeisinä ja tylsinä. Päättävöittemme oppilaina oli päästä joka keväisistä kokeista läpi ja edetä seuraavalle tasolle ymmärtämättä juurikaan opiskeltavia asioita, tai niiden yhteyttä musisointiin. Joka keväisiin kokeisiin punakynällä merkityt väärin -merkit kertoivat ainoastaan uusintatarpeesta; piti veikata seuraavalla kerralla toisin ja toivoa vastauksen olevan oikein. Asioiden ymmärtäminen, sisäistäminen ja soveltaminen olivat täysin toissijaisia asioita. Tuntien kulku oli 1990-luvun puolivälin pienessä musiikkiopistossa aikansa näköinen. Teoriatuntien käytänteitä ilmensi perinteikkyyks. Opettajan oma osaaminen oli tosin hyvin korkealla tasolla. Lapsilähtöisyys ja käytännönläheisyys eivät kuitenkaan olleet teoriatunteihin liitettyjä sanoja, ja näin ollen oppi ja sen yhdistäminen käytännön muusikkouteen jäivät hataraksi.

Teoria-aineiden nimitykset ovat vaihtuneet vuosien saatossa musiikinteoria ja säveltäpailu 1/3–3/3 ja yleinen musiikkitieto -nimityksistä käsitteeksi musiikin perusteet. Musiikin perusteiden sisältöä pidetään laajana käytännön muusikkoutta tukevana kokonaisuutena. Vuonna 2013 laaditut Musiikin perusteiden sisällöt ja suoritusohjeet nimeävät ensimmäiseksi kohdaksi perustason sisältöalueissa käytännön muusikkouden (Nystén, Ahlajoki, Airola, Hildén, Jaakkola & Närhinsalo 2013, 3).

Musiikin perusteiden opetus on käynyt läpi suuren muutoksen viime vuosina. Tänä päivänä musiikin perusteiden opintokokonaisuus on jo hyvin erilainen kuin aloittaessani työskentelyn alalla. Musiikin perusteiden opintokokonaisuutta leimaavimmat sanat ovat tällä hetkellä toiminnallisuus, teknologiasavusteisuus, yksilökeskeisyys, valinnaisuus ja elinikäisen musiikkisuhteen syntyminen. Nämä asiat ovat muuttaneet musiikin perusteisiin suhtautumisen ja parantaneet oppilaiden kiinnostusta ainetta kohtaan. Myös oppiaineen arviointiin kiinnitetään jatkuvasti enemmän huomiota. Itsearviointista on tullut tärkeä osa musiikin perusteiden arviointia. Jatkuva palautteen saaminen luo oppilaalle tunteen opintojen hallittavuudesta ja parantaa myös oppilaan itseohjautuvuutta.

Olen seurannut läheltä musiikin perusteiden murrosta, ja näitä samoja uusia tuulia haluan tuoda instrumenttipedagogiikan yhteyteen. Musiikin perusteiden murroksesta seurannut tiivis opintokokonaisuuden tarkastelu toi opintoihin lisää kannustavuutta itsearviointiin ja itseohjautuvuuteen. Soitto-opinnot ovat saman kehittämistyön piirissä. Soinnin opiskelusta voi tulla aikaisempaa kannustavampaa ja lasten kehitystä tukevaa itsearviointitaitojen harjoittamisen ja itseohjautuvuutta lisäävän opetuksen avulla. Opin-

tojen tulee kasvattaa oppilaiden henkistä pääomaa ja tehdä heistä vastuullisia opiskelijoita. Musiikkiopisto-opintojen rikkaus on henkilökohtainen opetus. Musiikkiopinnot voivat vastata eri harrastusten välillä vallitsevaan kilpailuun henkilökohtaisuudellaan ja kasvattavuudella noudattaen lasten ja nuorten kulttuuriympäristön vaatimuksia.

2.4 Kehittämistyön tutkimuskysymykset

Pyrin kehittämään kehittämistyössäni viuluoppilaideni itseohjautuvuutta videoinnin keinoin. Toteutin kehittämistyöni ja siihen liittyvän opetuskokeiluni Hämeenlinnan Sibelius-opistossa lukuvuonna 2015–2016. Kehittämistyöhöni osallistui kymmenen eri ikäistä ja eri tasoista viulunsoiton opiskelijaa.

Viulunsoiton opetus on musiikkiopistoikäisillä usein hyvin opettajakeskeistä. Soittotunnilla käydään yleensä kerran viikossa, jolloin oppilas harjoittelee opettajajohtoisesti. Muuten soiton harjoittaminen ja soitossa kehittyminen ovat oppilaan omalla vastuulla. Tutkin kehittämistyössäni, voiko oppilaalle siirtää enemmän vastuuta itsensä ja oman soittonsa kehittämisestä. Voiko oppilas toimia itsensä ohjaajana? Itseohjautuvuus painottuu kehittämistyössäni soiton kehittämiseen itsearviointin ja videoinnin keinoin sekä tunnilla että kotiharjoittelun yhteydessä. Oppilaan kotiharjoittelu saattaa ajoittain kärsiä läpisoitosta. Oppilas ei kuuntele keskittyneesti omaa soittoaan, vaan ainoastaan soittaa läksyt läpi. Pyrin aktivoimaan oppilaiden kotiharjoittelua pyytämällä heitä videoimaan omaa soittoaan ja tuomaan siitä näytteen tunnille. Pyrin kehittämään aktiivista otetta harjoitteluun niin, että oppilaat soittaisivat kotona keskittyneesti ja tehokkaasti. Tarkoitus on ehkäistä turhaa läpisoittoa ja välinpitämättömyyttä omaa soittoa kohtaan. Lisääkö oman harjoittelun videointi motivaatiota, auttaako se kotiharjoittelussa?

Tutkin myös, kehittyvätkö omaa soittamista koskevat itsearviointitaidot. Jos itsearviointitaidot kehittyvät, millä tavalla ne kehittyvät? Voiko oppilas kuunnella omaa soittoaan kriittisesti? Osaako oppilas kiinnittää videoinnin myötä enemmän huomiota soittoasentoon, intonaatioon ja äänenlaatuun? Havaitseeko oppilas soitossaan myönteisiä asioita, huomaako hän onnistuneensa? Pyrin kehittämään oppilaan itsearviointitaitoja aktiivisella oppilaita keskustelemaan videoissa näkemistään ja kokemistaan asioista. Haluan luoda soittotunneille dialogisen luonteen.

Kehittämistyöni tuloksena syntyy oppilaan soittotaltioinneista koostuva äänikirjasto. Myös oppilaan vanhemmat pääsevät äänikirjastoon kuuntelemaan oppilaan soittotunti-

taltiointeja. Lisääkö äänikirjasto opettajan ja vanhempien välistä kommunikaatiota? Kasvavat lapset ja nuoret tarvitsevat vanhempiensa tukea ja kannustusta. Yhteisöllisyys, yhteenkuuluvuuden tunne ja läsnäolo ovat tärkeitä asioita elinikäisen musiikkisuhteen luomisessa ja musiikkiopintoihin sitouttamisessa.

Mikäli kehittämistyöni tulokset kertovat idean toimivuudesta, teknologiasavusteisuutta on tarkoitus jatkaa ja kehittää soiton opiskelun tueksi. Tarkoitus on lisätä oppilaan kiinnostusta omaa harrastustaan ja taitojen kehittymistä kohtaan sekä kannustaa oppilaita toimimaan aktiivisina itsensä kouluttajina ja kehittäjinä itsearvioinnin ja itseohjautuvuuden keinoin.

3 Lasten soitonoppimisen ohjaaminen

Oppimisen ohjaajana tavoitteeni on innostaa oppilaita motivoituneeseen itsensä kehittämiseen. Olen huomannut, että oppilas saattaa olla hieman ulkopuolisen roolissa omissa soitto-opinnoissaan, vaikka kyse on rakkaasta ja tärkeästä harrastuksesta. Halusin herättää kehittämistyölläni oppilaiden kiinnostuksen ja innostuksen itsensä kehittämiseen sekä oppijana että muusikkona. Tarkoitukseni oli ohjata määrätietoisesti oppilasta huomaamaan kehitystarpeitaan itse sekä löytämään onnistumisen iloa soitostaan.

3.1 Laadukas oppiminen

Ohjaajana tehtäväni on suunnata oppilaan huomio oppimisen kannalta tärkeisiin asioihin. Täsmällinen ja tarkka työskentely vaatii opeteltavien asioiden huomiointia. Oppilaan tulee tiedostaa, mihin hänen tulee kiinnittää huomiota ja mitä häneltä odotetaan ennen kuin hän on kykenevä itsearvioija ja itseohjautuva oppija. Tavoitteeni ohjaajana on, että oppimisprosessi sisältää aktiivista ja huolellista toimintaa – jokaisella teettämälläni asialla on tarkoitus.

Lapsen oppimisen ohjaamisessa on tärkeää lapsen kiinnostuksen herättäminen tehtävää kohtaan. Ohjaajan tulee vähentää, yksinkertaistaa ja pilkkoa tehtävän ratkaisemiseen vaadittuja kohtia, jotta lapsi osaisi käsitellä oppimisprosessin eri osatekijöitä ja tunnistaa, milloin tehtävän vaatimukset on täytetty ja tehtävä suoritettu. Tavoitteeseen tulee pyrkiä lasta motivoimalla ja toimintaa suuntaamalla. (Miten opimme – Aivot, mieli, kokemus ja koulu 2004, 124.) Kehittämistyöni sisältämässä opetuskokeilussa käytetty videointi auttoi oppimisprosessin pilkkomisessa. Pienistä asioista liikkeelle lähtien kokonaisuus hahmottuu paremmin ja oppimisprosessi käynnistyy ja etenee sekä johdonmukaisesti että tarkoituksenmukaisesti.

Kehittämistyöni ajatus oli muuttaa opettaja–oppilas -asetelma tasavertaisemmaksi; oppilas on kykenevä ohjaamaan itse itseään, mikäli hänellä on siihen tarvittavia keinoja. Ohjaajana tehtäväni on antaa oppilaalle keinoja itseohjautuvuuteen. Keinot sisältävät soiton harjoittamista, oppimisprosessin pilkkomista, oppimisen suuntaamista – kykyä kuulla, nähdä, huomata, välittää, kiinnostua ja motivoitua. Ohjaajan tulee auttaa oppijoita kehittymään itsenäisiksi ja harkitseviksi ongelmanratkaisijoiksi (Miten opimme – Aivot, mieli, kokemus ja koulu 2004, 267).

Oppiminen on oivalluksen, kehittymisen ja toivotun muutoksen tulosta. Oman oppimisen tiedostava lapsi oppii toisia paremmin. Oppija kykenee näin ollen vastaanottamaan, muokkaamaan,ideoimaan ja hyödyntämään saamaansa informaatiota tehokkaasti. Huono oppimisen ohjaaminen voi luoda tarpeen jatkuvalla ohjauksella ja lisätä oppijan riippuvuutta ohjaajasta. (af Ursin & af Ursin 2002, 12, 17.)

Ohjaajan tehtävä on herättää oppilaan mielenkiinto opeteltaviin asioihin. Olen huomannut, että soittotunneilla oppilaan mielenkiinto on helppo herättää esimerkiksi soittamalla malliksi oppilaalle vielä liian hankalaa kappaletta. Oppilas saattaa kiinnostua soitosta ja kysyä: ”Miten sinä tuon teit?” Oppilaalla on tällöin luontainen halu yrittää itse samaa tai pyrkiä siihen omalla toiminnallaan. Lapsella on halu toistaa häntä kiinnostavia tapahtumia. Opettajan tehtävä on tuoda esiin tietoa oppilaita kiinnostavalla tavalla (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2001, 135).

Uuden oppiminen perustuu siihen, että jo opittuja taitoja voidaan edelleen kehittää. Opittujen taitojen kehittämiseen vaaditaan motivaatiota, joka määrittää oppimisen tavoitteet. Uuden oppiminen voi tarkoittaa oivallusta, ideaa jostakin tähän asti tuntemattomasta – se voi tapahtua ennalta-arvaamattomasti ja vahingossa. Tämän kaltainen oppiminen ei vaadi motivaatiota. ”Sen sijaan valitun valmiuden kehittäminen on motivaation varassa tapahtuvaa suunnattua oppimista”, kerrotaan kirjassa *Sietämätön uteliaisuus! – Ihmisen oppimisvietti ja sen ohjaaminen*. Oppimisen ohjaajan yksi tärkeimmistä tehtävistä on oppijan motivaatiolähteiden ymmärtäminen ja niiden hyväksikäyttö. (af Ursin & af Ursin 2002, 43.)

Soittotaitojen kehittyminen rakennetaan jo opeteltujen taitojen päälle. Musiikkiopistossa opiskellaan usein monta vuotta, jolloin harjoiteltava ohjelmisto soitetaan vaikeusjärjestyksessä. Musiikkiopistoissa käytössä oleva tasosuoritusperinne perustuu jo opittujen taitojen edelleen kehittämiseen. Perustaso 1 -tason suorittamiseen vaaditaan tietyt tiedot ja taidot. Seuraavien tasosuoritusten vaatimustaso pohjautuu jo opitulle. Oppija käyttää aina hyväkseen aikaisemmin oppimiaan toimintamalleja (af Ursin & af Ursin 2002, 44). Oppilaan suorittamat sormiharjoitukset ja asteikkosoitto antavat taitoa ja valmiutta vaativampien kappaleiden soittoa varten.

3.2 Havainnoinnin ohjaaminen

Tehtäväni opettajana on ohjata, kannustaa, innostaa, auttaa ja ylläpitää. Toimin rinnalla kulkijana ja toisina silminä. Ohjaan oppilasta häntä kehittävien tehtävien pariin, kannustan ja innostan säilyttääkseni oppilaan mielenkiinnon opeteltavissa asioissa. Näin autan oppilasta huomaamaan menestyksensä ja kehitystarpeensa – toimin oppimisprosessin ylläpitäjänä. Oppilas itse on työntekijä, jonka panos ja vaivannäkö tuottavat mittaamattoman arvokasta pääomaa hänelle itselleen.

Ohjaajan tehtävä on suunnata oppijan havainnot oppimistapahtumassa tiettyyn kohteeseen. Toimenpide auttaa oppijaa ja johtaa hänen toimintaansa muuttavaan oppimiseen. Havaintojen tekeminen helpottuu, jos toimintaa katsoo välillä ulkopuolisin silmin. Ulkopuolisin silmin voi katsoa esimerkiksi omaa videoitua soittoa. Hyvä ohjaus voi nopeuttaa havainnointikyvyn kehitystä. On tärkeää, että oppija oppii seuraamaan kaikilla aisteillaan niitä ilmiöitä, jotka ovat oppimistapahtumassa suorituksen kannalta keskeisiä. Eri aistien yhteisvaikutus oppimistapahtumassa on hyvin tärkeää. Ohjaajan tulee auttaa oppijaa huomioimaan eri aistien käyttömahdollisuuksia eroteltaessa ratkaistavaan ongelmaan tai suoritettavaan toimenpiteeseen liittyviä tärkeimpiä piirteitä. (af Ursin & af Ursin 2002, 53–55.)

Kehittämistyöhöni liittyvässä opetuskokeilussa seurattiin videointia hyväksi käyttäen oppilaan itsearviointitaitojen ja itseohjautuvuuden kehittymistä. Videoinnin käyttö ja videoiden analysointi soittotunnilla pohjautuivat dialogille. Tarkoitukseni oli aktivoida oppilaan havainnointikykyä kuulo- ja näköaistia hyödyntäen. Jokaisen videon tarkastelun jälkeen kysyin oppilaalta, mitä hän videossa näki ja kuuli. Oppimistapahtumaan liittyvän palautteen merkitys on tärkeää suunnitelmallisessa oppimisessä. On hyödyllistä kysyä ”mitä olemme havainneet”. Oppimisen ohjaajan tehtävä on harjoittaa oppilaan erottelukykyä. Ohjaajan on seurattava oppijan kyvyissä tapahtuvaa kehitystä, jonka kautta hän oppii aistimaan tiettyjä asioita tarkemmin ja nopeammin. (af Ursin & af Ursin 2002, 55–56.)

Havainnoinnin jälkeen saatua informaatiota tulee analysoida tarkoin – tehdä tuloksista yhteenveto. Yhteenvedon kautta luodaan päättelyä ja ideointia hyväksikäyttäen järkeviä ja tarkoituksenmukaisia mielikuvia kyseessä olevan tehtävän ja sen edellyttämien toimintojen suorittamisesta. (af Ursin & af Ursin 2002, 57.)

Mielikuvien luomisen tärkein tehtävä on auttaa oppijaa löytämään oppimistapahtumasta niitä kohtia, joiden havainnointi on oleellista. Kiintopisteiden löydyttyä oppijan itenäisyys kasvaa ja hän pystyy keräämään yksityiskohtaisempaa informaatiota oppimistapahtumasta oppimisensa tueksi omin voimin. Mielikuva ohjaa oppimistapahtumassa yksityiskohtaisemman ja henkilökohtaisemman tiedon keräämistä ja vähentää ohjaamisen tarvetta. (af Ursin & af Ursin 2002, 58–59.)

3.3 Lapsen kehitysvaiheet oppimisen lähtökohtana

Lapsen jokaisella kehitysvaiheella on oma rytminsä. Jokaisella lapsella on oma tahtinsa tunne-elämän, sosiaalisten taitojen ja valmiuksien, älykkyyden ja tiedonkäsittelytapojen kehittymisessä. Lapsen suorituskkyky elämän eri osa-alueilla on riippuvainen näiden kehitystekijöiden tasosta ja niiden keskinäisistä suhteista. (Lappi 2004, 20.)

Yleensä 7-vuotiaana lapsen kehityksen peruspiirteet mahdollistavat koulunkäynnin aloituksen. Lapsen pitkäjänteisyys ja keskittymiskyky ovat kehittyneet sille tasolle, että lapsi kykenee tuntityöskentelyyn keskittyneesti. Itsenäistyminen kuuluu tähän kehitysvaiheeseen. Koulukypsyyteen kuuluvat myös sosiaalinen kehittyneisyys, empatiakyky ja taito työskennellä muiden kanssa sekä hakeutua muiden seuraan. Myös kyky ilmaista itseään puhuen ja kognitiivisten kykyjen kehittyminen kuuluvat koulukypsyyteen. (Lappi 2004, 20.) 7-vuotias lapsi innostuu helposti kaikesta uudesta toiminnasta, mutta myös kyllästyy yhtä nopeasti (Jarasto & Sinervo 1998, 31).

Olen huomannut, että 6- ja 7-vuotiailla oppilaillani on suunnaton kiinnostus ympäröivää maailmaa kohtaan. Jokainen päivä ja jokainen hetki tuovat heille uutta informaatiota, ja heidän tiedonjanssa on lähes loputon. Välillä keskitymme tunneilla soiton tarkkaan hiontaan soittaen saman asian videolle uudestaan ja uudestaan – toisinaan mietimme viulutunnin kestoa filosofisella pohdinnalla ajan kulusta tai 6-vuotiaan ikää päivissä ja tunteissa laskettuna.

Ikävuosia 8–10 pidetään ”onnellisina” vuosina; lapsi on sekä fyysisesti että psyykkisesti elinvoimainen ja tasapainoinen. 8–10-vuotiailla on suunnaton tarve tietää ja ymmärtää. Lapsen ajattelu muistuttaa yhä enemmän aikuisen ajattelua – minäkeskeisyys hellittää ja empatiakyky kasvaa. (Jarasto & Sinervo 1998, 39, 42–46.) 8–10-vuotiaana lapsen yksilöllisyys vahvistuu. Lapsi ilmaisee kritiikkiä sekä itseään että opettajaansaakin kohtaan. Tässä lapsen kehitysvaiheessa osa harrastuksista saattaa jäädä pois. Harrastuk-

sia kokeillaan ja mieluisaa puuhaa etsitään. Lapsella ei ole vielä taitoa hahmottaa monimutkaisia asioita, kokonaisuuksia ja yhteyksiä. Tämän kehitysvaiheen jälkeen lapsen toiminta muuttuu ulospäin suuntautuvaksi, mikä vahvistaa lasta. (Lappi 2004, 21.)

Useimmilla 8–10-vuotiailla oppilaillani on monta harrastusta. Olen huomannut, että viulunsoiton jatkuminen saattaa olla tässä ikävaiheessa vaakalaudalla – kiinnostuksen kohteita on monia, ja oppilas etsii hänelle sopivaa harrastusta. Mikäli soitto jatkuu tämän ikävaiheen yli, oppilas jatkaa soittoa usein pitkään.

7–12-vuotiaat ovat usein keskellä monia fyysisiä, psyykkisiä ja yksilöllisyyteen liittyviä muutoksia. Lapseen kohdistuu vaatimuksia sopeutumisesta ja uuden tiedon sisäistämisestä. Lapsella on myös suuri into uuden oppimiseen. (Lappi 2004, 21.) Kouluikäisenä lapselle vakiintuu käsitys suoriutumisestaan – hän kilpailee ja vertaa itseään toisiin lapsiin (Jarasto & Sinervo 1998, 16). 7–12-vuotiaana lapsen kyky soveltaa loogista ajattelua kasvaa voimakkaasti; todellisuuden ja mielikuvituksen välinen raja selkiytyy. 7–12-vuotiaat lapset alkavat yhä enemmän pitää itseään oman ajattelunsa rakentajina ja valvojina. Tällä ikäkaudella lasten kielellinen ilmaisu sekä toiminnallisten operaatioiden suorittaminen kehittyvät, samoin kuin heidän suhteensa kanssaihmiisiin. (Rödstam 1990, 38–39, 44–45.)

Kaikki kehittämistyöhöni osallistuneet oppilaat olivat kouluiässä tai saavuttamassa koulukypsyyden. Kouluikään kuuluva itsenäistyminen näkyy myös harrastuksissa. Oppilas kykenee huolehtimaan itse itsensä soittotunnille ja pitää huolta soittoläksyjen harjoittelusta. Oppilaan kasvava itsenäinen ajattelukyky ja vastuuntunto toimivat hyvänä pohjana itsearviointitaitojen kehittymiselle ja itseohjautuvuudelle. Lapsen loogisen ajattelukyvyn kasvun myötä syy–seuraus -suhteen ymmärtäminen helpottuu, jolloin oman soiton analysointitaidot kehittyvät. Kehityksen myötä lapsen on helpompi ymmärtää, miksi tiettyjä asioita harjoitellaan ja mitä harjoittelulla saavutetaan. Olen huomannut, että varhaisteini-ikää lähestyvät oppilaat alkavat ymmärtää työnteon merkityksen – he sisäistävät syy–seuraus -suhteen esimerkiksi harjoittelun tarkoituksen kautta. Oppilaat alkavat tiedostaa, että he työskentelevät itseään varten.

Esipuberteettia pidetään välivaiheena lapsuuden ja aikuisuuden välillä (Rödstam 1990, 29). 10–12-vuotias lapsi tuntee iloa saadessaan jotain aikaan – työnteon, ahkeruuden ja aikaansaamisen taidot kehittyvät. Nämä taidot vaativat kehittyäkseen aikuisen läsnäoloa ja läheisyyttä.

Olennaista kehittämistyössäni oli kannustaa vanhempia seuraamaan lapsensa soittoharrastusta äänikirjaston avulla. Tavoitteina oli, että oppilaan, hänen vanhempiansa ja opettajan välisen yhteyden muodostaminen onnistuisi, yhteydenpito olisi vilkasta ja informatiivista, ja vanhemmat olisivat aktiivisesti mukana lapsensa soittoharrastuksessa. Kasvava nuori tarvitsee vanhempiansa tuen ja avun. Ihanteellinen tilanne olisi, että vanhemmat kiinnostuisivat lapsensa harrastuksesta niin paljon, että he auttaisivat lastaan kotiharjoittelussa, ja näin ollen tukisivat oppilaan kehitystä vastuuntuntoiseksi, motivoituneeksi, ahkeraksi ja itseohjautuvaksi harrastajaksi.

3.4 Myönteinen käsitys omista kyvyistä

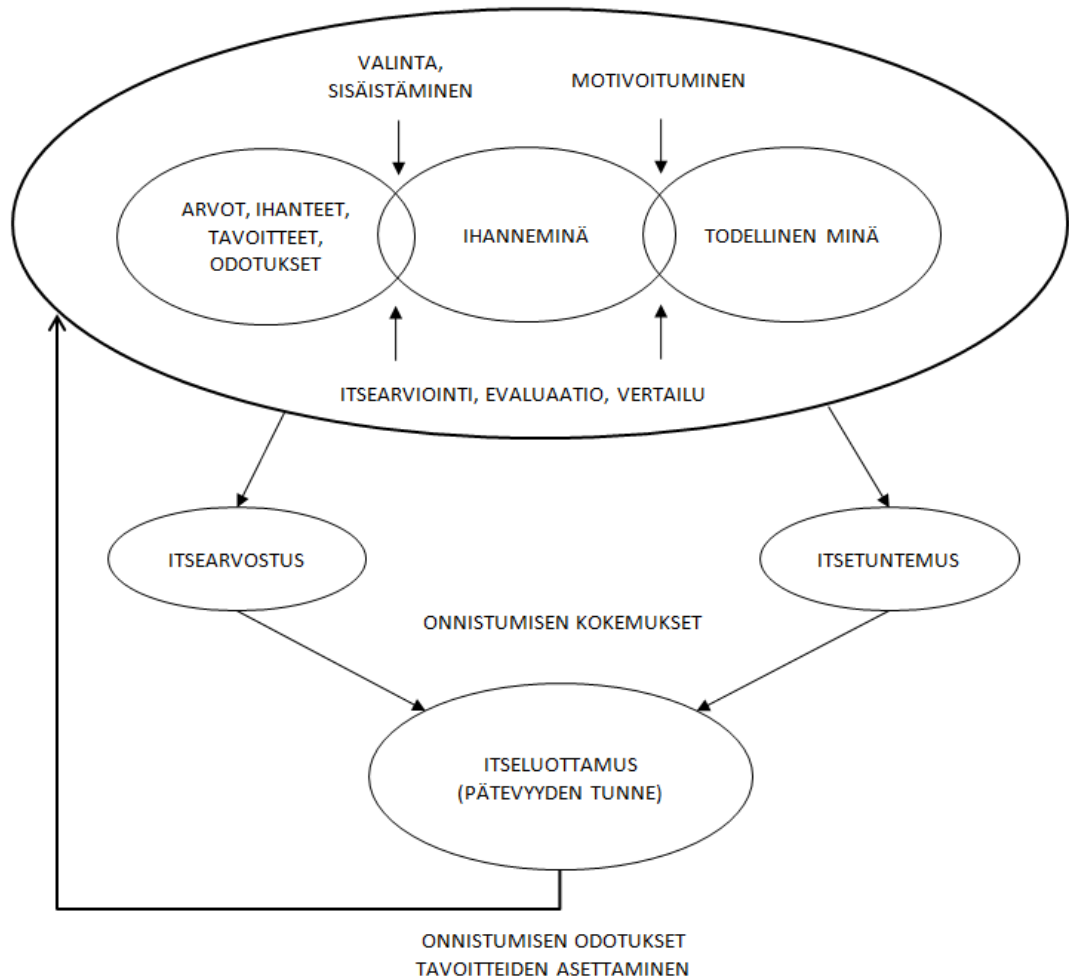
Tehokas opiskelu sisältää innostuneisuutta, aktiivista ajattelua ja kokemuksellisuutta. Oman sisäisen voiman ja motivaation löytäminen ovat osa syvää oppimiskokemusta. (Hakkarainen ym. 2001, 84.) Motivaatio ohjaa, suuntaa ja ylläpitää yksilön toimintaa. Sisäisellä motivaatiolla tarkoitetaan henkilön omasta sisäisestä kiinnostuksesta johtuvaa toimintapyrkimystä, kun taas ulkoinen motivaatio liittyy ulkoisen palkkion odotukseen. On todettu, että ulkoisten palkkioiden tarjoaminen ei lisää motivaatiota vaan vähentää yksilön kiinnostusta suoritukseen. (Tynjälä 2002, 98–99.)

Kehittämistyöhöni liittyvässä videoinnissa tarkoitus oli havainnoida asioita, jotka ovat oppimisprosessin kautta tarkoituksenmukaisia ja sisäistä motivaatiota herätteleviä. Päämäärä oli oppia uusia asioita ja kehittää jo olemassa olevia taitoja kannustavassa ilmapiirissä. Yritin kitkeä suorituseskeisyyttä pois kannustamalla oppilaita omaehtoiseen itsensä kehittämiseen ja vapaaehtoiseen soiton harrastamiseen. Oppijalla on taipumus jatkaa vaikeuksista huolimatta tehtävän suorittamista, mikäli hän on oppimissuuntautunut. Suoritus-suuntautunut oppija on huolissaan enemmän tekemistään virheistä kuin oppimisestaan. Oppimissuuntautunut oppija pitää uusista haasteista. (Miten opimme – Aivot, mieli, kokemus ja koulu 2004, 75.) Kehittämistyöni tarkoitus oli, että sisäisesti motivoitunut oppilas kehittää itseään itsearviointin keinoin itseohjautuvaksi ohjaajakseen.

3.4.1 Lapsen minäkäsitys

Kehittämistyöni videotointi, siihen liittyvät havainnot omasta itsestä ja itsearviointi ovat läheisissä tekemisissä oppilaan minäkäsityksen kanssa. Videoinnin vaikutus lapseen saattaa olla usein voimakas. Ohjaajana tehtäväni on tukea oppilaan henkistä kasvua, minäkuvan kehittymistä ja minäpystyvyyttä. Pyrin tukemaan oppilaan terveen itseluottamuksen kehittymistä. Videointi paljastaa soiton onnistumisen ja kehittämiskohteet. Kehittämiskohteen huomaaminen kertoo oppilaan halusta ja kyvystä soittaa paremmin. Kehittämiskohteen huomioiminen kertoo myös, että asia on oppilaalle tärkeä; hän ymmärtää asian merkityksen hänelle itselleen. Itsearviointitaitojen harjoittamiseen liittyy usein opettajan ja oppilaan välisen keskustelun myötä myös opettajan suorittamaa arviointia. Opettajalla saattaa olla usein hyvin voimakas vaikutus ja merkitys oppilaan ajatuksiin hänestä itsestään ihmisenä ja oppijana. Opettajan sanat ilahduttavat ja harmistuttavat. Opettajan sanat saattavat jäädä mieleen vuosikausiksi ja jopa muokata oppilaan minäkäsitystä. Arvioinnin tulee olla oppilasta ohjaavaa ja minäpystyvyyttä tukevaa.

Minäkäsitys pitää sisällään kaikki ne havainnot, tiedot, taidot ja uskomukset, jotka yksilö yhdistää itseensä. Tähän kuuluu käsitys omista luonteenpiirteistä ja kyvyistä ja käsitys itsestä suhteessa muihin ja ympäristöön. Minäkäsitys kehittyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ympäröivien ihmisten kanssa, jolloin ihminen saa jatkuvasti palautetta itsestään. Ihminen muodostaa itselleen minäihanteen ympäröivän maailman odotuksista ja palautteesta. Minäkäsitykseen yhdistyy uusia asioita erilaisten kokemusten ja palautteen kautta. Arviointi on hyvin läheisissä tekemisissä minäkäsityksen kanssa. Arvioinnin tehtävä on kokonaisvaltaisen oppimisen edistäminen, eli yksilön minäkäsityksen tukeminen. Oppijaa tulisi rohkaista omien tavoitteiden asettamiseen ja oman edistymisen arviointiin ja kuvailuun. Omien oppimistavoitteiden asettaminen auttaa sisäisen motivaation syntyyn. (Koppinen, Korpinen & Pollari 1999, 115–117; Aho 1996, 26.)

Kuvio 1. Minäkäsityksen muodostumisprosessi ja sen eri osa-alueet (Paajanen 1999, 13).

Edeltävän kuvion (Kuvio 1) olen piirtänyt alkuperäisversion mukaisesti. Kuviossa näkyy, miten yksilö muokkaa minäkuviaan peilaten niitä ympäristöönsä. Yksilö suorittaa eri minäkuviansa kesken vertailua, ja valitsee ja sisäistää arvoja sekä ihanteita, odotuksia ja tavoitteita. Yksilö suorittaa koko ajan itsearviointia. Yksilön reflektoidessa itseään suhteessa muihin muodostuu yksilön kokonaiskuva hänestä itsestään, eli minäkäsitys. (Paajanen 1999, 14.)

Lapsen minäkäsityksen uskotaan muodostuvan pääosin noin 5–7-vuotiaana. Tutkimuksissa on todettu, että jopa 3–4-vuotiaat kykenevät kuvaamaan ja arvioimaan itseään ja ominaisuuksiaan. Lasten käsitykset omasta itsestään eivät kuitenkaan ole tuolloin vielä jäsentyneitä, stabiileja ja realistisia. Kouluikäinen lapsi saattaa osata kuvata itseään realistisesti fyysisten ominaisuuksien suhteen, mutta muutoin hän yleensä yli-

arvioi itsensä. Pienen lapsen minäkuva on usein hyvin käytännönläheinen, sillä hän liittää minäänsä paljon konkreettisia asioita ja toimintoja. (Aho 1996, 27.)

Lapsen itseluottamus syntyy noin 3–4-vuotiaana, mutta itsensä arvostaminen ja alemmuudentunteet kehittyvät vasta 7–11-vuotiaana. Lapsen minäkäsityksen muodostumisen herkipänä aikana pidetään noin 5–12 vuoden ikää, koska lapsi on tuolloin kehityspsykologisesti vaiheessa, jossa hänen havainto- ja arviointikykynsä kehittyvät voimakkaasti. Lapselle kehittyy taito arvioida itseään, jolloin hänen käsityksensä itsestään muuttuvat realistisimmiksi. Lapsen maailma ja elämänpiiri laajenevat kodin ulkopuolelle, ja näin ollen hän saa vertailukohteita. (Aho 1996, 27–28.)

Lapsen identiteetin kehittyminen rakentuu vertailemalla itseään muihin ja omaa pätevyyttä testaamalla. 6–9-vuotias lapsi rakentaa minäkuvaansa kaikesta näkemästään ja kuulemastaan. Lapsi vertaa itseään pääosin lähimpänä oleviin ihmisiin. Lapsi saa kouluikäisenä myös runsaasti systemaattista palautetta käyttäytymisestään. Kouluikäisen lapsen suhteet vanhempiin ja opettajiin muodostuvat tärkeiksi, ja lapsi hahmottaa itseään myös heiltä saamansa palautteen kautta. (Aho 1996, 28–29.)

Oppilaan itsetuntemus koostuu hänen todenmukaisista ja realistisista käsityksistään siitä, mitä hän osaa, mitkä ovat hänen heikkoutensa ja mitkä vahvuutensa. Oppijan itsetuntemukseen kuuluu myös ymmärrys siitä, että hän tuntee oman suorituksensa laadun ja riittävyyden suhteessa oppimistehtävän tavoitteeseen. (Paajanen 1999, 12.)

Lapsen itsetunto heikkenee ensimmäisinä kouluvuosina ja muodostuu pysyvämmäksi 11–12-vuotiaana. Lasten antamat negatiiviset arvioit itsestään kasvavat 12:nteen ikävuoteen saakka. 10–11-vuotiaat lapset kiinnittävät huomiota omiin fyysisiin ominaisuuksiinsa, jolloin itsensä vertailu toisiin lapsiin kasvaa. Lapsi ei oikein tiedä, onko hän aikuinen vai pieni lapsi, vaikka tämänikäinen kokeekin usein loukkaavana, jos häntä kohdellaan pikkulapsen tavoin. Lapsen käyttäytymisessä näkyy oman edun tavoittelu ja heikko kyky asettua toisen ihmisen asemaan. Itsetunnon heikkenemistä pidetään reaktion lapsen arviointikyvyn kehittymisestä. (Aho 1996, 30, 32–33.)

”Tärkein syy minäkäsityksen pysyvyyteen lienee kuitenkin se, että ihmisellä on taipumus vastustaa, torjua ja kieltää hänen omien käsitystensä vastainen, ristiriitainen informaatio”, Sirkku Aho kirjoittaa kirjassa *Lapsen minäkäsitys ja itsetunto*. Ihmisen on hyvin vaikeaa muuttaa negatiivisia käsityksiä itsestään. Ihminen joko liittää kokemukset

minään tai jättää ne huomiotta kieltämällä tai vääristämällä. Mikäli ihminen on rentoutunut, eli minään kohdistuva uhka on pieni, hän alkaa vähitellen hyväksyä myös minään kohdistuvat ristiriitaiset kokemukset. (Aho 1996, 35–36.)

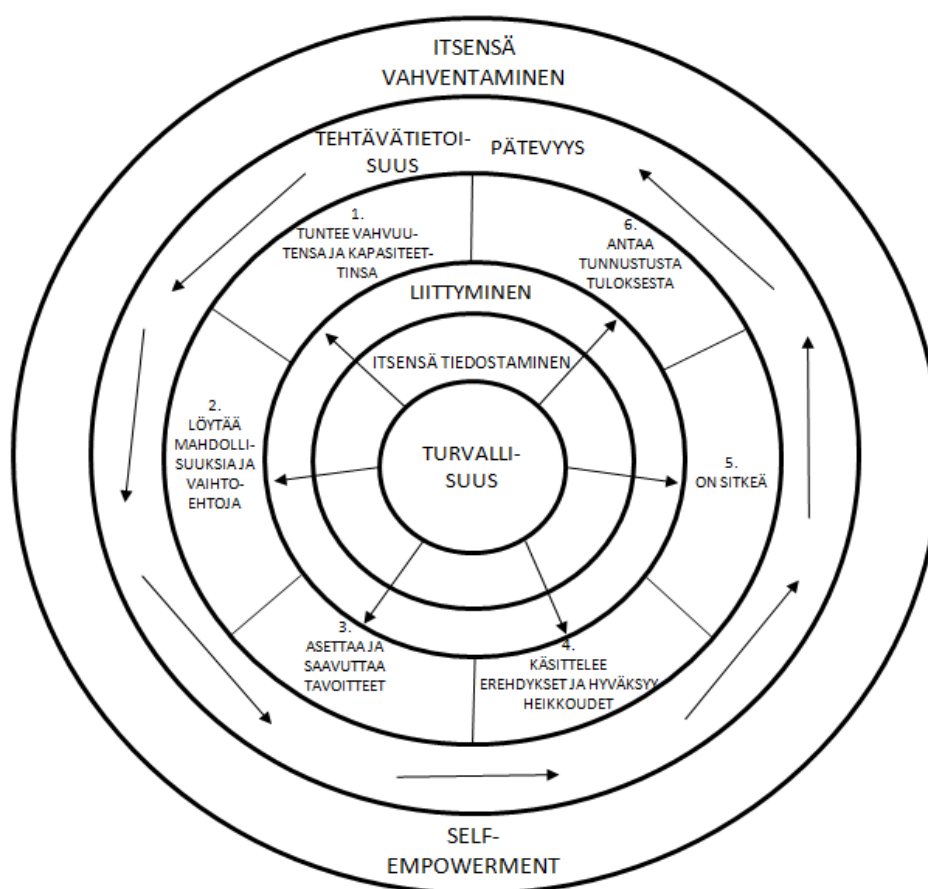
Yksilön minäkäsitys heijastuu hänen oppimiseensa enemmän kuin hänen todelliset ominaisuutensa. Ihminen, jonka itsetunto on heikko, suhtautuu suoritustilanteisiin usein erittäin negatiivisesti. Lapsen huono itsetunto vaikuttaa myös suoritustietoisuuteen – suorituksia välttämään ja epäonnistumisia pelätään. (Aho 1996, 42–43.)

Lapsen itsetunnon vahvistaminen vaatii psykologisesti turvallista ilmapiiriä – lapsen tulee saada olla oma itsensä ilman pelkoa nöyryytyksestä, hylkäämisestä tai pilkasta. Turvallinen ilmapiiri mahdollistaa ristiriitaisenkin informaation vastaanottamisen, sillä kun lapsi kokee olonsa turvalliseksi, hän luopuu puolustusmekanismeistaan. Opettajan, ohjaajan tai vanhemman tulisi toimia lapsen avustajana, tukijana ja auttajana (Aho 1996, 48–49.) Luokassani tulee vallita turvallinen ja hyväksyvä ilmapiiri. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutussuhde luo pohjan suotuisalle oppimisympäristölle (Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002, 7). Avoin, toinen toistaan kunnioittava ilmapiiri toimii edellytyksenä opettajan ja oppilaan kohtaamiselle. Turvallisuuden tunne kulkee käsi kädessä luovan oppimisen kanssa. Turvallisessa opiskeluilmapiirissä ei ole pelkoa vääränlaisesta kritiikistä ja arvostelusta. Opettajan tulee ymmärtää oppilastaan ja arvostaa hänen näkemyksiään. (Jordan-Kilki & Pruuki 2013, 18, 21.) Kehittämistyöhöni liittyvän videoinnin kohteena olo saattaa tuntua lapsesta pelottavalta ja videointiin liittyvä arviointi jopa ahdistavalta. Arvioidessa soittoa esiin tulee väistämättäkin kehittämiskohteita, jotka itsetuntonaan heikko lapsi saattaa kohdistaa minäänsä negatiivisella tavalla. Tarkoitus kuitenkin on, että opetuskokeilu tukee lapsen itsetunnon kehittymistä. Pyrin toimimaan oppilaiden minäkuvaa vahvistavasti. Virheitä ei eritellä; tarkkailun alla on kyky tehdä asia paremmin.

Ulkoisen palautteen ja sisäisen arvostelun ja vertailun tuloksena syntyy oppijan itsearvostus. Oppija vertaa todellisia ominaisuuksiaan ihanneminänsä ominaisuuksiin. Myönteisestä itsearvostuksesta syntyy itsehyväksyntä. Onnistumisen kokemuksista oppijalle kehittyy itseluottamus. Ympäristön torjuva suhtautuminen vaikuttaa yksilön itsehyväksyntään negatiivisesti, kun taas ympäristön hyväksyvä suhtautuminen vaikuttaa itsehyväksyntään positiivisesti. (Paajanen 1999, 12–13.)

Puhun oppilailleni usein itsensä hyväksymisestä erehtyvänä ihmisenä. Täydellisyyteen ei kannata pyrkiä – saavutus, johon on itse tyytyväinen, riittää. Esiintymisiä ajatellen oppilaan tulee olla armollinen itseään kohtaan. Harvoin oppilas soittaa jännityksen vallassa esiintyessään parhaimman soittonsa. Näin ollen mahdolliset vastoinkäymiset tai jopa epäonnistuminen kuuluvat asiaan.

Seuraavan kuvion (Kuvio 1) olen piirtänyt alkuperäisversion mukaisesti. *Voimaantumisen kehä* (engl. *empowerment circle*) kuvaa yksilön minäkäsityksen tarkentumista ja vahvistumista. Yksilön tehtävätietoisuuden ja pätevyyden tunteiden kehittyessä hänen itsetuntonsa määreytyy sisältäpäin, eli yksilö tiedostaa oman arvonsa ja saavutuksensa ilman ulkoista hyväksyntää. Kun yksilö tiedostaa vahvuutensa, hän löytää ongelmille vaihtoehtoisia ratkaisumalleja. Yksilö ei tarvitse ulkoista vahvistusta suorituksilleen, vaan hän antaa positiivista palautetta itselleen. Yksilöstä tulee näin ollen itseohjautuva ja itseään vahventava. (Aho 1996, 87–88.)

Kuvio 2. Itsetunto ja yksilön kehittyminen itsensä vahventajaksi (Aho 1996, 88).

3.4.2 Musiikillinen minäkäsitys

Kirsti Tulamo määrittelee musiikillisen minäkäsityksen tutkimuksessaan *Koululaisen musiikillinen minäkäsitys, sen rakenne ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä* seuraavasti: ”Musiikillinen minäkäsitys on yksilön tietoinen ja subjektiivinen käsitys musiikillisista ominaisuuksistaan, toiminnastaan sekä mahdollisuuksistaan. Käsitys muodostuu oma-kohtaisten kokemusten pohjalta erilaisissa musiikkiin liittyvissä ja muissa tilanteissa, vuorovaikutuksessa toisten kanssa.” Oppilas, jolla on myönteinen musiikillinen minäkäsitys, pitää itseään hyväksyttävänä ja luottaa itseensä ja omiin mahdollisuuksiinsa muun muassa erilaisissa musiikkiin liittyvissä vuorovaikutustilanteissa. Oppilas, jolla on kielteinen musiikillinen minäkäsitys kokee olevansa kelpaamaton; hän ei usko omiin mahdollisuuksiinsa musiikin opiskelijana. ”Musiikillinen itsearvostus rakentuu ihmisen sisäisen kriteerin, musiikillisen ihanneminäkäsityksen pohjalle”, Tulamo kirjoittaa. Itsearvostus vahvistuu onnistumisen kokemuksista ja vastaavasti heikkenee epäonnistuesssa. (Tulamo 1993, 51, 53, 64.)

Musiikkiopistolainen on jatkuvasti arvioinnin kohteena. Joko häntä arvioi oma opettaja, lautakunta, konserttiyleisö tai hän itse. Koen opettajana hyvin tärkeäksi tukea oppilaan itsearvostuksen syntyä, jotta musiikkisuhteesta muodostuisi voimauttavana tekijä. Musiikkia tehdessä, soittaessa ja laulaessa, ollaan hyvin henkilökohtaisten asioiden kanssa tekemisissä. Pitkäaikaisesta harrastuksesta voi muodostua lähes elämäntapa. Opettajan tulee kohdella varoen herkkää ja haavoittuvaista persoonaa. Painotan oppilailleni usein, että heistä pidetään, vaikka he joskus epäonnistuisivatkin soitossaan.

3.4.3 Minäpystyvyys

Albert Bandura loi 1970-luvulla teorian uskomuksista, joita ihmisillä on omista kyvyistään. Nämä uskomukset hän nimitti minäpystyvyysuskomuksiksi. Minäpystyvyys sisältää yksilön odotuksia ja uskon siitä, miten hän pystyy vastaamaan suoritettavien tehtävien vaatimuksiin. Nämä uskomukset sisältävät tietoa kykenevyydestä ja pystyvyydestä. Yksilön uskomukset toimivat motivaation lähteenä ja aktivoivat häntä toimimaan – toimivat kiinnostuksen ylläpitäjinä. Uskomukset vaikuttavat päämäärien asettamiseen ja yksilön kykyyn arvioida suorituskyykyään. (Partanen 2012.)

Ensimmäiset onnistuneet oppimiskokemukset toimivat kasvattavina kokemuksina. Tämä vahvistaa oppijan suoritusitsetuntoa ja lisää sinnikkyyttä opiskeluun. Oppija pitää yleensä tiukasti kiinni omista käsityksistään, jotka koskevat häntä itseään. Oppijan riittämättömyyden ja ulkopuolisuuden tunteet heikentävät minäpystyvyyksistysten muodostumista. Nämä kokemukset saattavat madaltaa hänen odotuksiaan päämäärien saavuttamisesta. Ihmisen käsitys itsestään oppijana muovaa hänen minäpystyvyyttään. (Partanen 2012.)

Minäpystyvyys ei ole taitojen mittari, vaan sisältää yksilön uskomuksen käyttää omia taitojaan. Kun oppija uskoo omiin kykyihinsä, hän ei pelkää vaikeitakaan tehtäviä. Sitoutuminen suoritettavaan tehtävään on vahva, eivätkä vastoinkäymiset toimi tehtävän suorituksen keskeyttäjänä. Vastoinkäymisten ilmetessä yksilöä on hyvä kannustaa terveellä tavalla hyvään itseluottamukseen. Kannustamisen tulos voi parhaimmassa tapauksessa olla se, että yksilö näkee enemmän vaivaa onnistuakseen, joka taas johtaa minäpystyvyyden tunteen kasvuun. (Lämsä 2012, 9–10.)

4 Itsearviointitaidot soiton oppimisen apuna

Opetuskokeiluni painottui oppilaiden itseohjautuvuuden ja itsearviointitaitojen kehittämiseen. ”Itsearviointi tarkoittaa yksinkertaisimmillaan sitä, että yksilö tai ryhmä tarkastelee ja pohdiskelee kriittisesti omaa toimintaansa ja käyttää arvioinnista saatavaa tietoa oppimiseen, toimintansa kehittämiseen ja uusia kokeiluja varten” (Itsearviointi toimivaksi 2016). Itsearvioinnin tavoitteena on lisätä oppilaan omistajuutta omasta oppimisestaan (Teaching Students about Self-Assessment in the Arts 2016).

Opettaja–oppilas -roolien muuttumisen myötä oppilas toimi opetuskokeilussani itsensä kehittäjänä. Suoritimme opetuskokeiluun sisältyvää itsearviointia jokaisella tunnilla. Oppimisprosessin arviointiin osallistui opettajan ohella myös aktiivisesti oppija itse. Itsearvioinnin tarkoitus oli johtaa itseohjautuvuuden lisääntymiseen. Oppilaalla oli itsearviointitaitojen harjoittamisen myötä tietoa ja taitoa itsensä ohjaamiseen.

4.1 Oppilaan ohjaaminen kohti itsearviointia

Oppilaita tulee auttaa kehittämään valmiuksiaan itserviointiin. Itsearvioinnin tarkoitus on tukea oppilaiden itseohjautuvuutta. (Costa & Kallick 2004, 3.) Oikealla tavalla toteutettuna jatkuva arviointi ja palautteen saaminen tukevat hyvän itsetunnon kehittymistä ja myönteisen minäkuvan kehittymistä. ”Oppilaan ohjaaminen itsearviointiin vahvistaa hänen kykyään hallita omaa työskentelyään niin, että itsenäinen harjoittelu tuottaa tuloksia ja edistää oppimista.” (Musiikki: Arvioinnin tehtävät ja tavoitteet 2009.)

Itsearviointi sisältää sekä ankaraa itsekritiikkiä että omien vahvuuksien tunnistamista. Pyrin kehittämään oppilaiden itsearviointitaitoja opetuskokeilussani kiinnittämällä heidän huomionsa aktiivisesti tiettyihin musiikillisiin sisältöihin. Pyysin heitä tarkkailemaan soitossaan tiettyjä asioita ja pohtimaan omia tavoitteitaan. Tavoite oli esimerkiksi jousikäden pehmeys tai intonaatio-ongelman ratkaisu. Aktivoin oppilaita arvioimaan omaa suoritustaan; löytämään kehitettävää sekä onnistumisen iloa. Pyrin oppimisen ohjaajana siihen, että oppilaalla on riittävästi keinoja oman soiton hahmottamiseen ja korjaamiseen.

Oppijaa tulee auttaa hallitsemaan omaa oppimistaan. Aktiiviseen oppimiseen kuuluva metakognitio tarkoittaa oppijan kykyä ennustaa omaa suoriutumistaan erilaisissa tehtä-

vissä ja hänen kykyään huomata, mitä hän hallitsee ja miten hän ymmärtää asioita. On tärkeää esittää kysymyksiä: Mikä onnistui? Mikä kaipa kehittämistä? (Miten opimme – Aivot, mieli, kokemus ja koulu 2004, 25.)

4.2 Oppimista tukeva arviointi ja palaute

Opetuskokeilussani oppilaat suorittivat itsearviointia omia soittovideoitaan katsomalla. Itsearviointitaitoja harjoiteltiin jokaisella tunnilla. Halusin muodostaa itsearvioinnista tavan. Oppimisympäristön tulee antaa ohjaavaa palautetta ja mahdollistaa jatkuva oppimisprosessin seuraaminen ja arviointi. Hyvänä oppimisympäristönä pidetään sellaista ympäristöä, joka tukee lasta itsearviointiin, minäpystyvyyteen ja itsenäiseksi oppijaksi kasvamiseen. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 51.)

Formatiivisella arvioinnilla tarkoitetaan oppimisprosessiin vaikuttavan ja sitä kehittävän palautteen antamista prosessin aikana. Formatiivisen arvioinnin jatkuvan käytön myötä oppijan ajattelu muuttuu näkyväksi hänelle itselleen ja hänen opettajalleen. Näin saatava palaute ohjaa ajattelun muuttamista ja jalostamista. Tavoitteena on ymmärtävä oppiminen – arvioinnilla saadaan tietoa ymmärtämisestä, ei kyvystä toistaa faktoja. Formatiivinen arviointi auttaa opettajaa, oppijaa ja vanhempia näkemään opintojen eteneminen, saavutettu ymmärrys ja taitojen kehittyminen. (Miten opimme – Aivot, mieli, kokemus ja koulu 2004, 33, 39, 272.)

Jatkuva arviointi rakentuu hyvälle oppilas–opettaja -suhteelle. Jatkuvaan arviointiin kuuluu dialoginen keskustelu, jonka tarkoituksena on herätellä oppilaan omaa ajattelukykyä, vahvistaa hänen luottamustaan omaan kuulemis- ja havainnointikykyynsä ja ohjata oppilasta tekemään johtopäätöksiä. Jatkuvan arvioinnin perusluonne on myönteisyys – uuden oppiminen rakentuu jo opitulle. Sopivasti mitoitettujen lähitavoitteiden asettaminen edistää oppimista. Jatkuva arviointi on onnistunutta, mikäli oppimisessa ja musisoinnissa säilyy ilo, oppilaalla on realistinen käsitys omista musiikillisista kyvyistään sekä myönteinen suhde omaan muusikkouteensa ja oppimistapahtumaa ylläpitää hyvä itseohjautuvuus. (Musiikki: Arvioinnin tehtävät ja tavoitteet 2009.)

Lasta tulee kannustaa itsearviointiin. Kun lapsi oppii arvioimaan itseään ja suorituksiinsa, hän voi hallita toimintaansa eikä ole aina riippuvainen ulkoisesta palautteesta. (Aho 1996, 50.) Oppija pystyy arvioimaan itseään ja suoritustaan realistisemmin, mikäli hän on eritellyt oppimiseensa vaikuttavia tekijöitä (Koppinen 1995, 167). Itsearvioinnin

tarkoitus on kehittää oppijasta itsenäinen ja vastuullinen oppija. Oppijan itsearviointitaitojen vahvistamiseksi opettajan tulee auttaa häntä seuraamaan oppimisensa kehitystä – opettajan tulee rohkaista oppijaa kertomaan oma mielipiteensä suorituksistaan. (Koppinen, Korpinen & Pollari 1999, 84, 92.)

On tärkeää, että oppilas kokee toimintansa tärkeäksi ja merkitykselliseksi. Itsearviointi auttaa oppijaa hahmottamaan omat taitonsa suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. (Paa-janen 1999, 31; Teaching Students about Self-Assessment in the Arts. 2016) ”Itsearviointin tavoitteena on, että lapsen minäkäsitys muodostuu realistiseksi, jolloin hän tunnistaa ja hyväksyy heikkoutensa, joita ei voi muuttaa, mutta samalla motivoituu ponnistelemaan niiden voimavarojen ja mahdollisuuksien varassa, joita havaitsee itsellään olevan”, Sirkku Aho kirjoittaa kirjassaan *Lapsen minäkäsitys ja itsetunto* (Aho 1996, 50).

Palautteen tulee olla samalla korjaavaa ja motivoivaa; sen tulee karsia virheitä, ei-toivottua käyttäytymistä sekä vahvistaa toivottuja käyttäytymismalleja. Lapsen itsetunnon vahvistamisen kannalta tärkeää on painottaa toivottua käyttäytymistä. Palautteenannossa on hyvä lähteä liikkeelle lapsen itsearviointista ja vasta sen jälkeen aikuisen palautteesta. Positiivisella palautteella tulee aloittaa ja lopettaa; välissä voi kertoa parannusehdotukset. (Aho 1996, 52.)

Oppilaat löytävät soitostaan usein helposti korjattavaa ja unohtavat jo opitun ja osaamisensa. Ohjaajana tehtäväni on tukea oppimisprosessia ja oppimisen myönteisyyttä; oppiminen on iloinen asia. Välillä on hyvä todeta, että saavutettu taito on riittävän hyvällä tasolla, vaikka korjattavaa vielä löytyisikin. Oppilaalle on tärkeää välittää toisinaan ehdotonta kiitosta, johon ei liity muutos- tai parannusehdotuksia (Musiikki: Arvioinnin tehtävät ja tavoitteet 2009).

Musiikin opiskeluun liittyvässä itsearvioinnissa tärkein taito on oman soiton tai laulun kuunteleminen. Oppilasta tulee ohjata tarkkailemaan soittamisen eri osa-alueita; soittamista fyysisenä toimintana ja soivan lopputuloksen laatua. Oman soiton nauhoittaminen ja videointi nähdään kehittävämpänä kuin sanallinen palaute. (Musiikki. Arvioinnin tehtävät ja tavoitteet 2009.)

4.3 Oppimisympäristön dialogisuus

Dialogiksi kutsutaan keskustelua, jossa keskustelijat kuuntelevat toisiaan ja kytkevät puheensa toistensa lausumiin. Keskustelijat antavat myös tilaa toistensa vastauksille. Dialogin päämääränä on luoda uusia tapoja ajatella; dialogi kannustaa näkemään uusia vaihtoehtoja. Dialogin tavoite on saavuttaa uusi yhteinen ymmärrys puhutusta asiasta. (Jordan-Kilkki & Pruuki 2013, 18.)

Tavoitteeni on aktivoida oppilaita itsearviointiin dialogin kautta. Keskustelun tarkoitus on muodostaa luokkaan turvallinen, rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri – keskustelu, joka ei sisällä oikeita ja vääriä vastauksia. Dialogiin osallistujien välillä tulee vallita kunniotus toisiaan kohtaan. Dialogiin osallistuminen edellyttää vapaaehtoisuutta ja aktiivisuutta. (Mäkinen 2002.) Dialogisessa opetuksessa opettajan tehtävä on ohjata oppilaan omaa oppimisprosessia (Lakka 2006, 112). Ohjaajana toimin keskustelun avaajana ja aiheeseen johdattelijana. Keskustelu käydään yhdessä. Dialogisen opetuksen päämääränä on huomioida oppilaat ainutkertaisina yksilöinä (Lakka 2006, 112). Läsnäoleminen on oppilaalle tärkeää. Häntä kuunnellaan, hänelle puhutaan ja hänen kanssaan ollaan.

5 Itseohjautuvuutta soiton oppimiseen

Vahva tahtoni musiikkipedagogina on muuttaa oppilaan asema passiivisesta tiedon vastaanottajasta aktiiviseksi oppijaksi. Aktiivinen oppija haluaa oppia, rakentaa tietämystään ja ymmärtää oppimaansa. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaisesti oppimistulosten laatu toimii oppimisen mittarina. Opetuskokeilussani pilkoin oppimisen osiin. Keskityimme yhteen asiaan kerrallaan. Tarkoitus oli työskennellä aktiivisesti ja tarkasti. Halusin siirtää oppilaalle enemmän vastuuta omista opinnoistaan ja oppimisestaan. Tarkoitus oli innostaa oppijaa kehittämään omia kykyjään motivoituneena, saavuttaen koko ajan näkyviä ja korvin kuultavia tuloksia.

5.1 Soiton oppiminen oppilaan ohjaamaksi

Itseohjautuvuus-käsitteellä tarkoitetaan prosessia, jossa oppija tekee aloitteen oppimistarpeidensa havaitsemisessa, oppimistavoitteidensa määrittelyssä, itselleen sopivien oppimisstrategioiden valinnassa ja oppimistulosten arvioinnissa. Itseohjautuvuudessa on tärkeää, että oppija on tietoinen omasta itseohjautuvuudestaan sekä toiminnastaan oppijana. Itseohjautuvuus ei ole yksin tekemistä, vaan sen onnistumisen edellytyksenä pidetään sosiaalista vuorovaikutusta ja dialogia. (Hätönen & Salmi 1995, 11–12.) Itseohjautuvuudessa painotetaan oppijan aloitteellisuutta ja vastuuta, sekä sitoutumista itseohjautuvaan oppimiseen, oppijan itsearviointia, sekä ohjaajan asemaa oppimisen tukijana. Oppija kykenee kehittymään oppijana, kun tiedostaa oppimisprosessin kulun ja tulokset. (Paajanen 1999, 20.)

Oppijan itseohjautuvuusvalmiutta tutkittaessa on huomattu, että oppijan minäkäsityksen ja itseohjautuvuusvalmiuden välillä vallitsee merkittävä yhteys. Itseohjautuvuuteen kykenevään oppijaan yhdistyviä määritteitä ovat muun muassa sisäinen motivaatio, suunnitelmallisuus, itseluottamus, oma-aloitteisuus, luovuus, joustavuus, vastuullisuus ja itsearviointi. Itseohjautuvuuden perusolottuuksiksi on nimetty muun muassa avoimuus oppimistilanteille, yksilön käsitys itsestään tehokkaana oppijana, aloitekyky ja riippumattomuus oppimisessa, vastuunotto omasta oppimisesta, oppimisesta pitäminen, luovuus, myönteinen suhtautuminen tulevaisuuteen ja kyky käyttää ongelmanratkaisutaitoja. (Hätönen & Salmi 1995, 12–13.)

Itseohjautuvat oppijat ovat usein oma-aloitteisia ja itsenäisiä. He tunnistavat henkilökohtaiset kasvamisen tarpeensa ja kykenevät arvioimaan omaa kehitystään. Heillä on sisäistä paloa ja halua oppia uusia asioita. Kriittisyys omaa toimintaa kohtaan sekä itsensä hyväksyminen oppijana edistävät itseohjautuvuutta ja minäkäsityksen vahvistumista. Itseluottamus saa itseohjautuvan oppijan toimimaan oma-aloitteisemmin ja itsenäisemmin. Itseohjautuvan oppijan taitoihin kuuluu myös sosiaalinen vuorovaikutus, sillä itseohjautuvaan oppimiseen liittyvät vahvasti yhteisöllisyys ja yhteistyö. Itseohjautuva oppija on kykenevä muuttamaan minäkäsitystä ja havaintoja itsestään oppimisprosessin edetessä. (Paajanen 1999, 22–24, 27.)

Oppijan kyky itseohjautuvuuteen vaihtelee tilanteen mukaan; yhdessä kontekstissa oppija on itseohjautuva, toisessa hän on riippuvainen ohjaajastaan (Grow 1991, 127). Jotta oppilas voi ottaa vastuuta oppimisestaan, hänen tulee voida tunnistaa, analysoida ja ratkaista monimutkaisiakin oikean elämän ongelmia. Oppijan tulee myös hankkia tietoa ja arvioida löytämänsä tiedon laatua. Omaa tietämystä tulee rakentaa perusteellisesti. Oppijan pitää palata aikaisempiin oppimistuloksiin, analysoida niitä ja rakentaa niistä osa nykyistä tietämystään. (Koskinen 2014, 106.)

Oppilaita tulisi rohkaista ajattelemaan itsenäisesti ja hahmottamaan asiayhteyksiä. Motivaatio tietoisuuden kasvattamiseen ja jalostamiseen kasvaa kun oppilas opiskelee enemmän itseään kuin opettajaa varten. (Hakkarainen ym. 2001, 135.) Opetuskokeilun tavoite oli kannustaa oppilaita itsenäiseen työskentelyyn. Halusin muodostaa oppilaille vahvan kuvan heidän omista taidoistaan ohjata itseään; he eivät tarvitse opettajaa kertomaan, miksi pitää harjoitella, mitä pitää harjoitella ja miten pitää harjoitella. Oppilaat näkivät videointia apuna käyttäen oman soittonsa opettajan silmin. He esiintyivät videolla oppilaina, mutta analysoivat omaa soittoaan opettajina. Oppijalle tulisi antaa mahdollisuus tutkivaan oppimiseen; mahdollisuus määrittää ongelmia itse ja ratkaista niitä itse (Kumpulainen, Krokfors, Lipponen, Tissari, Hilppö & Rajala 2010, 51).

5.2 Soiton oppiminen tiedon ja taidon rakentamisena

Kehittämistyössäni olennaista oli opettaja–oppilas -roolien vaihtaminen. Halusin antaa oppilaalle aktiivisen roolin itsensä kehittäjänä. Konstruktivistinen oppiminen on aktiivinen tiedon rakentamisen prosessi. Tieto ei siirry opettajalta oppijalle, vaan oppija rakentaa sen itse uudelleen. Oppija rakentaa aikaisemman tietopohjan päälle oman kokeilun, ongelmanratkaisun ja ymmärtämisen kautta. Oppiminen on tällöin oppijan oman

toiminnan tulos. Konstruktivismiin liittyy näkemys, jonka mukaan tieto ei voi koskaan olla tietäjästään riippumatonta objektiivista heijastumaa, vaan se on yksilön itsensä rakentamaa. Oppiminen ei ole tiedon passiivista vastaanottamista vaan oppilaan aktiivista toimintaa. (Pylkkä 2016; Tynjälä 2002, 37–38.)

Käytännön opetustyössä konstruktivistinen oppimiskäsitys ilmenee muun muassa oppijan aktiivisuuden merkityksessä ja opettajan roolin muuttumisessa. Oppiminen on oppimisprosessin ohjaamista, ei tiedon siirtämistä. Opetuksen tärkeimmiksi kysymyksiksi nousevatkin, mitä oppija tekee ja miten hän toimii. Opettajan tärkeä tehtävä on järjestää oppimistilanne oppijan oppimisprosessia tukevaksi. Oppimisen alkuvaiheessa ulkoinen tuki ja kontrolli ovat tärkeitä, mutta oppijaa tulisi ohjata asteittain lisääntyvään oppimisen itsesääteelyyn. Erityisesti kontrollia voidaan vähentää oppimaan oppimisen myötä ja itseohjautuvuuden kasvamisen myötä. (Tynjälä 2002, 61–62.)

Kehittämistyöhöni liittyvässä opetuskokeilussa paneuduttiin oppimisprosessin ymmärtämiseen. Työskentely oli aktiivista; turhaa toistamista ja soittelua vältettiin. Keskityimme soiton analysointiin ja arviointiin. Keskustelimme oppilaiden kanssa opeteltavista asioista. Pyrin auttamaan heitä syiden ja seurausten tunnistamisessa. Konstruktivismin pedagoginen seuraus on muun muassa sosiaalisen vuorovaikutuksen merkityksen korostaminen oppimisessa. Oppija voi ”ulkoistaa” omaa ajatteluaan, saada sosiaalista tukea tai antaa sitä toisille. Arviointi on osa oppimisprosessia sen sijaan, että se olisi irrallinen osa oppimistilanteen loputtua. (Tynjälä 2002, 65–66.)

5.3 Käytännön ongelmien ratkominen

Ongelmalähtöinen oppiminen (engl. *Problem Based Learning*) on opetuksen suunnittelumenetelmä, jossa oppimisen lähtökohtana ovat käytännöstä esiin nousevat tilanteet ja ongelmat, joihin halutaan löytää ratkaisuja. Ongelmalähtöistä oppimista pidetään motivoivampana ja oppimistulosten kannalta suotuisampana oppimistapana kuin perinteistä opettajajohtoista opetusta. (Löytönen & Märijärvi 2006.) Ongelmalähtöinen oppiminen pohjautuu oppimisen tilannesidonnaisuuteen. Ongelmalähtöisellä oppimisella on todettu suotuisia vaikutuksia opittavan asian ymmärtämiseen, opiskeltavan sisällön liittämiseen aiempiin tietorakenteisiin, itsesääteelyyn, ongelmaratkaisutaitojen kehittymiseen, oman oppimisen suunnitteluun sekä oppimiseen liittyviin asenteisiin. (Salovaara 2004.)

Ongelmalähtöisessä oppimisessa oppimistapahtumaa koskevan ongelman tulee olla käsitteellisesti haastava, moniulotteinen ja oikeasta elämästä nouseva, mutta silti riittävän rajattu, jotta oppiminen kohdistuisi relevantteihin sisältöihin. Oppijan tietämyksen taso on huomioitava hyvin, jotta käsiteltävä ongelma olisi riittävän konkreettinen. Ohjaajan tehtävä on esimerkiksi tukea ongelmalähtöistä oppimista tarjoamalla työvälineitä ongelman työstämiseen ja helpottamalla ongelma-keskeisen oppimisen vaiheiden strukturointia. (Salovaara 2004.) Kehittämistyöhöni liittyvässä opetuskokeilussa oppilaat saivat vastuuta itsensä kehittämisestä. Oppilaat löysivät videoinnin avulla soitostaan onnistumisia ja kehitettävää. Tarkoitus oli, että oppilaat analysoivat soittoa ja kertoivat havaintonsa ääneen yhteisen keskustelun avulla. Tärkeää oli kysyä: ”Mitä havaitsit?”, ”Missä onnistuit?”, ”Mitä kehittäisit?” ja ”Miten pääset haluamaasi lopputulokseen?”.

Ongelmalähtöinen oppiminen pohjautuu vahvasti itseohjautuvuuteen. Opettajan tehtävä on toimia oppimisen ohjaajana tai tuutorina. Opetuskokeilussani tehtäväni opettajana oli antaa suuntaviivoja oppijalle; ohjata häntä kohdistamaan huomio tiettyihin asioihin, keskustella päämäärästä ja työvaiheista, joilla saavutetaan toivottu lopputulos. Keskityimme tuntivideoinneissa kolmeen asiaan; intonaation, soittoasentojen ja äänen laadun hahmottamiseen. Videointi helpotti huomion rajaamista yhden asian tutkimiseen ja harjoitteluun kerrallaan.

5.4 Tiedonkäsittelykyvyn huomioiminen

Tutkiva oppiminen -kirjassa kerrotaan, kuinka rajallista on ihmisen valikoiva tarkkaavaisuus; voimme ottaa tietoisesti tarkkaavaisuuden ja yksityiskohtaisen prosessoinnin kohteeksi vain yhden kohteen kerrallaan. Aistit ottavat vastaan jatkuvasti suuren joukon informaatiota. Näistä havainnoista vain pieni joukko siirtyy yksityiskohtaisen käsittelyn kohteeksi. Kun kohtaamme jonkin uuden, yllättävän ärsyksen, laukeaa niin sanottu orientaatiorefleksi, joka herättää meissä tietoisesti tarkkaavaisuuden. Havaitseminen on myös odotuksiin perustuvaa informaation poimintaa; valikoimme kaikesta ympäröivän maailman tarjoaman tiedon joukosta sellaisia asioita, joihin meillä on virittynyt odotuksia. Odotusten virittyminen saa ihmisen etsimään aktiivisesti vastaavaa informaatiota ympäristöstään. Toisarvoisilla asioilla on pienempi todennäköisyys jäädä mieleen. (Hakkarainen ym. 2001, 24.)

Opetuskokeiluni yksi tärkeimmistä osa-alueista oli oppilaan analyttisen kuuntelutaidon kehittyminen itsearvioinnin keinoin. Viulunsoiton tai minkä tahansa muunkin instrumentin soiton opettelu on suurta keskittymiskykyä vaativaa. Viulunsoitossa huomio pitäisi kiinnittää yhtäaikaaisesti vartalon asentoon, käsien asentoihin, sävelpuhtauteen ja äänen kvaliteettiin – nuottien lukemisen ja musiikillisten asioiden ohella. Oppilas ei usein soittaessaan kykene tarkkailemaan näitä kaikkia edellä mainittuja asioita samanaikaisesti. Rajasin videoinnin yhteydessä suoritettavan kuuntelukokemuksen aina kerrallaan yhden asian tarkkailuun; pyysin oppilasta kiinnittämään huomionsa esimerkiksi puhtauteen. Oppilaskyselyssä kävikin ilmi, että videointi auttoi oppilaita huomaamaan soitostaan monia eri asioita, sillä soittaessaan he eivät kykene seuraamaan vallitsevaa tilannetta.

Ihmisen tiedonkäsittelyn ydin on työmuisti. Se on tarkkaavaisuusjärjestelmä, joka vastaa ihmisen päämäärään suuntautuvan toiminnan ohjauksesta ja ylläpitämisestä, toimintastrategioiden valinnasta sekä tiedon kytkemisestä mielekkääseen asiayhteyteen. Ihmisen tiedonkäsittelyn rajoituksena pidetään hahmotusyksiköiden rajallista määrää; ihminen voi pitää työmuistissaan aktivoituneena vain 4–5 toisistaan riippumatonta hahmotusyksikköä. Hahmotusyksikkö on yhtenä kokonaisuutena hahmotettu tieto tai asiantila. Jos tehtävän suorittaminen edellyttää useamman hahmotusyksikön käyttöä samaan aikaan, tiedonkäsittely ylikuormittuu ja suoritustaso laskee. Ongelmanratkaisussa on oleellista, että ihminen oppii tunnistamaan ja hallitsemaan tiettyjä ongelmanratkaisuprosessissa toistuvia tilanteita tai ratkaisussa olennaisia tekijöitä. Näiden tekijöiden tunteminen ja oppiminen luo pohjan sellaisten ratkaisumallien syntymiselle, jotka vähentävät työmuistin taakkaa. Rutiininomaiset, automatisoituneet toiminnot kuormittavat vähemmän työmuistia. (Hakkarainen ym. 2001, 24–25.)

Tutkiva oppiminen -kirjassa kerrotaan, että erilaisten tapahtumien muisto on aluksi ihmisen mielessä tarkka, mutta yksityiskohdat unohtuvat pian – vain tapahtuman merkitys muistetaan. Tiedonkäsittely on sitä syvempää, mitä enemmän havaitsemisen ja tiedonhankinnan yhteydessä tapahtuu merkityksen analyysia. Muistaminen riippuu prosessoinnin syvyydestä; miten syvällä merkityksen tasolla tietoa käsitellään. Vain asian mielekäs tiedonkäsittely parantaa muistisuoritusta. Asian mekaaninen toistaminen ja kertailu on vähemmän tehokasta. (Hakkarainen ym. 2001, 27.)

Muistirakenteita ohjaavat epäonnistumiset; epäonnistuminen tilanteen ennakkoinnissa johtaa parhaassa tapauksessa uusien tietorakenteiden syntymiseen ja muistin uudel-

leen päivitykseen. Tämän kaltainen muisti kehittyy ja oppii jatkuvasti. Tutkimukset ovat osoittaneet, että taito ohjata, säädellä ja arvioida omaa oppimisen ja ymmärtämisen prosessia on tärkeä onnistuneen ongelmanratkaisun ehto. Tietoja ja taitoja, jotka liittyvät ajatteluprosessin säätelyyn, kutsutaan luonteeltaan metakognitiivisiksi. Nämä edellyttävät, että ihminen tarkastelee ikään kuin korkeammalta tasolta omaa ajattelutoimintaansa. Oppiminen on tiedon kasvamisen lisäksi myös ajattelun jatkuvaa muuttumista ja kehittymistä. (Hakkarainen ym. 2001, 28–29.)

Tiedonkäsittelykyvyn rajoituksia voidaan kiertää luomalla automatisoituneita toiminta- ja ratkaisumalleja. Näin ollen asiantuntijan on mahdollista hahmottaa asiat suurempina kokonaisuuksina kuin vasta-alkajan ja välttää työmuistin resurssien kuormittumista. On todettu, että muistisuorituksia voidaan harjoittaa. Aikaisemmin oletettiin, että esimerkiksi monimutkaisen melodian muistaminen yhden kuulemisen jälkeen pohjautuu erityisiin synnynnäisiin kykyihin. Työmuistin resurssia voidaan kuitenkin kasvattaa harjoittelemalla. (Hakkarainen ym. 2001, 69.)

Käytin videoiden analysoinnissa paljon aikaa asioiden selittämiseen: Miksi tietty viulistinen ongelma tulee korjata? Miten se korjataan? Mitä korjaamisesta aiheutuu? Mihin korjaamisella pyritään? On hyvin tärkeää, että harjoittelusta muodostuu lapsille konkreettinen soittotaidon kehittämisprosessi, joka sisältää loogista syy–seuraus -toimintaa.

5.5 Lapset asiantuntijoina

Asiantuntijuuden kehityksen kannalta on ratkaisevaa osallistua tarkoitukselliseen harjoitteluun. Tarkoituksellisen harjoittelun taustalla on suorituksen parantaminen. Tämän kaltainen harjoittelu vaatii paljon kurinalaisuutta. ”Tarkoituksellisen harjoittelun intensiteetti on huipputaidon kehityksen päätekijä, joka selittää erot taidon hallinnassa yhtä hyvin tai paremmin kuin taitojen synnynnäisyyteen liittyvät selitykset.” (Hakkarainen ym. 2001, 73.)

Kehittämistyöhöni liittyvä kotiharjoittelun videointi pohjautui tarkoitukselliseen harjoitteluun. Sekä soittotunnilla että kotiharjoittelussa apuna käytettävän videoinnin tarkoitus oli paljastaa oppilaalle soiton kehittämiskohteet. Kehittyäkseen soittajana on harjoitettava erityisesti niitä taitoja, joita ei vielä hallitse. Videoinnin tarkoitus oli estää turhaa läpisoittoa ja keskittyä kehitettävien taitojen hallintaan.

Huipputaitojen saavuttaminen edellyttää järjestelmällistä, pitkäaikaista työskentelyä ja tarkoituksellista harjoittelua. Harjoittelussa on olennaista se, millä tavalla harjoitellaan – ei harjoittelun määrää. Mikäli harjoittelu ei tuota tulosta, on tutkittava harjoittelutapoja. Ihmisen kyvyt ovat vain mahdollisuuksia; kykyjen kehittäminen ratkaisee lopputuloksen. Suoritusaso ei ole valmiiksi määritelty ominaisuus, vaan kehittyy harjoittelemalla ja yhteydellä asiantuntijakulttuuriin. Haasteisiin vastaaminen edellyttää yhä vaikeampien oppimistehtävien antamista oppilaille. Oppilaan itsensä on myös sitouduttava monimutkaiseen ongelmanratkaisuun, joka edistää tarkoituksellista harjoittelua ja kehittymistä. (Hakkarainen ym. 2001, 74–76.)

Asiantuntijuuden kehitys jakautuu erilaisiin tasoihin. Aloittelijan toiminta on suunnitelmien ja sääntöjen kaavamaista noudattamista tilanteesta riippumatta. Kehittynyt aloittelija tunnistaa kohtaamiaan ongelmia ja kehittää niitä hallitakseen ratkaisumalleja. Pätevän kehitysvaiheen ihmisellä on hallinnassaan niin paljon erilaisia ratkaisumalleja, ettei niitä voi yksitellen käsitellä, vaan on luotava hierarkkisia päätöksenteon malleja. Asiantuntijuuden kehitykseen liittyvät vahvasti sitoutuminen ja vastuunottaminen. Taitaja on nopea ja joustava toimimaan, ja hänellä on vahva sitoutuminen omaan työhönsä. Taitaja tunnistaa yhteyden ongelmanratkaisutilanteen ja aikaisempien kokemustensa välillä. Taitaja löytää välittömästi tarvittavan ratkaisumallin. Asiantuntija löytää ratkaisut vaihtonvaraisesti. Asiantuntija kykenee tarvittaessa arvioimaan kriittisesti omia ratkaisumalleja. (Hakkarainen ym. 2001, 78.)

Oppimiskäytäntöjen tutkijat Jean Lave ja Etienne Wenger ovat esittäneet, että sellaiset käytännöt ovat merkityksellisiä, jotka antavat aloittelijalle mahdollisuuden osallistua asiantuntijan toimintatapoihin. Käytäntöä kutsutaan syveneväksi osallistumiseksi. Mestari–oppipoika -oppimisen tavoitteena on kannustaa opiskelijaa ajattelemaan ja toimimaan niin kuin asiantuntija ja osallistumaan asiantuntijoille tavanomaisiin ajatteluprosesseihin. (Hakkarainen ym. 2001, 152–153.)

Ohjasin opetuskokeilussani oppilaita ottamaan itse enemmän vastuuta viulunsoiton opinnoistaan. Usein lasten ja nuorten ohjaaminen pitää sisällään opettajan auktoriteettiroolin, ja oppilaat ovat passiivisessa roolissa oppimistilanteissa. Uskon vahvasti, että lapsilla ja nuorilla on lähtökohtaisesti halu oppia ja kyky asiantuntijuuden kehittämiseen. Kehittämistyöni haastoi perinteisen oppilas–opettaja -mallin, sillä projektin aikana oppilaiden vastuuta kasvatettiin ja heitä ohjattiin itsenäisempään ja kehittävään oman soittonsa asiantuntijuuteen.

5.6 Kohti elinikäistä oppimista

Musiikin opiskelu on kokonaisvaltainen harrastus; tunneilla käynnin lisäksi oppilasta velvoittaa kotiharjoittelu. Kotiharjoittelun edellytyksenä on usein itseohjautuvuus, sillä moni lapsi harjoittelee soittotunnin läksyt yksin ilman vanhempien apua. Kotiharjoittelua tulee suorittaa jo heti harrastuksen alkaessa ja jatkaa koko musiikkiharrastuksen ajan. Viulunsoitto aloitetaan usein hyvin nuorena. Jopa 5-vuotias saattaa harjoitella kotona soittoläksyjään itsenäisesti ilman vanhempien apua. Itseohjautuvuus aloitetaan näin ollen jo hyvin varhaisessa vaiheessa lapsen elämää. Panostus harrastukseen edellyttää sitoutuneisuutta. Musiikkiharrastus jatkuu monella oppilaalla jossain muodossa läpi elämän. Itse soittoharrastus saattaa loppua, mutta kiinnostuneisuus musiikkiin ei yleensä siihen suuntautuneilla laske. Musiikin kanssa tekemisissä olemista jatketaan usein muodossa tai toisessa.

Elinikäinen oppiminen vaatii oppilailta sitoutumista oppimisen itseohjautuvuuteen ja itsenäiseen työskentelyyn. Oppilaiden tulee reflektoida tavoitteitaan ja opintosisältöä. Oppijan tulee suunnitella omia opintojaan sekä ottaa vastuuta omasta oppimisestaan. Itseohjautuvuuden antama vapaus voi tuntua oppilaista jopa pelottavalta, jos he ovat tottuneet tarkkoihin ohjeisiin ja sääntöihin. Opettajan ei pidä antaa oppilaiden tekemien ensimmäisten virheiden tai puutteiden olla este oppilaiden itsenäisyydelle ja vastuulle, sillä itseohjautuvuus kehittyy asteittain. Oppilaita tulee rohkaista pohtimaan toimintatapojaan; huomioimaan jo käytössä olevat työkalut sekä tunnistamaan ja arvioimaan uusien työskentelytapojen potentiaali. (Koskinen 2014, 105–106.)

6 Digitaalinen oppiminen

Nykylapset ja -nuoret kasvavat kulttuuriympäristössä, jossa digitalisoituminen on arkipäivää. Koulumaailma ja opetus digitalisoituvat. ”Sähköisen oppimisen pitää olla kansalaistaito, jonka kaikki hallitsevat”, kertoo OAJ:n koulutusjohtaja Heljä Misukka MTV:n verkkosivullaan julkaisemassa artikkelissa *Opetus digitalisoituu – ”Koulu ei voi jäädä museoksi”* (MTV 2015). *Kiihtyvä digitalisoituminen kirittää opettajia* -artikkelissa (Welhoja verkossa 2013) kirjoitetaan, että opettajien tulisi pysyä mukana digitalisaation vauhdissa. Oppimisen laatua tulisi parantaa kiihtyvästi muuttuvassa toimintaympäristössä tieto- ja viestintäteknologiaan nojaten. Musiikkioppilaitokset eivät voi jäädä digitalisoitumisen ulkopuolelle. Digitaalista oppimista voidaan pitää itseohjautuvuuden ohjaamisen ja kehittämisen välineenä.

6.1 Katsaus oppimisteknologiaan

Teknologia-avusteisuus lisää tiedon saatavuutta ja edistää oppimista (Miten opimme – Aivot, mieli, kokemus ja koulu 2004, 256). Oppimisteknologian kehittymisellä on iso rooli suomalaisen tietoyhteiskunnan tulevaisuudessa. Oppimistarpeet ovat yhä kiireellisimpiä, ajankohtaisia ongelmia, joihin haetaan pikaisesti ratkaisuja ja vastauksia sekä asiantuntijatietoa. Visuaalisuuden ja viihteellisyyden osuus oppimisessa tulee kasvaamaan teknologian kehityksen myötä (Kujala, Huunonen, Saarinen, Vainio & Väliharju 2006, 21, 25.)

Teknologian tehokas käyttö vaatii opetuksen pedagogiikan kehitystyötä. ”Kun opettajat ottavat käyttöön uutta teknologiaa, he joutuvat pohtimaan, miten se sovitetaan aikaisempiin jo olemassa oleviin tapoihin tehdä asioita, mitkä asiat pysyvät ennallaan, mitä täytyy muuttaa ja mihin teknologiaa itse asiassa käytetään”, kirjoittavat Eeva-Liisa Kronqvist ja Kristiina Kumpulainen kirjassa *Lapsuuden oppimisympäristöt – Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun* (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 98).

Kehittämistyöni tuotoksena syntyi oppilaiden soittovideoista koostuva Google Driveen sijoitettu äänikirjasto. Äänikirjastoa voidaan pitää eräänlaisena digitaalisena portfoliona. Äänikirjasto on läpileikkaus oppilaan soittotaitojen kehityksestä. Yksi videoinnin tarkoituksista oli saada oppilaat osallistumaan aktiivisesti soittotaitojensa kehittämiseen. Videoiden tarkastelu ja analysointi on reflektointia parhaimmillaan. Äänikirjaston kautta

oppijan on mahdollista syventyä omaan oppimishistoriaansa, jolloin tavoitteiden asettaminen helpottuu. Digitaaliset portfolioit sopivat tiedon reflektointiin (Kujala ym. 2006, 28). Oppimisteknologialla on myös merkitystä motivoinnissa. Oppijan on mahdollista tarkastella omaa oppimishistoriaa, joka tukee omien ja henkilökohtaisten oppimistavoitteiden asettamista. Oppimisen laatua voidaan näin ollen syventää. (Kujala ym. 2006, 40–41.)

Mobiiliteknologiaa käytetään yhä enemmän oppimisen tukena. Lapset voivat esimerkiksi dokumentoida toimintaansa, saada ohjausta ja olla vuorovaikutuksessa ikätovereidensa, opettajien ja vanhempien kanssa mobiiliteknologiaa hyödyntäen (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 95). Oppimisympäristön tulisi rohkaista oppijaa tiedon luomiseen ja sisällön tuottamiseen – aktiiviseen ja osallistuvaan oppimiseen (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 63).

Opetusteknologian pedagogiset soveltamisratkaisut ovat arkipäivää. Martyn (2009) mukaan opetusteknologian suurin arvo syntyy pedagogisista lähestymistavoista, jotka edistävät vuorovaikutusta. Collinsin ja Sakamoton (1996) mukaan viisaus kertoo pedagogisista ratkaisuista: ei (tietokoneiden) määrä, vaan (niiden) kekseliäs (pedagoginen) käyttö. Onnistuneimmat pedagogiset ratkaisut kumpuavat taidosta ajatella ja soveltaa perinteisiä ratkaisuja toisella tavalla. (Kentz & Kukkonen 2011, 121.)

6.2 Videoinnin käyttö opetustilanteissa

Rovion markkinointijohtaja Peter Vesterbacka kertoo Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkolehdessä julkaistussa artikkelissa *Digitalisoituvan koulumaailman tulevaisuutta hahmottelemassa*, että oppimisesta tulisi tehdä hauskaa. ”Silloin lapset ja nuoret oppivat ikään kuin vahingossa, pelaamisen tai muun hauskan tekemisen ohessa.” (Torikka 2013.)

Opetuskokeiluni sisältämä oppilaiden soiton videointi monipuolisti soittotunteja. Se muutti opettaja–oppilas -roolit, sillä oppilaan tehtävä oli ohjata itseään videointia apuna käyttäen. Digitaalinen video rikastuttaa lasten ja nuorten oppimistilanteita esimerkiksi taito- ja taideaineiden parissa (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 95). Sanonta ”Yksi kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa” on hyvin ajankohtainen viisaus nykymaailmassa ja nykynuoren elämässä. Kuva tai video saattaa sisältää suuren määrän informaatiota. ”Visuaalinen oppiminen on vahvasti tekemällä oppimista” (Kupiainen 2011, 106). Liik-

kuvan kuvan, oppimisen ja opetuksen hyvässä yhdistelmässä on kyse aktiivisesta, reflektioivasta, analyysoivasta, kyseenalaistavasta ja kasvavassa määrin myös tuottavasta suhteesta liikkuvaan kuvaan. Videokuvan katsominen ja tuottaminen voi edistää oppimista kun sitä tuetaan ja se on ympäröity pedagogisesti perustelluilla tehtävänannoilla. (Hakkarainen & Kumpulainen 2011, 10.)

Schwartz ja Hartman (2007) ovat kehittäneet seuraavan kuvion (Kuvio 3) multimediaympäristöjen suunnittelun tueksi. Olen piirtänyt kuvion alkuperäisversion mukaisesti. Kehämalli kuvaa ennalta suunniteltujen videoiden ja oppimisen välisiä suhteita. Kehämallin keskeinen ajatus on, että erilaiset videogenret eli lajityypit sopivat erilaisten oppimisen ulottuvuuksien edistämiseen. Malli sisältää neljä oppimisen ulottuvuutta, joita videoiden käytöllä voidaan tukea. Nämä neljä ulottuvuutta ovat näkeminen, sitoutuminen, tekeminen ja kertominen. Oppimisen ulottuvuuksia kehämallissa ympäröivät oppimisen tavoitteet, arviointi ja videogenret. Schwartzin ja Hartmanin malli kertoo liikkuvan kuvan käytön monista eri mahdollisuuksista opetuksessa ja oppimisessa. (Hakkarainen & Kumpulainen 2011, 11.)

Liikkuvan kuvan havainnointi liittyy luonnollisesti vahvasti näkemiseen. Liikkuva kuva auttaa havaitsemaan asioita, joita muutoin olisi hankalaa tai jopa mahdotonta havaita. Liikkuvan kuvan avulla voidaan erottaa tutustakin kohteesta sellaisia piirteitä, joiden erottaminen paljaalla silmällä on hankalaa tai mahdotonta. Näin ollen oppimisen arviointi kohdistuu huomaamiseen. (Hakkarainen & Kumpulainen 2011, 12.)

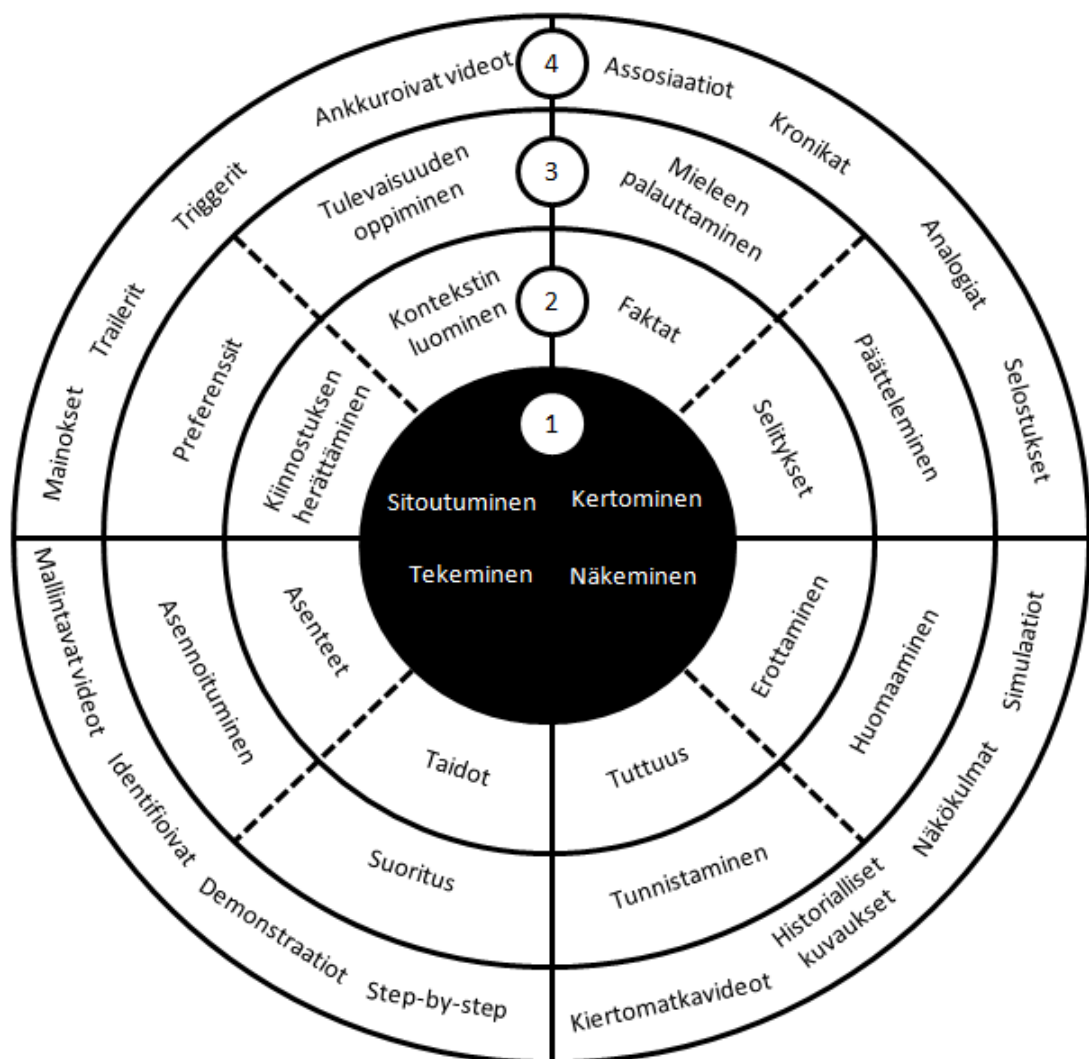
Sitoutuminen on toinen liikkuvan kuvan avulla mahdollisesti saavutettavista tuloksista. Schwartzin ja Hartmanin mallissa sitoutuminen on voima, joka vetää ihmisiä tilanteen tai aiheen pariin, ja sitouttaa heidät siihen. Video saattaa herättää oppilaan kiinnostuksen aiheeseen. Videosta voidaan nähdä ongelmallinen tapaus tai tilanne, jolloin videon roolina on synnyttää keskustelua ja ongelmanratkaisuprosessi. Oppimisen arviointi ei kohdistu siihen, mitä videosta opitaan, vaan videon herättämään keskusteluun ja itsenäiseen tiedon hakuun. Oppimisen arviointi voi sisältää myös sen, miten ja mitä opitaan videon katsomista seuraavassa opetuksessa ja ohjauksessa. Tällöin puhutaan termistä tulevaisuuden oppiminen. (Hakkarainen & Kumpulainen 2011, 13.)

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen omaksuneet kasvatusalan ammattilaiset käyttävät termiä generatiivinen liikkuvan kuvan käyttö, jolloin he tarkoittavat opetuksen ”ankkuroimista” autenttisiin konteksteihin videoiden avulla. Tavoite on, että ongelmanratkaisun

kautta oppilaat siirtyvät passiivisesta televisiomaisesta katsomisen tavasta aktiiviseen, generatiiviseen katsomistyyliin. (Hakkarainen & Kumpulainen 2011, 13.)

Kolmas ulottuvuus Schwartzin ja Hartmanin mallissa on tekeminen. Tekemiseen sisältyy kaksi erilaista oppimistavoitetta, jotka ovat asenteiden oppiminen ja taitojen oppiminen. Molempia oppimistavoitteita opitaan myös mallioppimisen avulla. Videon rooli on olla mallin esittäjänä. (Hakkarainen & Kumpulainen 2011, 13.)

Kertomisen tavoitteet ovat faktojen ja selitysten oppiminen. Tällöin oppimisen arviointi voi kohdistua oppijan taitoon palauttaa mieleen faktoja ja tehdä päätelmiä. (Hakkarainen & Kumpulainen 2011, 14.)

Kuvio 3. Videoiden käyttö oppimisessa ja opettamisessa (Hakkarainen & Kumpulainen 2011, 11).

Videon tekemisellä voidaan saavuttaa muun muassa seuraavia etuja: lisääntynyt motivaatio, opiskelusta nauttiminen ja sitoutuminen oppiaineeseen, itsereflektion ja oman käyttäytymisen arvioinnin mahdollisuuksien lisääntyminen, oppilaiden itsearvostuksen kasvaminen, alisuoriutuvien ja vastahakoisten oppilaiden motivointi ja aktivointi, viestintä- ja esiintymistaitojen kehittyminen, itseohjautuvan opiskelun määrän lisääntyminen ja korkeampien ajattelutaitojen (esim. ongelmanratkaisu, päättelykyky, suunnittelu, analysointi, luominen ja kyseenalaistaminen) sekä metakognitiivisen ajattelun kehittyminen (Hakkarainen & Kumpulainen 2011, 16).

Kännykkäkameroiden avulla videokuvaamisesta on tullut osa arkea, ja myös siten tapa hahmottaa maailmaa. Kamera ei ole oppimisen kohde vaan sen käyttäminen on oppimista edistävä toimintatapa. Kamera auttaa oppilaita havainnoimaan ja tutkimaan ympäristöä sekä keräämään tietoa. Avainsanoina toimivat oppijakeskeisyys, nykyaikaisen oppimiskäsityksen eri ominaisuudet - konstruktivistisuus, aktiivisuus ja yhteistoiminnallisuus. (Nevala & Kiesiläinen 2011, 23–24.)

Yksi oman pedagogiikkani kehittämisen keskeisistä ajatuksista on lasten ja nuorten kulttuuriympäristön seuraaminen. Minun on opettajana oltava tietoinen maailmasta, jossa he elävät, kasvavat ja kehittyvät. Puhelin on läsnä lähes jokaisen lapsen ja nuoren päivittäisessä elämässä. Puhelin on tärkeä väline, jonka merkitys on lapselle ja nuorelle hyvin suuri. Halusin tuoda soiton opiskeluun mukaan osan sitä kulttuuriympäristöstä, mihin oppilaat kuuluvat. Halusin hyödyntää puhelimen tuoman pedagogisen avun yhdistämällä sen käytön oppilaiden harrastukseen. Kehittämistyöni sisältämän videoinnin käyttö oli hyvin päämäärätietoista; oppilas keskittyi kuuntelemaan, katsomaan ja hahmottamaan videosta yhtä asiaa kerrallaan. Videoinnin suurin hyöty oli sen kannustavuus itseohjautuvuuteen – videolta oli mahdollista nähdä ja kuulla itse sama, mitä ohjaajan sanallinen palaute sisältäisi.

7 Kehittämistyö

Kehittämistyön kohteena oli oma henkilökohtainen työni instrumenttipedagogina. Toimintatapojen uudistamisen myötä kohteena oli myös opintokokonaisuuden kehittäminen. Tarkoitus oli nykyaikaistaa instrumenttiopintoja käyttämällä teknologiasavusteisuutta videoinnin ja äänikirjaston luomisen keinoin.

Toteutin kehittämistyöni Sibelius-opistossa lukuvuonna 2015–2016. Tutkin oppilaiden itseohjautuvuuden ja itsearviointitaitojen kehittämistä videoinnin avulla – tarkastelin videoinnin vaikutuksia kolmeen tärkeään viulistiseen osa-alueeseen: soittoasentoihin, intonaatioon ja äänenlaatuun. Tarkoitukseni oli hankkia tutkimusaineisto syyslukukauden 2015 aikana, mutta päätin jatkaa tutkimusaineiston keräämistä vielä kevätlukukaudelle 2016. Kehittämistyöhöni osallistui 6–13-vuotiaita viulunsoiton oppilaitani.

7.1 Toimintatutkimus

Kehittämistyöni perustui toimintatutkimukseen. Toimintatutkimus-nimitystä käytetään sellaisista lähestymistavoista, joissa tutkimuskohteeseen pyritään vaikuttamaan ja tekemään tutkimuksellisin keinoin käytäntöön kohdistuva interventio. Kyse on tavasta lähestyä tutkimuskohdetta. (Eskola & Suoranta 2008, 126–127; Suojanen 2004.)

Toimintatutkimus pyrkii vaikuttamaan käytännön toimintojen kehittymiseen, osallistujien toimintojen ymmärtämiskyvyn lisääntymiseen ja itse toimintatilanteen kehittymiseen (Suojanen 2004). Toimintatutkimus on avointa toimintaa; tutkimuksen kohteelle selvitetään tutkimuksen tarkoitus, yhteistyön merkitys, ja suorastaan pyritään vaikuttamaan positiivisella tavalla kohteen toimintaan. Toimintatutkimuksesta voi käyttää myös termiä osallistava havainnointi. Toimintatutkimuksen ajatuksena on, että tutkija osallistuu tutkittavan yhteisön toimintaan ja pyrkii ratkaisemaan jonkin tietyn ongelman yhdessä yhteisön kanssa. Toimintatutkimusta koskevat ihmiset ovat tutkimushankkeen täysivaltaisia jäseniä, ja tarkoitus on pyrkiä toteuttamaan yhdessä asetettuja päämääriä. (Eskola & Suoranta 2008, 127.)

Kehittämistyöhöni osallistuivat viulunsoiton oppilaani ja heidän vanhempansa. Olimme kaikki osa tutkimustyötä; kehittämistyön piirissä oli oma opettajuuteni sekä oppilaideni itsearviointitaidot ja itseohjautuvuus. Oppilaani olivat kehittämistyöni täysivaltaisia osal-

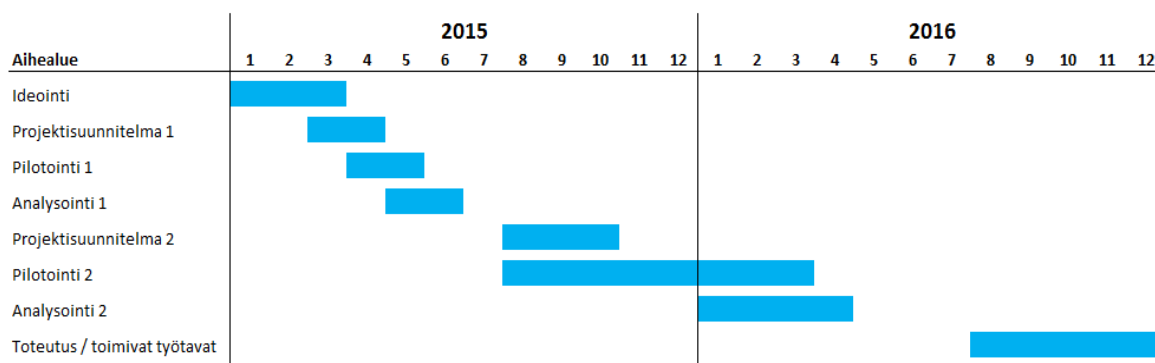
listujia ja jäseniä. Kerroin heille lukuvuoden alussa kehittämistyöstäni ja heidän mahdollisesta osallisuudestaan siihen. Oppilaideni panos kehittämistyössäni oli merkittävä.

Koulutuspainotteinen toimintatutkimus -nimitystä voidaan käyttää tutkimuksesta, jossa keskeistä on osallistujien kouluttautuminen itseään ja työskentelyään kriittisesti arvioiviksi toimijoiksi (Suojanen 2004). Toimintatutkimus voi olla esimerkiksi tilanne, jossa tutkija auttaa tutkimuksen kohteita kehittämään itsessään taitoja arvioida ja reflektoida omaa toimintaansa. Keskeistä on käytännöllisen ja usein yhteisölle tärkeän ongelman ratkaiseminen ja tutkijan aktiivinen osallistuminen ja vaikuttaminen tapahtumiin – ei vain ulkopuolinen havainnointi. Toimintatutkimukselle luonteenomaista on tutkijan ja tutkittavan yhteisön pysyvä ja pitkäaikainen vuorovaikutus. Tutkija ja tutkittavat sitoutuvat tiettyihin yhteisesti sovittuihin tavoitteisiin. Tutkija toimii yhdessä osallistujien kanssa ratkaisuja etsien. (Eskola & Suoranta 2008, 128.)

Keräsin tutkimusmateriaalia oppilaiden tuntityöskentelystä ja heidän suorittamistaan itsearvioinneista. Tavoitteena oli saada oppilaille aktiivinen ote harrastamiseen ja opimiseen. Tutkimuksen toiminta ja sen muuttaminen perustuvat pitkälti tutkittavien tekemään oman työnsä reflektointiin. Toteutettava muutos on ennen kaikkea toimijoiden aktivointia. Tavoite on parantaa asiantilaa tutkittavien oman toiminnan avulla. Toimintaan kuuluvat hyvin läheisesti itsearvio ja itsearviointi praktisen päättelyn pohjalta. (Eskola & Suoranta 2008, 128.)

7.2 Kehittämistyön vaiheet

Toteutin kehittämistyöni Sibeliuss-opistossa lukuvuonna 2015–2016. Tutkimusaineiston keräämiseen käytin syyslukukauden ja tutkimustulosten analysointiin käytin suurimman osan kevätlukukaudesta. Syyslukukausi on verrattain lyhyt aika syvälliseen tutkimukseen, joten tästä kehittämistyöstäni voisi käyttää myös nimitystä opetuskokeilu.

Kuvio 4. Kehittämistyön aikataulu

Toimintamallin ideointivaihe alkoi alkuvuodesta 2015. Tunsin suurta tarvetta kehittää opintokokonaisuutta ja omaa opettajuuttani. Halusin löytää uudenlaisia toimintatapoja viulunsoiton opetukseen. Projektisuunnitelman ensimmäisen vaiheen aikana kiinnostukseni YAMK-opintoja kohtaan heräsi ja päätin hakeutua koulutukseen. Pilotoinnin ensimmäisen vaiheen aikana kokeilin taltiointia soittotunneilla ja seurasin oppilaiden käyttäytymistä ja reaktioita. Vastaanotto oli myönteinen. Analysoin opetuskokeilun tuloksia ja tilannetta. Huomasin, että tämän kaltaiselle kehittämistyölle voisi olla tarvetta. Pilotoinnin ensimmäisen vaiheen onnistuminen toimi lähtökohtana koko kehittämistyölle.

Aloitin projektisuunnittelun toisen vaiheen saadessani tiedon opiskelupaikasta. Käytin hyväkseni aikaisempia suunnitelmiani ja opetuskokeilua. Projektisuunnittelun toisen vaiheen aikana ajatus äänikirjaston luomisesta heräsi. Aloitin syyslukukauden 2015 alkaessa pilotoinnin toisen vaiheen videointilupien kyselylomakkeiden jakamisella oppilaiden vanhemmille. Luvat saatuani aloitin tuntivideoinnit. Ajatuksenani oli suorittaa opetuskokeilu ja tutkimusmateriaalin kerääminen syyslukukauden 2015 aikana. Tunnilla videoidut tallenteet siirsin Google Driveen oppilaille tehtyihin henkilökohtaisiin kansioihin, jotka jaoin vanhempien käyttöön.

Pelkästään syyslukukauden kestävä pilotointi antoi tuntumaa opetuskokeiluun ja viitteitä tutkimuksellisista tuloksista, mutta halusin jatkaa pilotointia vielä maaliskuuhun 2016 asti saadakseni enemmän materiaalia kehittämistyötäni varten. Kevätlukukauden 2016 aikana toteutin tutkimustulosten analysoinnin toisen vaiheen.

Kehittämistyöni tarkoitus oli saada uusi ja valmis toimintatapa jatkuvaan käyttöön lukuvuoden 2016–2017 alusta alkaen.

7.3 Kehittämistyöhön osallistuvat oppilaat

Kehittämistyöhöni liittyvään opetuskokeiluun osallistuivat Sibelius-opiston viulunsoiton oppilaani. Opetuskokeiluun osallistui kymmenen eri-ikäistä ja eritasoista viulistia. Viulistit olivat iältään 6–13-vuotiaita. Valitsin opetuskokeiluun sopivat viulistit mahdollisimman laajalta ikäjakaumalta. Juuri nämä tietyt viulistit valikoituivat kehittämistyöhön myös oman kiinnostuksensa kautta.

Opetuskokeiluun osallistuvissa viulisteissa oli taidoiltaan vasta-alkajia sekä jo useamman vuoden soittaneita. Heillä kaikilla oli kehittämistarpeita soittoasennoissa, intonaatiossa ja äänenlaadussa – asioissa, joihin opetuskokeiluni keskittyi. Suurimmat soittotasennolliset ongelmat liittyivät viulukäden ranteeseen, jonka tulisi olla soittaessa suora, sekä jousikäden ranteen ja sormien jäykkyyteen. Jousikäden kaikkien sormien tulisi olla pyöreät, ja jousesta tulisi pitää kiinni mahdollisimman luonnollisesti ja rennosti. Intonaatiossa viulisteilla on usein jatkuvasti parannettavaa. Osalla opetuskokeiluun osallistuvista viulisteista oli vielä paljon harjoiteltavaa viulukäden asennon kanssa, jolloin myös kaikkien neljän käytössä olevan sormen paikkojen vakiinnuttaminen oteleaudalla oli vielä työn alla. Erityisesti viulisteilla oli ongelmia neljännen sormen puhtauden kanssa. Äänenlaadulliset asiat johtuvat usein edellä mainituista ongelmista. Äänen muodostaminen voi olla hankalaa, mikäli jousikädessä esiintyy jäykkyyttä.

Opetuskokeiluun osallistuvista oppilaista kaikki pyrkivät suorittamaan joko kehittämistyön aikana tai lähivuosina perustasojen 1–3 –suorituksia. Tasosuorituksiin valmistautuminen vaatii pitkäjänteistä ja huolellista työskentelyä, joten opetuskokeiluni tuki hyvin oppilaiden opintoja.

Perustason 1 yleisten tavoitteiden mukaisesti oppilaan tulee oppia harjoittelun peruselementit, joita ovat säännöllisyys, monipuolisuus ja itsenäisyys. Oppilaan tulee löytää luonteva soittotapa. Hänen tulee oppia muodostamaan hyvä ääni instrumentillaan sekä tarkkailemaan sävelpuhtautta. Perustason 1 yleisiin tavoitteisiin kuuluvat myös sekä oikean että vasemman käden perustekniikka. Esiintymiskäyttäytymiseen tulee saada ohjausta ja oppilaan tulee saada kokemusta itse esiintymistilanteista. (Viulu: Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005, 4.)

Perustason 2 yleisten tavoitteiden mukaisesti oppilaan tulee edelleen oppia harjoittelun peruselementtejä. Perustason 2 sisältämiin viuluteknisiin ohjeisiin kuuluvat muun mu-

assa asemanvaihtojen opettelu ja vibraton alkeet erilaisten jousilajien lisäksi. Oppilaalla tulee olla valmiudet oppimaan itsenäisesti uutta ohjelmistoa. Oppilaan tulee saada myös lisää esiintymiskokemusta. (Viulu: Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005, 5.)

Perustason 3 yleisten tavoitteiden mukaisesti oppilaan tulee kyetä ylläpitämään ja harjoittamaan soittotaitoaan itsenäisesti sekä saada valmiuksia elinikäiseen musiikin harjoittamiseen. Oppilaan tulee saada lisää valmiutta teknisten taitojensa kehittämiseen, kuten muun muassa soinnin kehittämiseen. Oppilaalla tulee olla kokemusta esiintymistilanteista. (Viulu: Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005, 6.)

Kehittämistyöni otos oli hyvin pieni; opetuskokeiluun osallistui vain kymmenen viulistia. Otokseen mahtui silti kymmenen erilaista elämäntarinaa. Lasten kehitysvaiheiden, minäkäsitysten ja soitollisten valmiuksien lisäksi huomioon oli otettava jokaisen yksilöllinen henkilöhistoria, persoona ja nykyinen elämäntilanne. Nämä kaikki tekijät vaikuttavat yksilön suhtautumiseen omaan itseensä ja ympäröivään maailmaan. Videointimateriaali on usein hyvin henkilökohtaista. Tämän vuoksi myös kokemus videoinnista vaihtelee yksilön omien tuntemuksien mukaisesti.

Minulle oli jo kehitystyöni alkaessa selvää, että osa oppilaista saattaa ilmaista negatiivisia tuntemuksia oman soittonsa videointia kohtaan johtuen heidän omasta henkilöhistoriastaan ja tunnemaailmastaan. Uskoin silti vahvasti, että videoinnista tulisi lopulta myönteinen ja oppimista aktivoiva kokemus, kun oppilaat huomaavat, että videoinnin tarkoitus ei ole arvioida heitä ihmisinä. Tarkoitus ei ollut osoitella virheitä, vaan auttaa oppilaita aktiiviseen oppimisprosessiin.

7.4 Lupakysymykset vanhemmille

Laadin oppilaiden vanhemmille kyselylomakkeen, joka sisälsi lupakysymyksiä liittyen videointiin, äänitallointiin ja mahdolliseen Gmail-tilin luomiseen (Liite 1). Oppilaiden vanhemmat olivat kiinnostuneita tutkimuksesta, mikä ilmeni muun muassa siten, että he palauttivat heille toimitetun lupalomakkeen välittömästi. Kaikki vanhemmat myönsivät luvan lastensa videoinnille.

Vanhemmat olivat innostuneita mahdollisuudesta päästä seuraamaan lastensa musiikkiharrastusta, sillä he eivät usein ehdi lastensa mukaan soittotunnille kuuntelemaan

opetusta. Suurin osa oppilaistani oli myös kertonut harjoittelevansa kotona yksin. Näin ollen vanhemmat eivät välttämättä olleet kovin tietoisia lapsensa soittotaitojen karttumisesta. Lapsen soittoharrastuksen seuraaminen painottuu usein julkisiin esiintymisiin, mikä antaa lapsen soittoharrastuksen tilasta hyvin vähäisen määrän informaatiota. Tuntityöskentelyn videointi antoi soittoharrastuksesta vanhemmille realistisemman kokonaiskuvan.

7.5 Tuntivideoinnit

Kuvausluvut saatuani aloitin tunneilla videoinnit. Kirjan *Liikkuva kuva – muuttuva opetus ja oppiminen* mukaan videolle kannattaa ottaa vain lyhyitä otoksia. Liikkuvan kuvan tuottama informaatio on niin runsasta, että pitkien kuvausten analysointiin kuluu paljon aikaa. (Lehtonen 2011, 158.) Aloitimme yksinkertaisten, lyhyiden sormiharjoitusten videoinnit, jotta oppilaille ei muodostu paineita suorittamisesta. Oppilaat suhtautuivat videointiin myönteisesti. Markkinoin työskentelytavan keinona päästä seuraamaan omaa soittoa ja soiton kehitystä.

On tärkeää kuunnella kuvattavan oma analysointi videosta. Ohjattavaa voi auttaa ajatustensa ja tunnelmiensa sanoittamisessa esimerkiksi kysymällä, mitä hän ajattelee katsoessaan videointia. Ohjaaja voi antaa ideoita ja opastusta siihen, mitä ohjattavan kannattaisi esimerkiksi kokeilla. Kummankin osapuolen arvostamiseen perustuva ”ihminen ihmiselle” -dialogi tulisi muistaa säilyttää keskustelua käydessä. (Lehtonen 2011, 159.)

Katsoimme videoinnit yleensä heti soiton jälkeen. Oppilaat osasivat kohtuullisen spontaanisti kertoa, mikä meni hyvin ja mikä kaipaasi vielä kehittämistä. Osaa oppilaista johdattelin kertomaan näkemästään ja kuulemastaan. Ilokseni huomasin, että pienimmätkin oppilaat aloittivat soittonsa analysoinnin yleensä välittömästi ja täysin vapaaehtoisesti. Merkillepantavia asioita olivat muun muassa jousen kulkeminen suoraan tai jousikäden pikkurillin pyöristäminen. Myös sävelpuhtauteen kiinnitettiin huomiota.

On hyvin tärkeää keskittyä kuvan antamaan informaatioon. Videoavusteisessa ohjauksessa on myös hyvä säilyttää koko toiminnan läpi myönteinen ote. Myönteinen ilmapiiri tukee ohjattavan itsetunnon sekä ammatti-identiteetin kehittymistä. Myönteisyys tarkoittaa toisen yksilöllisyyden ja arvokkuuden kunnioittamista, esimerkiksi sitä, että ei keuhuta ilman syytä. (Lehtonen 2011, 159.) Pyrin omassa palautteessani johdattamaan kes-

kustelua myönteiseen suuntaan, jotta oppilaille tulisi tilanteesta hyvä tunnelma, eikä videointi saisi osakseen negatiivisia tunteita. Kehitettävät asiat ja parannusehdotukset naamioin tavaksi soittaa ensi kerralla hieman paremmin tai nopeammin lausein: ”Katsotaan, miten hyvin tämä menee ensi kerralla. Otetaan uusi video ensi tunnilla.”

Videokuvattaessa henkilöä on otettava huomioon kuvattavan monet tunteet ja odotukset, joita kuvattavalla voi liittyä asiakokonaisuuteen. Fyysinen minäkuva on rakentuneen identiteetin haurasta ja herkkää aluetta. Siihen saattaa liittyä myös epävarmuuden tunteita. Ihminen näkee kuvassa itsensä eri tavalla kuin hän voi itseään muuten tarkastella. Video pitää sisällään fyysisen ulkomuodon lisäksi myös liikkeen – oman toiminnan – joka saattaa olla myös erilaista, minkälaiseksi kuvattava on toimintansa kuvitellut. (Hakkarainen & Kumpulainen 2011, 163–164.) Palautetta videosta tulisi näin ollen antaa hyvin rakentavassa hengessä – ei virheitä etsien (Lehtonen 2011, 166).

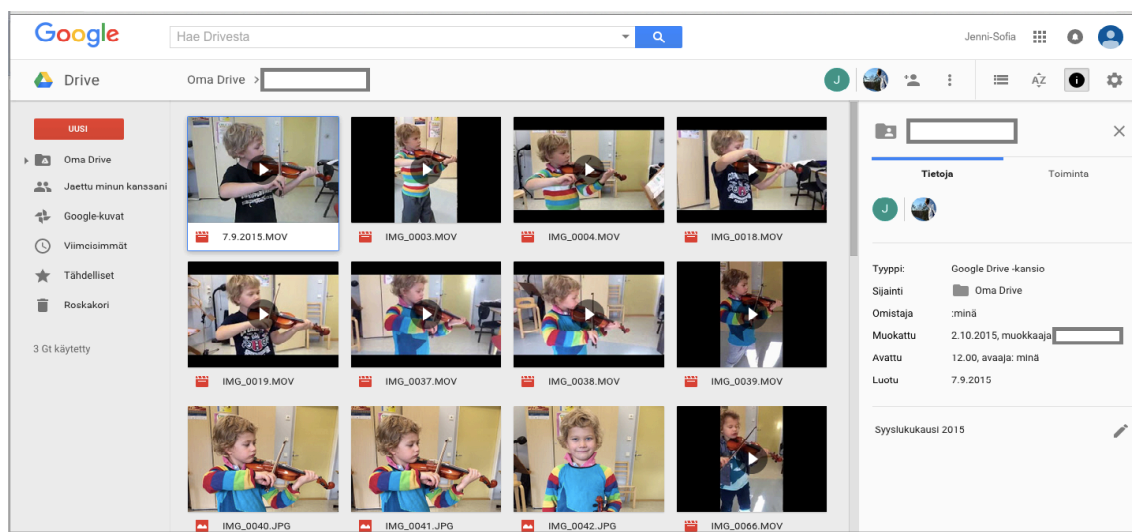
Kun olimme tehneet tuntivideointeja muutaman viikon verran, aloitimme videoinnit kotiharjoittelun yhteydessä. Tehtävänantoon kuului, että kotivideoinneista parhaat palat tuli näyttää opettajalle tunnin yhteydessä. Näin ollen oppilaiden oli ensinnäkin harjoiteltava kotona, jotta he saivat videointeja aikaan ja lisäksi tämä vaati vähintään muutaman oton, sillä paras tuotos tuli esitellä opettajalle. Kotivideoinneissa keskityttiin yhteen asiaan kerralla, esimerkiksi kappaleen intonaation tai äänenkvaliteetin harjoittamiseen tai soittoasentoon liittyviin huomioihin. Turhaa läpisoittoa oli vältettävä. Tuntien yhteydessä suoritettavat videoinnit tehtiin älypuhelimella. Halusin pitää kotivideoinnin kynnyksen mahdollisimman matalana, joten kotivideointivälineenä pyysin oppilaita käyttämään heidän oma puhelintaan. Näin tarvittava tekniikka oli helposti saatavilla ja kulki varmasti mukana.

Tarkoitus oli aktivoida oppilaiden kiinnostusta omaa soittoa kohtaan ja kannustaa heitä vastuulliseen harrastamiseen itseohjautuvuuden ja itsearviointin keinoin. Käytimme jokaisella tunnilla paljon aikaa videoiden katselemiseen ja soiton analysointiin. Kyselin oppilailta tarkasti heidän omista havainnoistaan. Tarkoitus oli antaa oppilaille arviointiin liittyen apukysymyksiä, jotta itsearviointitaitojen kehitys alkaisi ja arvioinnista muodostuisi tapa. Ajattelin, että opetuskokeilun edetessä oppilaat eivät ehkä enää tarvitsisi johdattelua ja huomion kiinnittämistä tiettyihin asioihin, vaan oppisivat vähitellen arvioimaan itse soittoaan jatkuvasti ja spontaanisti. Itsearviointi ja itseohjautuvuus ovat hyvin läheisiä asioita toisilleen – toisen kehitys ruokkii myös toista. Itseohjautuvuus on seurausta itsearviointitaitojen kehittymisestä.

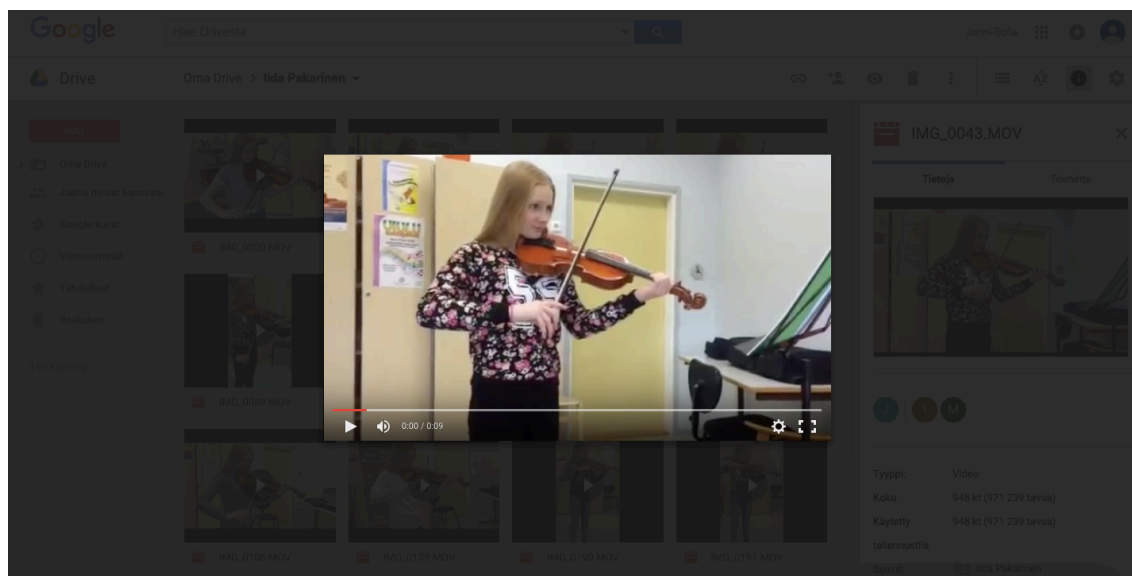
7.6 Äänikirjastojen luonti

Oppilaan omista soittotaltioinneista koottiin äänikirjasto. Gmail-tilin yhteydessä oleva pilvipalvelu Google Drive toimi äänikirjaston alustana. Google Drive valikoitui äänikirjaston sijaintipaikaksi sen helppokäyttöisyyden takia. Lisäksi Google Driven käyttöön vaadittava gmail-tili on jo hyvin monella oppilaalla ja vanhemmalla käytössä. Google Drive on google-tilin yhteydessä toimiva pilvipalvelualusta, jonka kautta tiedon siirto on vaivatonta ja nopeaa (Wikipedia 2016). Tein Google Driveen oppilaille omat kansiot, jotka jaoin sekä oppilaille itselleen että heidän vanhemmilleen. Vanhemmat pääsivät aktiivisesti seuraamaan lapsensa musiikkiharrastusta videoiden katselun myötä

Työpäivien päätteeksi jaoin kuvatut videot Google Driveen. Oppilaat ja vanhemmat pystyivät näin ollen tarkastelemaan videointeja milloin halusivat ja niin usein kuin halusivat. Videoiden jakaminen oli hyvin helppoa eikä vienyt paljoa aikaa.

Kuvio 5. Google Drive

Kuvio 6. Näkymä oppilaan soittotuntivideosta.

7.7 Kyselyt ja haastattelut

Tuntivideointien suorittaminen oli empiiristen havaintojeni perusteella oppilaista pääosin mielenkiintoista ja miellyttävää. Saadakseni tarkempia tuloksia ja vastauksia, toutin oppilaille kirjallisen kyselyn marraskuussa 2015. Olimme tuolloin ehtineet suorittaa videoiteja noin kolme kuukautta. Saadakseni lisää informaatiota, haastattelin oppilaita suullisesti joulukuussa 2015. Halusin kysyä myös vanhempien mielteitä kuluneesta opetuskokeilustani. Vanhemmat vastasivat kirjalliseen sähköpostilla lähetettyyn kyselyyni kevätlukukaudella 2016.

7.7.1 Oppilaiden kysely

Esitin oppilaille kirjallisia kysymyksiä liittyen soittotunti- ja kotivideointiin marraskuussa 2015 (Liite 2). Kysymykset koskivat oppilaiden omia tuntemuksia videoinnista, itsearviointitaitojen kehittymisestä ja itseohjautuvuudesta. Oppilaat vastasivat kyselyyn nimettömästi soittotunnin yhteydessä. Autoin kysymysten hahmottamisessa tarkentamalla, mitä kysymykset tarkoittavat ja kääntämällä ne lasten ymmärtämälle kielelle.

7.7.2 Oppilaiden haastattelu

Henkilökohtaista haastattelua pidetään voimakkaimpana välineenä tiedon hankkimiseen yksilöiltä tai ryhmiltä. Henkilökohtainen haastattelu sisältää keskustelun haastattelijan ja haastateltavan välillä. Haastattelijan tulisi kysyä sellaisia kysymyksiä, joiden vastaukset kertovat spontaanisti haastateltavan ajatuksista, tunteista ja toiminnasta. Haastattelu tulisi suorittaa ystävällismielisesti. Haastattelu ei saisi vaikuttaa kuulustelulta – kysymysten määrä ja nopeus tulisi pitää maltillisena. Haastateltaville tulee antaa aikaa ajatella ja muotoilla vastauksiaan. (Novak 2002, 127, 130.)

Suoritin lukuvuoden puolivälin haastattelut tutussa ympäristössä, omassa luokassani. Haastattelin oppilaita lukuvuoden viimeisillä tunneilla. Haastattelut kestivät pääosin 15 minuutista puoleen tuntiin, oppilaasta ja oppilasta koskevasta materiaalin määrästä riippuen. Oppilaiden soittoa koskevien taltiointien määrä vaihteli oppilaiden välillä, sillä taltiointien määrään vaikuttivat muun muassa työn alla oleva ohjelmisto, opintojen vaihe ja oppilaan oma innokkuus.

7.7.3 Vanhempien kysely

Halusin kuulla vanhempien mielteitä opetuskokeilusta, joten lähetin heille kyselylomakkeen sähköpostin välityksellä (Liite 3). Kysyin oppilaiden vanhemmilta kirjallisella lomakkeella seuraavia asioita: Oletko katsonut lapsesi soittotuntivideoita? Onko äänikirjastosta ollut mielestäsi iloa tai hyötyä? Oletko huomannut lapsesi soittotaidoissa kehitystä?

8 Tulokset

Opetuskokeilu oli onnistunut. Pääsin pääosin tavoitteisiini; oppilaiden itsearviointitaidot saivat harjoitusta ja alkoivat kehittyä. Itseohjautuvuus lisääntyi itsearviointitaitojen kasvaessa. Oppilaiden omat kommentit kertoivat parhaiten itsearviointitaitojen kehittymisestä.

8.1 ”Oon kattonu vähän niitä videoita ja kuullut ne virheet ja niitä sitten parannellut.”

Esitin oppilaille kirjallisia kysymyksiä koskien tuntivideointia ja kotivideointia marraskuussa 2015. Sain vastaukseksi rehellisiä ja vaihtelevia vastauksia. Kaikki oppilaat olivat sitä mieltä, että tuntivideoinnista oli ollut hyötyä. Pyysin perusteluja havainnoille. Oppilaat kertoivat, että he ovat videointien avulla kuulleet, miten soittavat, kun ei tarvitse keskittyä samanaikaisesti soittamiseen. Muutama oppilas kertoi, että videoinnista on ollut hyötyä, sillä videoita katsoessa ja kuunnellessa näkee ja kuulee, mitä täytyy parantaa. *”Mun mielestä on tullut puhtautta omaan soittoon koska oon kattonu vähän niitä videoita ja kuullut ne virheet ja niitä sitten parannellut.”* Eräs oppilas kirjoitti, että videoinnista on ollut hyötyä esiintymisjännityksen hallintaan: *”(Videoinnista) on ollut hyötyä, koska se tuntuu siltä kuin esiintyisi niin esiintyminen ei jännitä niin paljon.”*

Kysyin myös, minkälaisia tunteita videointi on oppilaassa herättänyt. Eräs oppilas kertoi, että hänestä tuntuu, että hän on edistynyt opinnoissaan. Kaksi oppilasta kirjoitti videoinnin tuomasta jännityksen tunteesta: *”Kyllä se vähän jännittää, että meneekö oikein.”* *”Kivoja ja hauskoja ja ehkä vähän jännittäviä.”* Loput kyselyyn vastanneista kertoivat positiivisista tunteista: *”Minun mielestä mä oon rohkastunut aika paljon kun on otettu niitä videoita niin mun mielestä tosi hyviä tunteita.”*

Kysyin oppilailta asioista, mitä he ovat havainneet soitossaan taltiointeja katsellessa. *”Muutosta, ensimmäisellä kerralla olin aika huono ja toisella taas parempi”*, kirjoitti 11-vuotias tyttö. Muutkin huomiot olivat myönteisiä: *”Se on auttanut saamaan oikeita säveliä enemmän.”* *”Minä olen havainnut hyviä ja huonoja ääniä mutta myös tosi hyviäkin asioita.”* Oppilaat kiinnittivät huomiota myös konkreettisiin asioihin: *”Käsi on ollut vähän koukussa.”* *”Sellaisia että joku sormi on ollut liian matalalla tai korkealla.”* *”Sellaisia että soitan aika hyvin mutta 4-sormi on vähän liian matalalla.”*

Kysyin, löytäisivätkö oppilaat soitostaan jotain kehitettävää. Kaikki oppilaat vastasivat myönteisesti. Kehitettävät kohteet olivat asiaa eritelleiden mielestä pääosin sävelpuhtautta koskevia: *"Se neljäs sormi ja rytmi"*, kirjoittaa 10-vuotias tyttö.

Oppilaat olivat pääosin pystyneet hyödyntämään taltioitua soittoa ja sen kuuntelua apuna harjoittelussa. *"Olen koska kun kokeilen uudestaan niin tiedän mitä pitää parantaa."* *"Kyllä koska tiedän mikä meni väärin ja seuraavalla kerralla pystyn korjaamaan sen."*

Kysyin oppilailta, minkälaisia asioita he pystyvät havainnoimaan soitossaan, ja pystyvätkö he analysoimaan kuulemaansa. *"Minun mielestä minä pystyn eniten havainnoimaan ja analysoimaan soittoasentoa ja puhtautta."* *"Pystyn koska olen nähnyt mitä pitää parantaa."* Jatkokysymys käsitteli sävelpuhtautta. Kysyin, huomaako oppilas, jos hän soittaa epäpuhtaasti. Kaikki oppilaat vastasivat myöntävästi. Kysyin, onko videointi auttanut oppilasta hahmottamaan tarkasteltavia asioita, eli soittoasentoa, puhtautta ja äänenlaatua. Kaikki oppilaat vastasivat myöntävästi. *"Minua on auttanut videointi soittoasentoon."*

Seuraavat kysymykset käsittelivät äänikirjastoa. Kysyin, onko oppilas itse tai joku perheenjäsenistä katsonut soittotuntivideoita kotona. Pääosa oppilaista kertoi, että joko he itse tai vanhemmat ovat katsoneet videoita. Osa vastanneista kertoi, että ovat katsoneet videoita kanssani tunnilla, mutta eivät enää kotona.

Kotivideointia koskeviin kysymyksiin vastasi vain osa oppilaista, sillä kaikki eivät olleet tehneet sitä kotona. Vastanneet olivat kokeneet videoinnin miellyttäväksi ja heidän mielestään se oli auttanut oppimaan.

Pääosin oppilaat, jotka eivät olleet videoineet soittoaan kotona nimesivät syyksi muistamattomuuden tai kiireen. Omien havaintojeni perusteella uskoisin, että nämä oppilaat eivät myöskään harjoittele kotona kovin ahkerasti.

Jokainen oppilas kertoi, että on harjoitellut kuluneena syksynä kotona enemmän kuin aikaisempina vuosina. Kaikki oppilaat eivät osanneet nimetä syytä, mikä tähän on vaikuttanut. Suurin osa oppilaista nimesi syyksi uuden ohjelmiston ja mukavat soittokappaleet.

Oppilaat kertoivat yleisesti videoinnin auttaneen heitä hahmottamaan tiettyjä asioita, kuten sävelpuhtautta ja soittoasentoa. Usean oppilaan mielestä hahmottamiseen on auttanut se, että videota katsoessa ja kuunnellessa on helppo huomata kehitettäviä asioita – soittaessa kaikkien asioiden samanaikainen havainnointi on hankalaa. Videointi helpotti oppilaiden havainnointikykyä ja näin ollen itsearviointitaitoja. Oman soiton analysointi kannusti oppilaita itseohjautuvuuteen.

8.2 Oppilaiden kommentit haastattelun yhteydessä

Huomasin lähes jokaisessa oppilaassa haastattelutilanteessa esiintynyttä ujoutta. Pääosin kaikki oppilaat vastasivat kysymyksiini hyvin lyhyesti. Yritin tehdä haastattelutilanteesta oppilaille mahdollisimman luonnollisen ja helpon. Kerroin ottavani haastattelusta äänitallioinnin haastattelujen purkua varten, mutta jätin tallentimen etäälle, jotta se ei häiritsisi haastattelua läsnäolollaan. Kerroin oppilaille, että katsoisimme yhdessä syksyllä videoituja otoksia. Pyysin heitä miettimään, mitä he näkevät ja kuulevat omassa soitossaan – hyviä ja huonoja asioita: Missä asiassa oppilas mielestään onnistuu ja mikä kaipaasi oppilaan mielestä vielä harjoitusta?

Lähes jokaisella oppilaalla kesti hieman aikaa päästä vauhtiin oman soittonsa analysoinnissa. Ensimmäisten otosten katsomisen jälkeen kommentit olivat hyvin lyhyitä ja vaitonaisia, kun taas seuraavien otosten jälkeiset kommentit olivat jo monisanaisempia. Huomasin, että kommentit olivat spontaanimpia ja monisanaisempia katsoessamme videoita tunnilla soiton yhteydessä. Uskon, että haastattelutilanteen tietynlainen jäykkyys vaikutti oppilaiden vastauksiin.

Vastausten perusteella voin todeta, että oppilaiden itsearviointitaidot kasvoivat alkusyksyyn verrattuina. Oppilaat kykenivät kommentoimaan omaa soittoaan - osa lyhytsanaisesti, osa monisanaisesti. Huomasin, että oman soiton katsominen ja kuunteleminen herätti kaikissa oppilaissa tunteita. Kukaan ei suhtautunut itsearviointiin välinpitämättömästi.

8.2.1 ”Ei noi sormet mennyt kovin puhtaasti ja silleen.”

Oppilas on soittanut viulua kaksi vuotta ja tehnyt perustaso 1 -suorituksen edellisenä vuonna. Oppilas soitti ensimmäisellä videolla hänen ohjelmistonsa kuuluvaa kappalet-

ta. Otos on videoitu alkusyksystä. *"No, mulla ei noi sormet mennyt kovin puhtaasti ja silleen. Ja se jousi oli vähän silleen vinossa tai silleen"*, oppilas kommentoi omaa soittoaan. Kysyin hänen mielipiteensä omasta soittoasennostaan. *"Noo, emmätiä"*, oppilas vastasi. Kuuntelimme lisää samaa taltiointia, jonka jälkeen oppilas totesi: *"Mun mielestä toi jousikäsi on ehkä parantunut viime vuosilta."* Vaihdoin analysointikohdetta toiseen kappaleeseen. *"No siinä oli vähän sellaista rosoista ja kans vähän epäpuhtautta"*, oppilas kommentoi jo spontaanimminkin. Pyysin häneltä vielä erikseen kommenttia siitä, mikä sujui hänen mielestään videolla hyvin. *"Jousikäsi ja jousikäden asento on mun mielestä hyvät"*, oppilas vastasi. Kuuntelimme vielä uutta kappaletta. Kommentointi oli jo paljon monisanaisempaa ja spontaanimpaa: *"Siin meni ehkä vähän puhtaammin kuin noissa aiemmin ja siinä oli toi jousikäsi kans hyvä. Vibraatto on kans hyvä. Kun me kokeiltiin sitä silloin aikaisemmin niin se ei silloin oikeen onnistunut."*

8.2.2 "Se ranne."

Oppilas on soittanut viulua neljä vuotta ja teki opetuskokeilun aikana perustaso 1-suorituksen. Oppilas soitti ensimmäisessä katsomassamme otoksessa etydiä. Otos on taltioitu alkusyksystä. Oppilas kommentoi ensimmäisen kuuntelukerran jälkeen soittoaan sanoin: *"No se nopeus niissä sormissa ja sujuvuus"*. Kuuntelimme samaa otosta hieman lisää. Oppilas löysi lisää parannettavaa: *"Se ranne. Ja vähän toi puhtaus. Vähän siinäkin on parantamista"*. Vaihdoin analysoinnin kohteen toiseen kappaleeseen, jossa oppilas soitti ohjelmistonsa kuuluvaa kappaletta. *"Kans vähän noi sormet. Viulukäden sormet. Ne vois mennä paremmin paikoilleen"*, oppilas kommentoi. Seuraavalla videolla oppilas soitti kolmisointuja. *"Tuossa on just kun pitää taivuttaa niitä sormia. Ja ranne"*, kuuluivat kommentit. Lopuksi oppilas löysi vielä hieman myönteisiäkin piirteitä omasta soitostaan kuunnellessaan myöhempiä taltiointia etydistä: *"Toi on ihan ok puhdas."* Kysyin oppilaalta vielä lopuksi, näkeekö ja kuuleeko hän itse kehitystä soitossaan, kun vertaamme viimeisintä taltiointia etydistä ensimmäisiin taltiointeihin. *"No noi sormet on vähän nopeemmat ja rytmi"*, oppilas vastasi.

8.2.3 "Se meni hyvin!"

Oppilas on soittanut viulua noin vuoden. Hän soitti ensimmäisellä tarkastelemallamme videolla ohjelmistonsa kuuluvaa kappaletta. Oppilas oli hyvin kriittinen kuunnellessaan omaa soittoaan: *"No se loppu meni aika huonosti. Se kun mä soitin niin siinä kuulu"*

jotain hassua ääntä viulussa.” Kuuntelimme seuraavaksi toista kappaletta. Oppilas lauloi mukana kuunnellessaan soittoaan. Hän totesi spontaanisti soittonsa jälkeen: *”Se meni hyvin!”* Kuuntelimme vielä hieman kolmatta kappaletta. Oppilas oli varsin tyytyväinen soittoonsa: *”Se oli aika hyvä. Soitin sen hyvin.”*

8.2.4 ”Tuon puhtauden korjaisin.”

Oppilas on soittanut viulua kuusi vuotta. Hän teki perustaso 2 -suorituksen opetuskokeilun aikana. Oppilas soitti etydiä ensimmäisessä kuunneltavassa otoksessa. Oppilas kommentoi omaa soittoaan varovaisesti: *”No, se meni aika sillain.. no se rytmi meni aika hyvin. Mut ne oikeat sävelet.”* Kuuntelimme toista otosta samasta etydistä, joka on kuvattu myöhemmin syksyllä. *”Parempi mun mielestä! Puhtaus on parempi. Ja asemanvaihdot oli ihan ok”*, oppilas kertoi löytämistään onnistumisista. Kuuntelimme samasta etydistä vielä viimeisimmän version: *”No tuossa lopussa se jäi vähän alas silleen... alavireistä”*, oppilas kommentoi. Oppilas kertoi vielä vapaaehtoisesti oman mielipiteensä videoinnista. *”Videoista kuulee paremmin kun ei tarvi soittaa samaan aikaan. Tuon puhtauden korjaisin.”*

8.2.5 ”Vibraattoja vois laittaa enemmän.”

Oppilas on soittanut viulua kuusi vuotta. Hän teki opetuskokeilun aikana 2-tasosuorituksen. Hänen haastattelunsa jäi valitettavasti haastattelutilanteen keskeytymisen takia vajaaksi, mutta ehdimme kuunnella yhden kappaleen taltiointia. Oppilas totesi: *”Ehkä just toi vibraattoja vois laittaa enemmän.”*

8.2.6 ”Emmätiiä.”

Oppilas on soittanut viulua kaksi vuotta. Hän teki edellisenä vuonna perustaso 1 -suorituksen. Oppilas oli hyvin niukkasanainen ja vastasi usein kysyttäessä: *”Emmätiiä.”* Kuuntelimme hänen ohjelmistonsa kuuluvaa kappaletta. Hän ujosteli, ja hänen oli selvästi hankala kertoa mielessään olevista asioista ääneen. Viimein hän sanoi: *”Noo, se nelossormi meni vähän liian matalaks.”* Oppilas vaikutti haastattelutilanteessa ahdistuneelta, joten päätin lopettaa kyseisen oppilaan haastattelun.

8.2.7 ”Toi mun pikkurilli on aika suorana tuossa.”

Oppilas on soittanut viulua viisi vuotta. Hän teki opetuskokeilun aikana perustaso 2 -suorituksen. Kuuntelimme aluksi taltiointia asteikkosoitosta. *”Tuo mun pikkurilli on aika suorana tuossa”*, oppilas totesi jousikäden pikkurillistään. Seuraavaksi katsoimme ja kuuntelimme hänen ohjelmistoonsa kuuluvan konsertin taltiointia. Oppilas kiinnitti huomiota jousenvaihtoihinsa: *”Tulee aika kovasti nuo aksentit siihen vaikka niitä ei tarvitse siinä.”* Etydiä kuunneltaessa oppilas löysi jälleen parannettavaa: *”Tuota rannetta voisi tuossa... tässä kädessä... se meni aika”*, (näyttää koukussa olevaa viulukäden rannetta). Katsoimme vielä uudemman version samasta etydistä. Pyysin oppilasta etsimään soitostaan myös jotain hyvää. *”Aika puhtaasti meni. Välillä siihen tuli vibraatto, mutta tästä en löydä muuta”*, oppilas totesi. Kuuntelimme vielä uusimman version samasta etydistä. Otos oli kuvattu joulukuussa. *”Tämä menee paljon sulavammin”*, oppilas kertoi. Kuuntelimme vielä oppilaan ohjelmistoon kuuluvasta kappaleesta otetun ensimmäisen taltioinnin. *”Iso ero verrattuna tasosuoritukseen. En käyttänyt tuossa vibraattoja yhtään”*, oppilas muisteli. Katsoimme joulukuussa taltioitun version samasta kappaleesta. *”On tapahtunut kehitystä”*, hän totesi vielä lopuksi.

8.2.8 ”Kuka toi on?”

Oppilas on soittanut viulua yhden vuoden. Hän soitti ensimmäisellä taltioinnilla ohjelmistoonsa kuuluvaa kappaletta. *”Tosi epäpuhdasta. Ainakin semmosia virheitä siinä tuli”*, oppilas totesi spontaanisti. Seuraavassa taltioinnissa oppilas soitti sormiharjoitusta. *”Ihan hyvin meni tuo. Mun mielestä on vaikeempi soittaa niin että tuo ranne (viulukäsi) on suorana.”* Kuuntelimme vielä ensimmäistä taltiointia hänen ohjelmistoonsa kuuluvasta kappaleesta. Oppilas löysi jotain myönteistäkin soitostaan: *”Mun ranne on tuossa suorana ainakin.”* Oppilaassa heräsi myös epäily videon soittajasta: *”Kuka toi on?”*, hän kysyi. Kerroin, että kyllä hän itse soittaa videolla. *”Oho”*, oppilas kommentoi.

8.2.9 ”Ehkä sitä puhtautta ja vibraattoja vois harjoitella.”

Oppilas on soittanut viulua neljä vuotta. Hän teki edellisenä vuonna perustaso 1 -suorituksen. Oppilas oli hyvin niukkasnainen. Kuuntelimme hänen ohjelmistoonsa kuuluvaa kappaletta. *”Ehkä sitä puhtautta ja vibraattoja vois harjoitella”*, oppilas totesi

kuuntelun jälkeen. Seuraavaksi katsoimme videon sormiharjoituksesta. *”Voisin harjoitella soittamaan nopeammin”*, oppilas kertoo.

8.2.10 ”Huonommin kuin eka.”

Oppilas on soittanut viulua kolme vuotta. Hän teki perustaso 1 -suorituksen opetuskokeilun aikana. Kuuntelimme ja katsoimme aluksi videota etydistä. *”Parantaisin ehkä niitä joitain kohtia, joissa menin sekaisin”*, oppilas kertoi. Katsoimme seuraavaksi uudemman version samasta etydistä. *”Huonommin kuin eka. Enemmän epävarmoja kohtia”*, oppilas totesi. Seuraavaksi kuuntelimme taltiointia, jossa oppilas soittaa duona toisen oppilaan kanssa. *”Mun käden asento (viulukäsi) oli parempi. Korjaisin joitain epäpuhtaita kohtia”*, oppilas kertoi.

8.3 Oppilaiden vanhempien kommentit

Vanhemmat olivat tyytyväisiä äänikirjaston luomiseen ja mahdollisuuteen seurata oppilaan soittotuntimateriaalia. Suurin osa vanhemmista oli seurannut videoita Google Drivesta. Yksi vanhemmista kertoi lapsiperheen arkikiireet syyksi siihen, että hän ei ole ehtinyt katsoa videoita. Vanhemmat kertoivat yleisesti, että äänikirjastosta on ollut hyötyä muun muassa siksi, että he eivät ehdi soittotunneille mukaan – äänikirjasto lisää tietoisuutta lapsen harrastuksesta ja sen tilasta. Eräs vanhempi kertoi, että aikoo ottaa tavaksi katsoa videoita yhdessä oppilaan kanssa. Hän uskoo sen lisäävän soittointoa. Toinen vanhempi kertoi, että oppilas ei ole ollut innostunut näyttämään soittotuntivideoita vanhemmilleen kappaleiden ollessa vielä harjoitusvaiheessa; oppilas haluaisi näyttää vanhemmilleen vain valmista materiaalia. Vanhemman mielestä tuntivideointi on silti erittäin hyvä työväline, ja hän toivoo, että he käyttäisivät sen hyötyä arjessa enemmänkin yhteistyön merkeissä. Hän uskoo, että he voisivat olla aktiivisempia katsomaan videoita ja oppimaan niistä. Eräs vanhemmista mainitsee, että isovanhemmatkin voisivat olla kiinnostuneita seuraamaan soittotuntivideoita internetin välityksellä.

Useat vanhemmat kertoivat, että videointiprojekti on kannustanut oppilaita videoimaan soittoaan kotonakin. Oppilaat ovat pyytäneet vanhemmiltaan apua soiton videointiin. Soiton videointi on tapahtunut puhelimitse, ja oppilaat ovat olleet innokkaita katsomaan omia videoita. Eräs vanhempi kertoi lapsensa viettävän paljon aikaa videoiden omaa soittoaan.

Kaikki vanhemmat kertoivat huomanneensa lapsensa soittotaidoissa kehitystä. Eräs vanhemmista kertoi oppilaan soittotaitojen kehityksen näkyvän hyvin selvästi videoilta; hän kertoi jopa hieman yllättyneensä, kuinka suuri kehitys on ja kuinka näkyväksi videointi tekee sen.

Eräs vanhempi nimesi syyksi soittotaitojen kehittymiselle sen, että soittotunnilla on kivaa ja ilmeisen motivoivaa. Vanhempi kertoi, että oppilaan soitossa on tapahtunut kehitystä hurjasti. Toinen vanhempi kertoi, että oppilas on viulunsoitosta innoissaan – viulutunneille on ollut kiva tulla.

Eräs vanhempi kertoi, että oppilaalla on oma sisäinen halu ja into soittaa hyvin. Kehittyminen vaatii motivaatiota, työtä, yhteistyötä, tukea ja ohjausta. Hän uskoo, että opettajalla on näissä tärkein rooli. Vanhemmat tukevat ja ylläpitävät motivaatiota omalta osaltaan. Vanhempi uskoo, että tuntivideointi on auttanut oppilasta, vaikka vanhemmat eivät ole siihen hänen mukaansa riittävästi kotona paneutuneetkaan.

Kaksi vanhemmista mainitsee koulukiireiden verottavan harjoitteluintoa ajan vähyyden takia. Erään vanhemman mukaan oppilaan soittotaito on kehittynyt, vaikka oppilaan harjoittelumotivaatio on ollut ajoittain hieman heikko. Toinen vanhempi on havainnut myös soittotaitojen kehitystä, mutta hän ei osaa eritellä, mistä tämä johtuu.

8.4 Oppilaiden suhtautuminen videointiin

Oppilaat suhtautuivat videointiin vaihtelevasti. Muutama oppilas koki videointiin ryhtymisen paineita aiheuttavana. Jätin heidät kehittämistyön ulkopuolelle, jotta varsinainen oppimistapahtuma ei kärsi. Nämä kyseiset oppilaat olivat iältään 13–15-vuotiaita, joten voi olla, että kielteinen asennoituminen liittyi ikään ja elämänvaiheeseen. Myönteisin suhtautuminen oli oppilailla, joilla oli jo valmiiksi luontainen kiinnostus harrastustaan kohtaan. Osa näistä oppilaista ilmaisi innostuksensa kehittämistyötä kohtaan osoittamalla aktiivisuutensa videointien katselussa ja analysoinnissa. Toiset oppilaat osoittivat kiinnostuksensa tekemällä kotivideointeja.

Otin videoinneissa erityistarkastelun kohteiksi oppilaiden soittoasennot, intonaation ja äänenlaadun. Ohjasin oppilaita kiinnittämään huomionsa erityisesti näihin kolmeen

asiaan. Huomioimme videoinneissa myös tapauskohtaisesti muut tarkastelua vaativat asiat, jos sellaisia ilmeni.

Ne oppilaat, jotka jo lähtökohtaisesti osasivat analysoida soittoaan, kuvasivat videoinneissa havaittuja asioita muun muassa huomioiden, että jousikäden pikkurilli ei pysy pyöristettynä, viulukäden ranne on koukussa tai viulu roikkuu. Nämä oppilaat kertoivat vapaasti, omin sanoin, mitä soitossaan kuulivat ja näkivät. En johdatellut heitä, vaan annoin heidän itse tehdä huomioitaan. Nämä oppilaat kertoivatkin spontaanisti jo heti videoinnin katsomisen alkaessa, mikä vaatii kehittämistä ja mikä onnistui. Huomiot keskittyivät eniten kehittämistä vaativiin kohtiin. Onnistumisten analysointi vaati aluksi usein erillisen pyynnön.

Ensimmäisten videointien aikaan osa oppilaista kommentoi soittoaan vain toteamalla ”Ihan hyvä” tai ”Emmätiiä”. Yritin näiden oppilaiden kohdalla johdatella heitä hieman enemmän kiinnittämällä huomiota tiettyihin tarkasteltaviin asioihin, eli soittoasentoon, puhtauteen ja äänenlaatuun. Esitin heille tarkentavia kysymyksiä, jotta he pääsisivät analysoinnissa liikkeelle. Nämä oppilaat olivat myös luonteeltaan hieman ujompia, joten uskon, että analysoinnin heikkous johtui myös ulosannin vaikeudesta. Olin heille uusi opettaja, joten estyneisyys johtui ehkä osittain myös siitä, että he ujostelivat vielä minua.

8.5 Itsearviointitaitojen kehittyminen opetuskokeilun aikana

Tuntityöskentelyn ja molempien haastattelujen perusteella voin todeta, että oppilaiden itsearviointitaidot kasvoivat opetuskokeilun aikana. Uskon, että kyky arvioida omaa suoritusta kehittyy jo pelkästään siitäkin, että itsearviointitaitoa harjoittaa. Ensimmäisillä kerroilla oppilailla oli hieman hankaluuksia pukea tuntemuksiaan, näkemäänsä, kuulemaansa ja kokemaansa sanoiksi, mutta seuraavilla kerroilla tämä kaikki oli jo helpompaa. Usea oppilas kertoi, että on saanut itsearviointiin harjoitusta jo koulumaailmasta. Näille oppilaille itsearviointi soittotunnin yhteydessä olikin helpompaa ja spontaanimpaa.

Oman suorituksensa kuvaileminen vaatii työkaluja. Ohjaajan on hyvä esittää oppilaalle aluksi tarkkoja kysymyksiä koskien arviointikohdetta, jotta oppilas tietää, mihin hänen tulisi kiinnittää huomiota ja mitä häneltä odotetaan. Jätin tarkentavat kysymykset vä-

hemmälle opetuskokeiluni loppuvaiheessa, jotta oppilaat kertoisivat vapaasti omista tuntemuksistaan.

Osalle oppilaista kehittyi taito eritellä soittoaan monisanaisesti ja spontaanisti. Jatkoisin tuntivideointien suorittamista toisen pilotointivaiheen jälkeen lukuvuoden loppuun asti. Lukuvuoden loppupuolella nämä oppilaat kertoivat kuulemastaan ja näkemästään jo ennen kuin ehdin kysyä heiltä yhtään mitään aiheeseen liittyvää. Näillä oppilailla oli usein tarve soittaa tarkastelun alla oleva kohta kappaleesta välittömästi uudestaan ensimmäisen taltionnin katselun jälkeen.

Osa oppilaista eritteli soittoaan vielä lukuvuoden loppupuolellakin hieman niukkasanaisesti. Nämä oppilaat olivat luonteeltaan ujoja, joten mielestäni reaktio oli täysin luonnollinen heidän kohdallaan. Uskon, että heidän mielessään saattoi olla paljonkin asioita liittyen omaan soittoon, mutta ulosanti oli hankalaa. Oppilas tulee hyväksyä persoonana – ujous on osin luonteenpiirre. Kannustan opettajana heitä ilmaisemaan itseään vapaasti, mutta hyväksyn myös heidän vähäsanaisuutensa. Näiden oppilaiden itsearviointitaidot kehittyivät varmasti myös, mutta sanallinen arviointi ei ole ehkä näille kyseisille oppilaille ominaista.

8.6 Itseohjautuvuuden kehitys opetuskokeilun aikana

Oppilaiden itseohjautuvuus kehittyi opetuskokeilun aikana osin. Oppilaiden tuntiaktiivisuus lisääntyi. Tämä oli todettavissa oppilaiden käyttäytymisessä – he osallistuivat aktiivisesti omien soittovideointien tarkasteluun ja olivat niistä hyvin kiinnostuneita. Kuukaan oppilaista ei jättänyt koskaan videota katsomatta tai keskeyttänyt videon katselua. He katsoivat ja kuuntelivat soittonsa hyvin keskittyneesti. Itsearviointitaitojen kasvaessa myös itseohjautuvuus kasvoi. Osa oppilaista kykeni opetuskokeilun päätteeksi arvioimaan katsomansa ja kuuntelemansa videon perusteella, mitä heidän tulisi korjata soitossaan ja mikä sujui hyvin, ilman minun kommentointiani. Usein tämän taidon osaava oppilas katsoi videon, arvioi spontaanisti suorituksensa ja halusi soittaa uudestaan saman kohdan korjaten virheensä. Oppilas saattoi myös huomata soittaneensa riittävän hyvin, eikä sillä hetkellä löytänyt enää korjattavaa, kuten en löytänyt minäkään.

Kehittämistyöni tarkoitus oli saada oppilaat toimimaan aktiivisemmin sekä tunnilla että kotiharjoittelussa. Mielestäni onnistuin tavoitteessani. Oppilaiden rooli muuttui aktiivisemmaksi. Aikaisempiin havaintoihini perustuen olen huomannut, että oppilaiden tunti-

käyttäytyminen on usein hieman passiivista; oppilas soittaa tunnilla, mitä opettaja pyytää, mutta ei ota itse kantaa soittotunnin sisältöön, vaan tottelee auktoriteettiaan hieman sokeastikin. Oppilaat eivät siis aina välttämättä osallistu aidosti omasta vapaasta tahdostaan ikioman soittotuntinsa kulkuun. Halusin muuttaa tämän asetelman ja mielestäni onnistuin – oppilaat toimivat oman oppimisensa ohjaajina.

Itseohjautuvuuden kehittyminen kotiharjoittelun yhteydessä jäi osalla oppilaista hieman vajaaksi. Tämä johtunee siitä, että kotiharjoittelu on osalle oppilaista ylipäättään hankala asia. Kotiharjoittelun vähyyden syyksi nämä oppilaat ilmaisevat usein kiireen; he eivät mielestään ehdi harjoitella. Näin ollen opetuskokeiluuni sisältyneen kotiharjoittelun videoinnin suorittaminen jäi näiltä oppilailta myös tekemättä. Oppilaat, jotka suorittivat pyytämäni kotivideoinnin, tekivät sen vastuuntuntoisesti ja ahkerasti. He toivat lähes jokaiselle soittotunnille videon esimerkiksi jostain tietystä kappaleen kohdasta. Olimme sopineet etukäteen, mitä asiaa esimerkiksi kappaleen kohdassa harjoitellaan. Oppilaat olivat ottaneet useita otoksia, ja valitsivat videoinneista minulle esitettäväksi sen, jossa mielestään onnistuivat parhaiten. Nämä kyseiset oppilaat osoittivat kiinnostuksensa kotiharjoittelun videointia kohtaan muun muassa siten, että he halusivat heti tunnin aluksi näyttää minulle kotiharjoittelua koskevat videot ilman erillistä pyyntöä.

8.7 Harjoittelun ja soittotekniikan kehittyminen

Osa oppilaista videoi soittoaan kotona ahkerasti. Näistä oppilaista suurin osa oli muutenkin tunnollisia harjoittelemaan kotona, joten suoraa päätelmää videoinnin vaikutuksesta kotiharjoittelun määrään ei voi tehdä. Soiton videointia kotona suoritti myös osa oppilaista, joiden kotiharjoittelu on jäänyt yleensä vähäiseksi tai puuttumaan kokonaan. Uskon videoinnin aktivoineen kotiharjoittelua näiden oppilaiden osalta. Kotiharjoittelun videointi on hyvin konkreettinen pyyntö. Uskon asian konkreettisuuden saaneen oppilaat toteuttamaan pyyntöni.

Oppilaiden soittotekniikka kehittyi itsearviointitaitojen harjoittamisen ja itseohjautuvuuteen ohjaamisen kautta. Videointi toimi hyvänä taitojen mittarina, sillä se osoitti oppilaille konkreettisesti heidän kehityksensä ja kehittämistarpeensa. Tarkastelemamme asiat, sävelpuhtaus, soittoasennot ja äänenlaatu, kehittyivät jokaisella viulistilla. Videointi helpotti näiden asioiden hahmottamista. Kuuntelimme ja katselimme kevätlukukauden lopulla soittotuntien yhteydessä lukuvuoden alussa videoituja otoksia ja tuoreita videoita. Kaikki oppilaat huomasivat kehityksensä. Minun ei tarvinnut pyytää heitä seura-

maan tiettyjä asioita soitostaan, vaan oppilaat huomasivat itse kehityksensä ja kommentoivat soittoaan spontaanisti – osa monipuolisesti, osa lyhytsanaisesti. Videoilta kuultava ja nähtävä oli hyvin konkreettinen tulos vuoden työstä. Uskon, että videoinnin avulla kuultavat tulokset toimivat erittäin hyvin motivaation ylläpitäjinä.

8.8 Tuntivuorovaikutus ja opetuksen muuttuminen

Aloitin opetuskokeiluun osallistuvien oppilaiden opetuksen samanaikaisesti opetuskokeilun alkaessa. Oppilaat olivat minulle siis uusia, ja minä olin heille uusi opettaja. Turvallisen vuorovaikutussuhteen luominen oli hyvin tärkeää.

Tuntivideoinnit eivät sisältäneet kokonaisen soittotunnin videointia, vaan ainoastaan yksittäisiä pieniä otoksia. Vanhemmille jaetut äänikirjaston sisältämät videot eivät sisältäneet oppilaiden ja minun välistä kommunikointia, vaan ainoastaan soittoa. Hyvän, turvallisen ja luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen luomisen takia keskityin soiton videointiin, sillä halusin luoda oppilaisiin henkilökohtaisen opettaja–oppilas -suhteen.

Uskon, että opetuskokeilulla oli suuri merkitys oppilaisiin tutustumiseen. Keskustelimme tunneilla hyvin paljon siitä, miten he näkevät itsensä viulistina, oppilaana, itsensä ohjaajana ja ihmisenä. Tutustuin lyhyessä ajassa uusiin oppilaisiini läheisesti. Opetuskokeilun sisältämä dialoginen ote vahvisti oppilaiden luottamuksellisen suhteen syntymistä; he uskalsivat keskustella kanssani paljon soittotunnin ulkopuolisistakin asioista. Uskon, että tähän vaikutti se, että yhteys keskustelulle oli avattu ja saavutettu. Musiikkiopistoharrastus on usein pitkäkestoinen. Mielestäni on tärkeää, että luokassa vallitsee luottamuksellinen, hyväksyvä ja avoin ilmapiiri. Opettaja–oppilas -suhteesta saatua muodostua myös ystävyys-suhte, joka jatkuu läpi elämän.

Opetuskokeilu muutti soittotuntikäytännön toimintatapoja paljon. Itsearviointitaitojen harjoittaminen ja tukeminen johtivat itseohjautuvuuteen; soittotunneilla toimi kaksi ohjaajaa. Oppilailla oli aktiivinen rooli; he olivat soittotunnin päähahmoja. Videoinnilla oli piristävä vaikutus soittotuntien kulkuun. Videointi työtapana katkaisee soittamisen harjoittamisen ja aktivoi kuuntelemaan. Oppilaat eivät kieltäytyneet kertaakaan videoiden katsomisesta, vaan päinvastoin rauhaton oppilaskin keskittyi kuuntelemaan tarkasti omaa soittoaan.

Opetuskokeilun ulkopuolelle jääneet viulistit kiinnostuivat opetuskokeilun jälkeen videoinnista työtapana. He halusivat kokeilla videointia. Eräs oppilas huomasi videoinnista saatavan hyödyn hyvin konkreettisesti. Hän halusi lähettää minulle viulutuntien välillä kotona videoita soittoaan ja pyysi kommentteja. Oppilas sai näin ollen minulta jatkuvasti palautetta soitostaan.

8.9 Varmuutta esiintymiseen

Videointi osoittautui erinomaiseksi keinoksi harjoittaa esiintymistaitoja. Useat oppilaat toivat esille, että videointi oli auttanut heitä esiintymisjännityksen hallinnassa. He luonnehtivat, että videolle soittaminen tuntui siltä kuin olisi esiintynyt yleisölle. Kommenttien mukaan videointi oli aluksi tuntunut jännittävältä – ihan samaan tapaan kuin astuessa konserttilavalle.

Videointi tuki oppilaiden esiintymisvarmuutta, sillä oppilaille muodostui realistinen kuva omasta soitosta soittovideoiden tarkastelun myötä. Videolle soittaminen ja sen katselu ja kuuntelu tukevat myönteisen esiintymiskokemuksen syntyä; palautteen soitosta oppilaalle antaa oppilas itse. Opettajan tehtävä on vahvistaa tapahtuman myönteisyyttä; onnistumisten löytämistä soitosta ja kehitettävien asioiden tunnistamista hyvässä ja hyväksyvässä ilmapiirissä.

8.10 Yhteisöllisyyden tunteen lisääntyminen

Yksi kehittämistyöni lähtökohdista oli muodostaa oppilaille kokemus yhteisöllisyydestä ja tunne yhteenkuuluvuudesta. Tarkoitus oli lisätä ja aktivoida yhteistyötä, yhteydenpitoa ja kommunikaatiota opettajan, oppilaiden ja vanhempien välillä. Vanhempien ja musiikkiopiston välinen yhteistyö oppilaiden musiikillisten taitojen, myönteisen musiikkisuhteen ja henkisen pääoman syntymiseksi on hyvin tärkeää. Kehittämistyöni vahvisti ja lisäsi kommunikaatiota, sekä kasvatti vanhempien tietoisuutta lapsensa musiikkiharrastuksesta. Huomasin, että usealle lapselle oli hyvin tärkeää, että vanhemmat osallistuivat harrastukseen soittotuntivideoita seuraamalla. Vanhempien huomio, läsnäolo ja tuki olivat lapsille tärkeitä asioita.

9 Pohdinta

Kehittämistyöhöni liittyvä opetuskokeilu oli onnistunut. Oppilaat suhtautuivat innokkaasti suorittamaani tuntivideointiin. Uskon, että he ymmärsivät hyvin idean, miksi videoimme soittoa sekä arvioimme näkemäämme ja kuulemaamme jälkikäteen. Vain kaksi teini-ikäistä oppilasta ilmaisi syksyn alussa kielteisyytensä videotointia kohtaan.

Minua ilahdutti erityisesti se, että vaikka opetuskokeilulle oli kehittämistyön projektiluonteisuuden takia käytössä vain lyhyt ajanjakso, suuri osa opetuskokeiluun osallistuneista oppilaista rohkaistui analysoimaan soittoaan monisanaisesti ja oma-aloitteisesti jo syyslukukauden lopulla. Ero oli huomattava verrattuna syyslukukauden alkupuolella suoritettuihin itsearviointeihin, jolloin oppilaat olivat innokkuudesta huolimatta varsin lyhytsanaisia. Itsearviointitaitojen harjoittamisella oli siis tässä tapauksessa vaikutusta niiden kehittymiseen. Oppilaiden kyvyt arvioida itseään kehittyivät harjoittellessamme erilaisia keinoja arvioida omaa soittoaan. Keinot itsearviointitaitojen harjoitteluun olivat kysymyksiä koskien omaa suoriutumista. Vähitellen oppilaat eivät enää tarvinneet apukysymyksiä, vaan osasivat analysoida omaa soittoaan itse. Halusin muodostaa itsearviointista pysyvän tavan toimia. Tarkoitus oli saada itsearviointista itseohjautuvaa. Kiinnitin myös itsearviointin laatuun huomiota; tarkoitus oli, ettei oma soitto ole arvostelun kohteena, sillä tarkoitus oli arvioida. Halusin kannustaa oppilaita myönteiseen arviointiin, joten pyysin heitä etsimään videoilta näkemästään ja kuulemastaan myös onnistumisia. Yritin saada heidät ensisijaisesti huomaamaan onnistumisensa ja sen myötä kyvykkyytensä tehdä jokin asia vielä paremmin.

Opetuskokeilun aikataulut onnistui pääosin hyvin, mutta totesin syyslukukauden lopulla tarvitsevani lisää aikaa tunti- ja kotivideointien tekemiseen ja siten myös itsearviointitaitojen ja itseohjautuvuuden harjoittamiseen. Syyslukukausi oli liian lyhyt aika materiaalin keräämiselle. Tämänkaltaisen opetuskokeilu vaatii pitkän ajanjakson toimintatapojen vakiinnuttamiseksi. Itsearviointitaidot vaativat osalla oppilaista paljon aikaa kehittyäkseen. Itseohjautuvuuden tukemiseksi kotona tapahtuvasta videoinnista on muistutettava oppilasta toistuvasti, jotta menetelmästä saadaan pysyvä toimintatapa.

Itseohjautuvuus kehittyi kahdella tapaa; soittotunneilla tapahtuvan videoinnin sekä kotona tapahtuvan harjoittelun videoinnin myötä. Kannustus itsearviointitaitojen käyttämiseen ja itsearviointitaitojen harjoittaminen synnyttivät lähtökohdan itseohjautuvuudelle. Soittotunneilla tapahtuvan aktiivisen videoinnin ja videomateriaalin analysoinnin myötä

oppilaista tuli itseohjautuvampia. Opetuskokeilun jälkeen huomasin, että oppilaat huomasivat pääosin soitossaan kehittämiskohteita jo välittömästi soiton tai videon tarkastelun jälkeen ja pyrkivät aktiivisesti korjaamaan virheitään ja yrittämään uudestaan. Pyydin kevätlukukauden lopulla oppilaita nimeämään viulunsoittoon liittyviä onnistumisia ja kehityskohteita, joita heillä on jäänyt videoinneista mieleen. Eräs 6-vuotias oppilas kertoi kehittämiskohteensa välittömästi: *”Tämä (osoittaa viulukäden rannetta), (jousikäden) pikkurilli, nämä kaksi sormea (osoittaa jousikäden sormia) ja peukalo.”* Toinen oppilas kertoi, että hän on huomannut vibratonsa kehittyneen: *”Mul on silleen lähteny parantumaan vibraatto. Pystyin just videoiden avulla vertaamaan, miten se on parantunut.”* Joidenkin oppilaiden kohdalla kävi jopa niin, että vaikka minun mielestäni soitto oli jo riittävän hyvää, ja tarkastelun alla oleva asia oli onnistunut, niin oppilas itse ei ollut vielä tyytyväinen ja halusi jatkaa kyseisen asian harjoittelua ja videointia.

Videoinnin antaminen kotiläksyksi kannusti osaa oppilaista kotiharjoitteluun – asialla oli vaikutusta näin ollen myös motivaatioon. Kotona tehtyjen soiton videointien tarkastelu osoitti, että oppilaat olivat ottaneet soitostaan usein 3–5 videointia, joista he olivat valinneet parhaimman suorituksensa minulle esiteltäväksi. Kuuntelimme usein myös hylättyjä versioita soitosta, ja huomasin, että oppilaat olivat osanneet valita videoiden joukosta parhaimman. Oppilaat kykenivät analysointitaitojensa puolesta toimimaan itsensä kehittäjinä.

Tulevaisuudessa haluan kannustaa oppilaiden vanhempia osallistumaan aktiivisesti kotona tehtäviin soiton videointeihin. Vanhempi voi osallistua esimerkiksi muistuttamalla videoinnista aktiivisesti ja kannustamalla oppilasta tuottamaan videomateriaalia. Vanhempi voi myös osallistua konkreettisesti esimerkiksi kuvaamalla lapsensa soittoa. Oppilaiden tavat videoida omaa soittoaan vaihtelivat; osa laittoi puhelimen nuottitelineelle, osa otti soitostaan vain äänitaltioinnin videoinnin ollessa yksin hankalaa, ja osaa oppilaista auttoivat vanhemmat. Vanhempien osallistuminen lapsensa soittoharrastukseen on tärkeää. Soiton videointi on yksi uusi tapa osallistua. Musiikkiopisto-opintoja tulisi leimata yhteisöllisyys; musiikin harrastaminen on usein koko perheen harrastus. Lapsille on tärkeää huomata, että vanhemmat tukevat heitä ja ovat läsnä heidän soittoharrastuksessaan. Vanhempien läsnäolo on tärkeää, jotta lapselle muodostuu kuva soittoharrastuksensa tärkeydestä ja merkityksellisyydestä. Yhdessä tekeminen tuottaa lapselle tunteen yhteisöllisyydestä ja yhteenkuuluvuudesta.

Huomasin, että äänikirjaston kokoaminen oli monelle perheelle tärkeä asia. Vanhemmat ovat kiireisiä, eivätkä välttämättä ehdi paneutua lapsensa soittoharrastukseen tulemalla kuuntelemaan tunteja. Monet vanhemmat eivät myöskään itse ole soitonopettajaan aktiivisesti yhteydessä. Kommunikointi opettajan ja vanhemman välillä jää valitettavan usein lukukauden alussa suoritettavaan tuntien ajankohtien sopimiseen tai konserttitilanteissa ja tasosuorituksissa tapaamisiin. Äänikirjaston ylläpitäminen on kovin pieni vaiva opettajalle, mutta säilyttää koko ajan kontaktin oppilaan vanhempiin. Oppilaan vanhemmat ovat näin ollen reaaliaikaisesti tietoisia siitä, mitä viulutunnilla tapahtuu, ja miten oppilas edistyy. Mielestäni musiikkiopiston ja oppilaiden vanhempien välisestä kommunikointia tulee lisätä.

Huomasin myös, että videointi on erittäin hyvä tapa valmentaa oppilaita esiintymistilanteita varten. Oppilas tietää jo tuntivideointien jälkeen lähtökohtaisesti, miltä hänen soittonsa kuulostaa ”ulkopuolisen” korvin. Videoin myös konserttisoitot, joita tarkastelimme yhdessä seuraavalla konsertin jälkeisellä soittotunnilla. Usein oppilaat olivat ehtineet kuulla taltiointit joko etukäteen kotona Google Driven äänikirjastosta. Konserttisoiton analysointi on tärkeää oppilaan itsearviointitaitojen kehittymisen kannalta. Konserttisoitosta saattaa jäädä oppilaalle usein hieman etäinen ja negatiivinen mielikuva jännityksen ja tunnelatauksen takia, jolloin taltiointi on hyvä keino antaa oppilaalle realistinen kuva soitosta.

Esiintymisvalmennukseen tulee kiinnittää runsaasti huomiota jo aivan instrumenttiopintojen alkaessa. Esiintymiseen liittyy usein monenlaisia tunnetiloja – iloa, innostusta, pelkoa, surua, onnistumisen tunteita ja pettymyksiä. Kasvavalle nuorelle esiintyminen saattaa olla hyvin suuri, kynnyksen takana oleva asia. Mielestäni lapset ja nuoret tarvitsevat esiintymiseen kaiken mahdollisen tuen, jotta musiikkiopinnot tukevat kasvavan nuoren kehitystä, terveen itsetunnon muodostumista ja myönteistä kokemusta musiikkiharrastuksesta ihanteellisella tavalla.

Opetuskokeilu mullisti käytännön tasolla luokkahuoneen tapahtumia. Aikaisemmin annoin oppilaalle soiton jälkeisen palautteen itse. Nykyään tämän työn tekee minun lisäksi oppilas. Kun havaitsen soitossa asian, jonka voisin ”kertoa” oppilaalle paremmin videoinnin keinoin, otan soiton videolle. Katsomme yhdessä videon, ja jo ensimmäisen katselukerran jälkeen oppilas osaa pääosin antaa itselleen palautteen soitostaan. Palautteenantohetki on usein dialoginen – keskustelemme videon sisällöstä yhdessä. Tilanteen dialogisuus luo hyvän, vuorovaikutuksellisen ja luottamuksellisen suhteen

opettajan ja oppilaan välille ja näin ollen tukee pitkäaikaisen tai jopa elinikäisen musiikkisuhteen muodostumista ja oppilaan sitouttamista musiikkiharrastukseen.

Itsearviointitaidot ja itseohjautuvuus kehittyvät hitaasti. Kehittämistyöni toimi hyvänä lähtökohtana tulevien vuosien työlle oppilaiden itsearviointitaitojen ja itseohjautuvuuden kehittämisen parissa.

Lähteet

af Ursin, K. & af Ursin, K. 2002. Sietämätön uteliaisuus! Ihmisen oppimisvietti ja sen ohjaaminen. Tampere: Hämeen kirjapaino.

Aho, S. 1996. Lapsen minäkäsitys ja itsetunto. Helsinki: Edita.

Costa, A. L. & Kallick, B. 2004. Assessment Strategies for Self-Directed Learning. California: Corwin Press, A Sage Publications Company.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Grow, G. O., 1991. Teaching Learners to be Self-directed. Adult Education Quarterly. California: SAGE. (Verkkodokumentti) < <http://wp.vcu.edu/adlt672spr15/wp-content/uploads/sites/5320/2015/02/Grows-article-on-Teaching-Learners-to-be-Self-directed.pdf>> (Luettu 20.4.2016)

Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. 2001. Tutkiva oppiminen. Älykkään toiminnan rajat ja niiden ylittäminen. Porvoo: WS Bookwell.

Hakkarainen, P. & Kumpulainen, K. 2011. Liikkuva kuva – Muuttuva opetus ja oppiminen. Kokkola: Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.

Hätönen, H. & Salmi, E. 1995. Itsenäisen opiskelun arvioinnin kehittäminen. Helsinki: Yliopistopaino.

Itsearviointi toimivaksi. 2016. Osaavaa kansalaistoimintaa OK-opintokeskus. (Verkkodokumentti) Saatavuus <<http://ok-opintokeskus.fi/itsearviointi-toimivaksi>> (Luettu 3.3.2016)

Jarasto, P. & Sinervo, N. 1998. Kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.

Jordan-Kilkki, P. & Pruuki, L. 2013. Miten tehdä tilaa kohtaamiselle? – Dialoginen työskentelyote opettajan työssä. Teoksessa P. Jordan-Kilkki, E. Kauppinen & E. Korolainen-Viitasalo (toim.) Musiikkipedagogin käsikirja. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino, 18–27.

Kentz, M-B. & Kukkonen, I. 2011. Liikkuva kuva ja second life – Muuttuva opettajuus. Teoksessa P. Hakkarainen & K. Kumpulainen (toim.) Liikkuva kuva – Muuttuva opetus ja oppiminen. Kokkola: Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, 119–135.

Kolehmainen, T. 2014. Musiikin perusteiden ja musiikkioppilaitosten kehityssuuntia 2000-luvun ensineljänneksellä. Pro gradu -tutkielma. Musiikkitiede. Jyväskylän yliopisto. (Verkkodokumentti) Saatavuus

<<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43654/URN:NBN:fi:jyu-201406091963.pdf?sequence=1>> (Luettu 4.3.2016)

Koppinen, M-L. 1995. Opi jatkuva arviointi. Teoksessa T. Surakka & K. Poutanen (toim.) Suuntaa ja sykettä oppimiseen. Juva: WSOY, 165–191.

Koppinen, M-L., Korpinen, E. & Pollari, J. 1999. Arviointi oppimisen tukena. Juva: WSOY.

Koskinen, M. 2014. Advancing students' skills and capabilities for lifelong learning with a personal learning environment. Teoksessa H.L.T. Heikkinen, J. Moate & M-K. Lerkkanen (toim.) Enabling Education. Proceedings of the annual conference of Finnish Educational Research Association FERA 2013. Jyväskylä: University Printing House, 89–111.

Kronqvist, E-L. & Kumpulainen, K. 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt. Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOY.

Kujala, K., Huunonen, K., Saarinen, J., Vainio, L. & Väliharju, T. 2006. Oppimisteknologian tulevaisuuden skenaariot. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Kumpulainen, K., Krokfors, L., Lipponen L., Tissari V., Hilppö, J. & Rajala, A. 2010. Oppimisen sillat. Kohti osallistavia oppimisympäristöjä. Helsinki: Yliopistopaino.

Kupiainen, R. 2011. Visuaalinen maailma, koulu ja oppiminen. Teoksessa K. Pohjola (toim.) Uusi koulu. Oppiminen mediakulttuurin aikakaudella. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 99–108.

Lakka, J. 2006. Dialogiopetuksen keskeisiä lähtökohtia. Dialogi ja dialogisuus peruskoulun 1.–6.-luokkien opetuksessa. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Chydenius-instituutti – Kokkolan yliopistokeskus. Jyväskylän yliopisto.

Lappi, K. T. 2004. Opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus huilunsoiton opiskelun alkuvaiheessa. Musiikkikasvatuksen Pro gradu. Jyväskylän yliopisto. Musiikin laitos. (Verkkodokumentti) Saatavuus
<<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/9897/G0000525.pdf?sequence=1>> (Luettu 3.3.2016)

Lehtonen, P. H. 2011. Voimauttava video ohjaustyössä. Teoksessa P. Hakkarainen & K. Kumpulainen (toim.) Liikkuva kuva – Muuttuva opetus ja oppiminen. Kokkola: Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, 152–168.

Lämsä, P. 2012. Minä pystyn! Vai pystynkö? Minäpystyvyys. Minä olen tärkeä -projektin pienryhmätöinnässä. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. (Verkkodokumentti) Saatavuus
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/41420/lamsa_paivi.pdf?sequence=1> (Luettu 7.2.2016)

Löytönen, T. & Märijärvi, M. 2006. TAIKOPEDA. Taidekorkeakoulupedagogiikka. Oppaita opettamiseen. Ongelmalähtöinen oppiminen (PBL). (Verkkodokumentti) Saatavuus <http://www.taikopeda.fi/oppaitaopettamiseen/oppiminen/ongelmalähtöinen_oppiminen.html> (Luettu 7.2.2016)

Miten opimme – Aivot, mieli, kokemus ja koulu 2004. Suom. A. Penttilä. Juva: WS Bookwell.

MTV 2015. Opetus digitalisoituu – ”Koulu ei voi jäädä museoksi” (Verkkodokumentti) Saatavuus <<http://www.mtv.fi/lifestyle/koti/artikkeli/opetus-digitalisoituu-koulu-ei-voijaada-museoksi/5315882>> (Luettu 21.2.2016)

Musiikki: Arvioinnin tehtävät ja tavoitteet. 2009. Edu.fi. (Verkkodokumentti) Saatavuus <http://www.edu.fi/taiteen_perusopetus/musiikki/arvioinnin_tehtavat_ja_tavoitteet#jatkuva_arviointi> (Luettu 3.3.2016)

Mäkinen, P. 2002. Verkko-tutor. Dialogi oppimisessa ja opettamisessa. (Verkkodokumentti) Saatavuus <<http://www15.uta.fi/arkisto/verkkotutor/dialogi.htm>> (Luettu 17.4.2016)

Nevala, T. & Kiesiläinen, I. 2011. Kamerakynän pedagogiikka. Teoksessa P. Hakkarainen & K. Kumpulainen (toim.) Liikkuva kuva – Muuttuva opetus ja oppiminen. Kokkola: Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, 23–35.

Novak, J. D. 2002. Tiedon oppiminen, luominen ja käyttö. Käsitekartat työvälineinä oppilaitoksissa ja yrityksissä. Suom. M. Åhlberg. Keuruu: Otava.

Nystén, L., Ahlajoki, A., Airola, M., Hildén, S., Jaakkola, I. & Närhinsalo, H. 2013. Musiikin perusteiden sisällöt ja suoritusohjeet. Suomen musiikkioppilaitosten liitto. (Verkkodokumentti) Saatavuus <http://www.musicedu.fi/easydata/customers/musop/files/mupe/mupe_130411.pdf> (Luettu 6.3.2016)

Oppilaskysely. 2013. Sibelius-opisto. Julkaisematon raportti.

Paajanen, S. 1999. Akateemisen minäkäsityksen kehittyminen kasvatustieteen perusopintojen aikana avoimessa yliopistossa. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto (Verkkodokumentti) Saatavuus <https://www.google.fi/search?q=min%C3%A4k%C3%A4sityksen+muodostumisprosessi+ja+sen+eri+osallisuudet+Korpinen&espv=2&biw=1440&bih=728&source=lnms&sa=X&ved=0ahUKEwie4LuYio7KAhVqnHIKHddmAVcQ_AUIBigA&dpr=1> (Luettu 17.4.2016)

Partanen, A. 2012. Koulutuksellinen minäpystyvyys ohjauksen lähtökohtana. Asiaa elinikäisestä oppimisesta ja ohjauksesta. Elinikäisen ohjauksen verkkolehti. (Verkkodokumentti) Saatavuus <<http://verkkolehdet.jamk.fi/elo/2012/01/10/koulutuksellinen-minapystyvyys-ohjauksen-lahtokohtana/>> (Luettu 7.2.2016)

Pylkkä, O. Oppimiskäsitykset. Konstruktivismi ja oppiminen. Oppiminen tiedon rakentamisena. (Verkkodokumentti) Saatavuus
 <<http://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasitykset/konstruktivistinen-oppiminen/>> (Luettu 7.2.2016)

Rödstam, M. 1990. Lapsen kehitys 7–12 vuotta. (Suom. Hillevi Huovinen) Keuruu: Ota-va.

Salovaara, H. 2004. Suomen virtuaaliyliopisto. Oppimisen teoriasta tukea tieto- ja viestintätekniikan pedagogiseen käyttöön. Ongelmakeskeinen oppiminen – Problem Based Learning (PBL) (Verkkodokumentti) Saatavuus
 <http://tievie.oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_6/ongelmakeskeinen.htm> (Luettu 7.2.2016)

Suojanen, U. 2004. Toimintatutkimus ammatillisen kehittymisen välineenä. Metodix. Metodix – metoditietämystä kaikille. (Verkkodokumentti) Saatavuus
 <<https://metodix.wordpress.com/2014/05/19/suojanen-toimintatutkimus/>> (Luettu 3.3.2016)

Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. 2002. Opetushallitus. Helsinki: Edita. (Verkkodokumentti) Saatavuus
 <http://www.oph.fi/download/123013_musiik_tait_ops_2002.pdf> (Luettu 7.2.2016)

Teaching Students about Self-Assessment in the Arts. 2016. ArtsEdge. The Kennedy Center. Introduce young artists to the process of self-assessment and reflection. (Verkkodokumentti) Saatavuus < <https://artsedge.kennedy-center.org/educators/how-to/tipsheets/self-assessment>> (Luettu 20.4.2016)

Torikka, J. 2013. Digitalisoituvan koulumaailman tulevaisuutta hahmottelemassa. Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkolehti. (Verkkodokumentti) Saatavuus
 <<http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2013/1209/digi.html>> (Luettu 21.2.2016)

Tulamo, K. 1993. Koululaisen musiikillinen minäkäsitys, sen rakenne ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Tutkimus peruskoulun neljännellä luokalla. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Tuovila, A. 2003. ”Mä soitan ihan omasta ilosta” Pitkittäinen tutkimus 7–13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. Väitöskirja. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Tynjälä, P. 2002. Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Tampere: Tammer-Paino.

Viulu: Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet. 2005. Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry (Verkkodokumentti) Saatavuus
 <<http://www.musicedu.fi/easydata/customers/musop/files/tasosuoritukset/suomi/viulu2005.pdf>> (Luettu 7.2.2016)

Welhoja verkossa (Jamk.fi) 2013. Kiihtyvä digitalisoituminen kirittää opettajia. (Verkkodokumentti) Saatavuus <<http://verkkolehdet.jamk.fi/welhojaverkossa/archives/130>> (Luettu 21.2.2016)

Wikipedia. 2016. Google Drive. (Verkkodokumentti) Saatavuus <https://fi.wikipedia.org/wiki/Google_Drive> Luettu (21.2.2016)

Tiedote soitonopiskelijoille ja vanhemmille

Teen tämän lukuvuoden ajan YAMK-opintoja Helsinkiin Metropoliaan. Tutkin opinnäytetyössäni musiikkiteknologisavusteista soitonopiskelua. Käytän tunneilla opetuksen apuna äänitaltiointia ja videointia. Tarkoitus olisi, että myös oppilaat käyttäisivät samoja menetelmiä kotiharjoittelussa. Äänitaltiointi ja videointi suoritetaan jokaisen oppilaan ulottuvilla olevilla välineillä, eli suurimmaksi osaksi käytämme puhelimen äänitys- tai videointitoimintoja. Kaikilta oppilailta tarvittavaa välineistöä ei kuitenkaan löydy, joten käytän tuntien yhteydessä omaa välineistöäni. Tarkoitus on luoda oppilaille ns. äänikirjastot, joissa omat taltioinnit säilyvät soittotaidon kehityksen tarkastelua varten, muistoina ja myös vanhempia varten. Näin ollen vanhemmat voivat aktiivisesti seurata lapsensa soittoharrastusta. Äänikirjastojen luomista varten haluaisin luoda oppilaille Google Driveen oman pohjan, johon voin lisätä taltiointeja ja muita oppilaita koskevia materiaaleja.

Syksyllä 2015 vietämme syyskuukautta yhteissoiton merkeissä. Oppilaiden normaalit soittotunnit jatkuvat tämän aikana normaalisti, mutta lisäksi saattaa olla mahdollisuuksien mukaan yhteissoittoa oman tunnin lisäksi. Kamarimusiikkikuukauden tarkoitus on kannustaa soitonopiskelijoita yhteismusisointiin, löytää uusia ystäviä ja monipuolistaa soittoharrastusta. Yhteismusiointi tukee käytännön muusikkouden kehittymistä.

Ystävällisin terveisin

Jenni-Sofia Peippo

0445500254, 0443420101, jenni-sofia.peippo@sibeliusopisto.fi

Saako lapsesi soittoa videoida tuntityöskentelyn yhteydessä? Videot tulevat ainoastaan opettajan, kyseisen oppilaan ja hänen vanhempiansa käyttöön.

KYLLÄ

EI

Saako lapsesi osallistua YAMK-opintoihin liittyvään tutkimustyöhön? Oppilaiden nimiä ei mainita tutkimuksessa.

KYLLÄ

EI

Saako opettaja luoda oppilaalle Google-tilin taltiointeja varten? Tilille on pääsy ainoastaan opettajalla, kyseisellä oppilaalla ja hänen vanhemmillaan.

KYLLÄ

EI

Palauta tämä paperi seuraavalle soittotunnillesi.

Kysely koskien tuntivideointia ja kotivideointia

1. Onko tuntivideoinnista ollut mielestäsi hyötyä soitonopiskelussasi? Perustele vastauksesi.
2. Minkälaisia tunteita videointi on sinussa herättänyt?
3. Minkälaisia asioita olet taltioinneista havainnut?
4. Oletko havainnut taltioita kuunnellessasi soitossasi kehitettävää?
5. Onko jokin oman soittosi videoinneissa yllättänyt sinut? Perustele vastauksesi.
6. Oletko pystynyt käyttämään kuulemaasi soittoasi apuna harjoittelussasi?
7. Pystytkö mielestäsi havainnoimaan ja analysoimaan soittoasi? (esim. puhtautta, äänenlaatua tai soittoasentoa)
8. Huomaatko soittaessasi, jos soitat epäpuhtaasti?
9. Onko videointi auttanut sinua hahmottamaan esim. puhtautta, äänenlaatua tai soittoasentoasi?
10. Oletko sinä tai joku perheenjäsenistäsi katsonut videotaltiointeja kotona?
11. Onko äänikirjastosta ollut hyötyä tai iloa sinulle tai läheisillesi?
12. Oletko videoinut soittoasi kotona?
13. Jos vastasit kyllä, minkälaiseksi olet videoinnin kokenut?
14. Jos vastasi ei, miksi et ole videoinut?
15. Oletko harjoitellut kotona tänä syksynä enemmän tai vähemmän kuin aikaisempina vuosina? Mikä tähän on vaikuttanut?

Vastaa tähän! Voit jatkaa tarvittaessa toiselle puolelle.

Kysely oppilaiden vanhemmille koskien tuntivideointia ja äänikirjastoa

1. Oletko katsonut lapsesi soittotuntivideoita?
2. Onko äänikirjastosta ollut mielestäsi iloa tai hyötyä?
3. Oletko huomannut lapsesi soittotaidoissa kehitystä? Jos olet, mistä tämä mielestäsi johtuu?

Vastaa tähän! Palauta seuraavalle soittotunnille.